

KISAH RASUL-RASUL

Engròq Ngenneeng

Kisah Rasul-Rasul ajehleh senambong kitab *Gah Bòòr de biperley ya Lukas*. Tujuwan utame *Kisah Rasul-Rasul* ajeh kicheritè bagéyharòq ru pimpinan Kelook Jenaang, pengikot-pengikot Yesus de imemulaaq nayperley Gah Bòòr ha Yesus “ku Yerusalem, ku sekelilék Yudea, ru Samaria, jugaaq ley nu mòòl bumiiq.” (1.8) Kitab adèh kicheritè ha hal che'niip Kristian de bemulaaq ku engkap maay Yahudi, laluuq nayjadiiq pechayaaq ku sekelilék duniyaaq. Seng'òòy de che'chòòt kitab adèh kaha-peyakén maay de bebachaaq bahawe seng'òòy Kristian pèq naneq kumpulan politik de ki'ancham Empayer Roma, ru bahawe agame Kristian adèh kispurne agame Yahudi.

Kisah Rasul-Rasul jugaaq buléh bibahgiq nu niq bahgiyan. Jap-jap bahgiyan kiternyòòl ilengwas wilayah tempat Gah Bòòr ha hal Yesus bipergha, ru ha bagéyharòq jema'at Kristian bimulaaq:

(1) Imemulaaq che'niip Kristian ku Yerusalem telaas Yesus bi'angkét nu sergaaq; (2) Igah ya ley nu da'èrah-da'èrah kileeq ku Palestina; ru (3) Igah bipeteros nu lengriiq-lengriiq ku sekelilék Laut Tengah ley nu Roma.

Tugas Kelook Jenaang ajeh bagéy chiri khas ku kateh *Kisah Rasul-Rasul*. Kelook Jenaang Kitibaaq nu murép Kristus ku Yerusalem ku ariiq Pentakosta, Kaha-òòk kuwasaq nu ennaay. Ku kateh semuwaaq hal de bichòòt ku kitab adèh, Kelook Jenaang sentiyase Kipimpén ru Kipekuwat jema'at sertain pemimpén-pemimpén li'naay. Prenggah Kristian ku masè imulaaq ajeh biperings kateh kotbah-kotbah. Semuwaaq jenadiiq de bichòòt ku kateh kitab adèh kiternyòòl ihat bekuwasaq prenggah adèh kateh sinuuy seng'òòy Kristian ru kateh rataaq sesedaraq engkap jema'at.

I'isiiq

Sengyap ha prenggah 1.1-26

a. Ennòòr ipenyudah ru jenañjiiq jupadè Yesus 1.1-14

b. Genantiiq Yudas 1.15-26

Prenggah ku Yerusalem 2.1-8.3

Prenggah ku Yudea ru Samaria 8.4-12.25

Pelayanan Paulus 13.1-28.31

a. Che'niip pertame ha prengley Gah Bòòr 13.1-14.28

b. Mesyuarat ku Yerusalem 15.1-35

c. Che'niip Keduwè ha prenggah Gah Bòòr 15.36-18.22

d. Che'niip Ketigè ha prenggah Gah Bòòr 18.23-21.16

e. Paulus sebagéy seng'òòy tahanan ku Yerusalem, Kaisarea, ru Roma 21.17-28.31

1 ¹ Teofilus de bihormat, ku kateh kitab èñ de pertame, ya ngpasal di'dic hal de Kibeh ru Ki'ajar ya Yesus, ju masè Kimulaaq Ipelayanan, ² ley ku ariiq Keeq bi'angkét nu sergaaq. Sebelom Yesus bi'angkét nu sergaaq, Keeq Ki'òòk printah ru kuwasaq Kelook Santén nu rasul-rasul de ya Kipiléh. ³ Selamè empat puloh ariiq telaas Idanan, Yesus je'òòy kaliq Kipernèng Iley ru bebagéy chare nu rasul-rasul ajeh, ley pèq buléh naykeliru niic Keeq ya Kisuuy. Ennaay nèng ha Keeq, ru Kibelwal nu ennaay ha pemerintahan Jenaang^a. ⁴ Apebilè ennaay cha'chaaq besamaaq, Yesus Ki'òòk printah nu ennaay, “Aguuqleh deeq ju Yerusalem, tapiiq pòòcleh ennòòk de ya Bijañjiq ya Meneeq Èñ, ru de ya Ngpasal nu engkeeq entem. ⁵ Yohanes kibaptis engkeeq ru teew, tapiiq memeriip ariiq niic engkeeq dòh bibaptis ru Kelook Santén.”

Yesus Bi'angkét nu Sergaaq

⁶ Apebilè rasul-rasul naybekumpol ru Yesus, ennaay betanyaaq nu Keeq, “Tuhan, mòngka hunen Jen ha-perbòòr pemerintahan bangsaaq Israel?”

⁷ Yesus Kiberlaak, “Engkeeq pèq perlu engkeepanèy ha ariiq ataw masè de ya Kipetetap ya Meneeq Èñ, keranaaq hal ajeh haq Keeq. ⁸ Tapiiq dòh engkeetrimaaq kuwasaq, apebilè Kelook Santén Kitibaaq nu engkeeq. Lалуq engkeeq dòh engkeejadiiq saksi Èñ ku Yerusalem, ku di'dic Yudea, ru Samaria, ley nu mòòl bumiiq.” ⁹ Telaas Yesus Ki'uròq bagéy ajeh, Keeq bi'angkét nu sergaaq sementare ennaay nèng ha Keeq. Lалуq Keeq bikelimboq ya sagop ru Kinyep ju nengnèng ennaay.

¹⁰ Sementare ennaay lekat naynèng ha Yesus bi'angkét nu langét, aleh-aleh mòng naar urak bele'nòk biyèèk bayjiñjek ku englaak ennaay. ¹¹ Ru ubaay uròq, “Seng'òòy Galilea, yama engkeejijek ru engkeech'e'ook nu langét? Yesus de bi'angkét nu sergaaq dòh Kilòòs niic ru chare de samaaq bagéy engkeenèng ajeh nèh.”

Pengantiq Yudas

¹² Lалуq rasul-rasul ajeh naylòòs nu Yerusalem ju Loot Zaitun, de kiraaq-kiraq naneq kilometer inya'naaq^b ju kote ajeh. ¹³ Bilè ya ennaay ley ku

^a1.3 *pemerintahan Jenaang* Harfiah: keraja'an Jenaang

^b1.12 *naneq kilometer inya'naaq* Harfiah: nu che'niip Sabat inya'naaq

1.1 Luk 1.1-4 1.4 Luk 24.49 1.5 Mat 3.11; Mrk 1.8; Luk 3.16; Yoh 1.33

1.8 Mat 28.19; Mrk 16.15; Luk 24.47-48 1.9 Mrk 16.19; Luk 24.50-51

1.13 Mat 10.2-4; Mrk 3.16-19; Luk 6.14-16

Yerusalem, nay'et nu tempat de nayha-tumpang, laluuq nayhuuc nu biléq ku tingkat kemiil. Rasul-rasul ajeh Petrus, Yohanes, Yakobus, Andreas, Filipus, Tomas, Bartolomeus, Matius, Yakobus kenoon Alfeus, Simon ju kumpulan Patriot, ru Yudas kenoon Yakobus^c. ¹⁴ Di'dic ennaay selaluuq besamaaq sengiiq naybekumpul ru naybedo'a besamaaq kekerdoor, temasoq amèèq Yesus bermuh Maria, ru memenang Yesus.

¹⁵ Ku naneq ariiq, kiraaq-kiraaq seratos duwè puloh urak maay pechayaaq naybekumpul. Petrus pen kijiñjek ru ki'uròq, ¹⁶ “Sesedaraaq! Ma de ya bichòòt ku kitab ha Yudas ajeh mimang patot belakuuq. Manah entem Kelook Santén Kipasal melalu'i empaak Daud ha Yudas. Keeq kipimpén kumpulan seng'òòy de che'chap Yesus. ¹⁷ Yudas numòm ju lihiq, keranaaq keeq pen bipiléh bekerjaq samaaq ru hiiq.”

(¹⁸ Yudas kibeliq nupenadak tiq ru upah de ya kitrimaaq ju ibahneh jehat. Ku pajeh kiyòòk laluuq kidat. Iket pen teba'lah ley ichong éc teburéy. ¹⁹ Di'dic seng'òòy de gigeey ku Yerusalem naycherngaay ha gah ajeh. Keranaaq ajehleh kateh engròq li'naay, tiq ajeh nayseboot Akeldama, imaksot “Tiiq Behiip.”)

²⁰ Petrus ki'uròq niic, “Hal ajeh belakuuq, keranaaq ku kateh kitab Mazmur mòng bichòòt,

‘Biyarleh ideek jadiiq kusong,
aguuqleh tempat ajeh bigeey ya seng'òòy.’

Mòng jugaaq bichòòt,

‘Hòòtleh seng'òòy kileeq
dè'a naykòòt ikerjaq.’

²¹ Keranaaq ajeh hòòt mòng numòm kimuuc kaha-jadiiq saksi ha Tuhan Yesus de ya Kikos ju Idanan. Seng'òòy ajeh hòòtleh numòm ju seng'òòy de sentiyase besamaaq ru hiiq, ku masè hijooy Tuhan Yesus nu di'dic tempat. ²² Keeq hòòt ya kisertaaq hiiq sejaq Yohanes kibaptis seng'òòy^d ley ku ariiq Yesus bi'angkét nu sergaaq.”

²³ Pengikot Yesus ku pajeh naychadang naar urak: Yusuf de biseboot Barsabas (keeq jugaaq biseboot Yustus), ru Matias. ²⁴⁻²⁵ Laluuq ennaay bedo'a, “Tuhan, Jenleh de panèy ha di'dic sengiiq seng'òòy. Yudas ya kiwees ikerjaq sebagéy rasul, ru ya ki'et nu tempat de ya bipiléh ha keeq^e. Pernèngleh ileey belòòq ju engkap naar urak adèh dòh Jen piléh ha bahneh kerjaq ajeh ha genantiiq Yudas.” ²⁶ Laluuq ennaay beh peniléh ru undi, ru Matias tepiléh kijadiiq rasul ha mi'nuuc nu seblas urak rasul.

^c1.13 *Yakobus* Yakobus adèh pèq naar urak de ya biseboot ku kemiil adèh.

^d1.22 *sejaq Yohanes kibaptis seng'òòy* ataw “sejaq Yohanes kibaptis Yesus”

^e1.24-25 *tempat de ya bipiléh ha keeq* ataw “tempat ku belòòq keeq dòh bihukom”

Tenibaaq Kelook Santén

2¹ Bilè tibiaaq ariiq Pentakosta^f, di'dic seng'òòy de pechayaaq nu Kristus naybekumpol ku naneq tempat. ² Aleh-aleh ennaay cherngaay engròq ju langét bagéy pes de kuwat. Engròq ajeh tebeek naneq deek ku tempat de naygeey. ³ Lалуq ennaay bakeeq bagéy lentaak òòs de kider ru kidebaak ku setiyap seng'òòy ku pajeh. ⁴ Di'dic li'naay bikuwasaaq ya Kelook Santén, ennaay pen moolaq naybelwal kateh bebagéy engròq kileeq, bagéy de Bi'òòk ya Kelook Santén nu ennaay.

⁵ Ku masè ajeh, je'òòy maay Yahudi de naysembah ha Jenaang ju bebagéy lengriiq ku di'dic duniyaaq naygeey ku Yerusalem. ⁶ Apebilè ennaay cherngaay engròq ajeh, je'òòy seng'òòy naybekumpol ku pajeh. Ennaay ke'jet keranaaq memasék li'naay naycherngaay pengikot Kristus naybelwal kateh engròq ennaay. ⁷ Di'dic li'naay ihat nayhيران, lалуq nay'uròq, “Pèqka di'dic seng'òòy de belwal adèh seng'òòy Galilea? ⁸ Tapiiq bagéyharòq hiiq buléh hicherngaay ennaay belwal kateh engròq lengriiq hiiq memasék? ⁹ Hiiq seng'òòy ju Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Pontus, Asia, ¹⁰ Frigia, Pamfilia, Mesir, ru da'érah-da'érah Libia de reeq ru Kirene. Mòng jugaaq de tibiaaq ju Roma, ¹¹ ennaay ajeh maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq de naymuuc agame Yahudi. Mòng jugaaq de tibiaaq ju Kreta ru Arab. Tapiiq di'dic hiiq hicherngaay naybelwal kateh engròq hiiq memasék ha hal-hal luwar biyasaq de Kibeh ya Jenaang!” ¹² Di'dic li'naay nayhيران ru naybingung, telaas ajeh naybetanyaaq rataaq li'naay, “Maka imaksot di'dic hal adèh?”

¹³ Tapiiq mòng jugaaq seng'òòy de nayperli ha pengikot Kristus ru nay'uròq, “Di'dic seng'òòy adèh ya naybeel!”

Kotbah Petrus

¹⁴ Lалуq Petrus kijiñjek besamaaq ru seblas urak rasul de kileeq. Ru suwaraaq kuwat keeq ki'uròq nu ennaay, “Sesedaraaq maay Yahudi ru di'dic de gigeey ku Yerusalem! Cherngaayleh abòòr-bòòr ru òòk èñ ngpasal ha hal adèh. ¹⁵ Di'dic seng'òòy adèh pèq naybeel bagéy de engkeesangkaaq, keranaaq hunen baruuq pukol sembilan pegelap. ¹⁶ Tapiiq hal adèh ya Kipasal ya Jenaang melalu'i nabi Yoel,

¹⁷ Jenaang Kibefirman, ‘Adèhleh dòh kibelakuuq ku akhér jaman, Èñ dòh Ngchurah Kelook-Ng ku kemiil di'dic seng'òòy.

^f**2.1 Pentakosta** Ku kateh Jenañjiiq Manah, Pentakosta bikenal sebagéy Ariiq Rayaag Tujoh Minggu (Kel 34:22) ru Ariiq Rayaag Ki'nèc (Kel 23:16). Beribuuq maay Yahudi naytibiaaq atawpen nay'et nu Yerusalem nayha-berayaag besamaaq-samaaq.

Kekenoon keraal ru kerdoor engkeeq

dòh naypasal hal-hal de Ngperley nu ennaay.

Maay nyeñnyam engkeeq dòh naynèèng ma de Ngpernèèng nu ennaay,
maay engraaq engkeeq dòh naykep empooq de Ng'òòk nu ennaay.

¹⁸ Temasoq ku hambe-hambe Èñ de keraal atawpen kerdoor,

dòh Ngchurah Kelook-Ng ku masè ajeh,

ru ennaay dòh naypergah pekaraaq de Ngha-pasal nu ennaay.

¹⁹ Èñ dòh Ngbeh hal-hal luwar biyasaaq ku langét,

ru tandaaq-tandaaq ajayép ku padèh ku bumiiq.

Dòh mòng behiip, òòs ru chas tebal.

²⁰ Sebelom Ariiq Tuhan, ariiq de penténg ru muliye ajeh kitibaaq,

mat'ariiq dòh kibe'ubah kijadiiq guwèèr,

ru gechèèq kijadiiq chehèèr bagéy behiip.

²¹ Ku masè ajeh, booq imaay de kichereek nu muh Tuhan

dòh bipeselamat.'

²² Sesedaraaq seng'òòy Israel! Cherngaayleh engròq adèh: Yesus maay Nazaret

ajeh ya Bi'òòk Itugas ya Jenaang. Hal adèh ya bibukti nu di'dic engkeeq ju

mujizat-mujizat ru tandaaq-tandaaq ajayép de Kibeh ya Jenaang melalu'i Keeq.

Sesedaraaq engkeepanèy ha pekaraaq ajeh, keranaaq di'dic hal ajeh kibelakuuq

ku engkap li'engkeeq. ²³ Yesus Biserah ya Jenaang nu engkeeq bagéy de ya

Kipetetap ru Kiranchang ju imulaaq. Engkeeperdat Keeq semasè engkeebiyar

maay bedosaaq naysalép Keeq. ²⁴ Tapiiq Jenaang ya Kiberkos Keeq ju Idanan

ru Kipehanchor kuwasaaq danan, keranaaq Keeq mimang pèq buléh teros

bikuwasaaq ya danan. ²⁵ Daud mòng ki'uròq ha hal Yesus,

'Èñ sentiyase ngnèèng Tuhan besamaaq ru èñ.

Jen mòng ku englaak kentòp èñ, ley pèq mòng ma pen de pesusah ha èñ.

²⁶ Keranaaq ajeh sengiiq èñ ihat kakra'meeq

ru empaak èñ kipateh ha Jenaang,

berook èñ jugaaq kisuuy

kateh neharap ku Jen,

²⁷ keranaaq Jen pen pèq Jenwees èñ

ku duniyaaq maay dat.

Jen dòh pèq Jenbiyar

hambe Jen de suchiiq ajeh kisòòq.

²⁸ Jen ya Jenpernèèng

nòòng nu sinuuy de sejati

ru ihat ngkra'meeq

keranaaq Jen besamaaq èñ.’

²⁹ Sesedaraaq, èñ hòt ng'uròq lebéh jelas ha jenaang raaq hiiq Daud. Keeq ya kidat ru bichoop, ru ipenep lekat mòng engkap hiiq ley hunen. ³⁰ Jenaang Kibesumpah Keeq dòh Kilantéq numòm ju kenoon-chenòòq Daud kijadiiq rajaag bagéy Daud sendiriiq. Daud kipanèy jenañjiiq Jenaang ajeh keranaaq keeq jugaaq numòm nabi. ³¹ Keeq ya kipanèy ma de belakuuq dòh, ru ya kicheritè ha kisnos Kristus,

‘Jenaang dòh pèq Kiwees Kristus ku duniyaaq maay dat;

Iberook pèq hanchor ku penep.’

³² Yesus adèhleh de Biberkos ya Jenaang ju Idanan. Di'dic jiiq ya jijadiiq saksi ha pekaraaq ajeh. ³³ Telaas Keeq Bi'angkét nu englaak kentòp Jenaang^g ku sergaaq ru Kitrimaaq Kelook Santén de ya Kijañjiiq ya Meneeq, Yesus Kichurah Kelook Santén ku kemiil jiiq bagéy ma de engkeenèng ru engkeecherngaay hunen.

³⁴ Daud sendiriiq pèq kihuuc nu sergaaq, tapiiq ki'uròq,

‘Jenaang Prengsuuy^h ya Kibefirman nu Tuhan èñ:

Geeyleh ku englaak kentòp Èñ,

³⁵ ley Ngbeh musoh Hèèq

naytundok nu keròòp jok Hèèq.’

³⁶ Jadiiq di'dic bangsaaq Israel hòt engkeepanèy, Jenaang ya Kibeh Yesus de engkeeq pesalép ajeh, Kijadiiq Tuhan ru Kristus.”

³⁷ Semasè ennaay cherngaay hal ajeh, sengiiq ennaay ihat nayrasaaq besalah, laluuq naytanyaaq nu Petrus ru rasul-rasul de kileeq, “Sesedaraaq, maka de patot jibeh?”

³⁸ Petrus kiberlaak, “Betobatleh ru bibaptis kateh muh Yesus Kristus ha ne'ampon dosaaq, ru engkeeq dòh engkeetrimaaq Kelook Santén sebagéy kurniya. ³⁹ Jenañjiiq ajeh ya Ki'òòk ha engkeeq, kekenoon engkeeq, ru di'dic seng'òòy de nyaaq - booq taleh de Kipangél ya Tuhan Jenaang hiiq dè'a naytibaaq nu Keeq.”

⁴⁰ Petrus kibesaksi ru je'òòy engròq de kileeq ru kinasihat, “Peselamatleh diriiq li'engkeeq ju jaman de jehat adèhⁱ.” ⁴¹ Laluuq seng'òòy de betrimaaq ibengwal ajeh nay'òòk diriiq ennaay bibaptis. Ku ariiq ajeh jeng'òòy ennaay kibetambah

^g**2.33** *Bi'angkét nu englaak kentòp Jenaang* ataw “bi'angkét ya tek kentòp Jenaang”

^h**2.34** *Jenaang Prengsuuy* Tateh kitab Yunani, bichòt ‘Kurios’ ha engròq adèh, imaksot ‘Tuhan.’ Ayat adèh bikutép ju Maz 110:1, de bichòt ‘YHWH (Jenaang Prengsuuy).’ Bilè pakar-pakar kitab naytejemah Jenañjiiq Manah kateh engròq Yunani (tahot 300 S.M.), ennaay gunaaq ‘Kurios’ ha YHWH, keranaaq telaas jaman Ezra, seng'òòy naysengòh nayha-seboot muh YHWH keranaaq muh ajeh bi'anggap ihat kudus. Jadiiq kateh Jenañjiiq Paay, Jenaang ru Yesus jugaaq biseboot ‘Kurios (Tuhan).’

ⁱ**2.40** *jaman de jehat adèh* ataw “hukom de dòh kitibaaq nu maay jehat ku lengriiq adèh”

2.30 Mzm 132.11; 2 Sam 7.12-13 **2.34-35** Mzm 110.1

mòng kiraaq-kiraaq tigè ribuuq urak. ⁴² Ennaay betekun ku ne'ajar rasul-rasul, selaluuq naybekumpol besamaaq, naybebahgiiq ruti ru naybedo'a besamaaq.

Chare Sinuuy Jema'at de Pertame

⁴³ Di'dic maay nayrasaaq hiran ru naysengòh, semasè Jenaang Kibeh je'òòy hal-hal luwar biyasaq ru tandaaq-tandaaq ajayép melalu'i rasul-rasul ajeh. ⁴⁴ Seng'òòy de ya pechayaaq naybenaneq, ru naybebahgiiq ma de mòng ku ennaay, ⁴⁵ nayjuwal hartaq li'naay, laluuq naybebahgiiq hasél jengwal ajeh sesuwéy ru keperluan memasék. ⁴⁶ Bagéy ajehleh tiyap ariiq pengikot Yesus naybekumpol kateh Deek Jenaang ru naybenaneq sengiiq. Tiyap ariiq ennaay jugaaq naybebahgiiq ruti ku jap deek. Ennaay chaaq reski ru sengiiq senukaaq ru rendah sengiiq. ⁴⁷ Ennaay teros naypateh ha Jenaang ru naytrimaaq hormat jupadè di'dic seng'òòy. Tiyap ariiq Tuhan Kitambah jeng'òòy ennaay ajeh ju seng'òòy de ya Kipeselamat.

Maay Lumpoh Biperbòòr

3 ¹ Ku naneq ariiq Petrus ru Yohanes bay'et nu Deek Jenaang, imasè pukol tigè duuy ku masè sembahyang. ² Ku pajeh mòng numòm keraal de lumpoh sejaq kiyòòs. Tiyap ariiq keeq bidèèq ku ngaar pintuuq Deek Jenaang de bermuh Pintuuq Indah dè'a buléh kisemaañ duwét nu seng'òòy de mi'muuc nu Deek Jenaang ajeh. ³ Bilè kibakeeq Petrus ru Yohanes bayha-muuc nu Deek Jenaang, keeq kisemaañ duwét nu ubaay. ⁴ Petrus ru Yohanes baynèèng nu keeq, ru Petrus ki'uròq, “Nèèngleh nu jaar.” ⁵ Laluuq seng'òòy ajeh pen kinèèng nu ubaay ru kibeharap dòh kikep sesuwatu ju ubaay. ⁶ Petrus ki'uròq, “Ku èñ pèq mòng duwét ru mas de ngha-òòk nu hèèq. Tapiiq ma de mòng ku èñ adèh ng'òòk nu hèèq. Ku kateh muh Yesus Kristus, maay Nazaret, kosleh ru chiipleh.” ⁷ Petrus pen kichap tek kentòp seng'òòy ajeh ru kitulok berkòs. Ku sariiq jijeh jugaaq ijok pen kijadiiq kuwat. ⁸ Keeq teros kijiñjek ru kibelumpat laluuq kiche'chiip. Telaas ajeh kimuuc nu Deek Jenaang besamaaq Petrus ru Yohanes sambél kichiip ru kibelumpat kipateh ha Jenaang. ⁹ Di'dic maay naynèèng keeq ya kiche'chiip ru kipateh ha Jenaang. ¹⁰ Apebilè naysedar keeq ajeh seng'òòy de selaluuq kisemaañ duwét ku Pintuuq Indah ku Deek Jenaang, ennaay pen ihat nayhيران ma de belakuuq ku keeq ajeh.

Petrus Kibekotbah ku Deek Jenaang

¹¹ Semasè seng'òòy lumpoh ajeh lekat kijooy Petrus ru Yohanes ku serambi de bermuh Serambi Salomo, di'dic seng'òòy de ihat nayhيران ajeh nayjerjar nu ennaay. ¹² Bilè Petrus kinèèng ha seng'òòy jeng'òòy ajeh, ki'uròq nu

ennaay, “Sesedaraaq seng'òòy Israel, yama engkeehiran bilè engkeenèng ma de belakuuq adèh? Yama engkeenèng ha jiiq, bagéy ju kuwasaaq lijiiq ataw ya tena'at nu Jenaang jibeh seng'òòy adèh buléh kiche'chiip? ¹³ Jenaang de bisembah ya jenaang raaq hiiq Abraham, Ishak, ru Yakub, ajehleh Tuhan de ya Kipemuliye Ihambe Yesus. Yesus ajeh ya engkeeq serah, ru pèq engkee'akuuq ku ngaar Pilatus walawpen keeq kibeh keputusan kaha-terlaas Yesus. ¹⁴ Engkeeq nyèq Iley de ta'at nu Jenaang ru de suchiiq ajeh, tapiiq engkeesemaañ seng'òòy ileey de ya kiperdat maay dè'a biterlaas. ¹⁵ Lалуuq engkeeq perdat Yesus de Ki'òòk sinuuy de ley ditehjih. Jenaang Kiberkos Keeq ju Idanan, ru jiiq adèhleh de jijadiiq saksi ha hal ajeh. ¹⁶ Keranaaq ya ipechayaaq nu Yesus^j, seng'òòy de lumpoh entem de engkeeq nèng ru engkeekenal ajeh ya kibòòr. Keranaaq keeq kipechayaaq nu Yesus, keeq ya bi'òòk bernòòr ku ngaar engkeeq semuwaaq.

¹⁷ Sesedaraaq, ngpanèy ma de engkeeq ru pemimpén engkeeq beh ha Yesus ajeh engkeeq sendiriiq pen pèq engkeepanèy ma imaksot de ya engkeebah ajeh. ¹⁸ Tapiiq, Jenaang ya Kipasal melalu'i di'dic Inabi^k bahawe Kristus patot bisiksaaq. Di'dic hal ajeh kibelakuuq bagéy ma de ya Kipetetap. ¹⁹ Keranaaq ajeh, betobatleh ru jokleh nu ngaar Jenaang dè'a dosaaq engkeeq bihapos. ²⁰ Sesedaraaq, amen engkeebetobat, Tuhan dòh Ki'òòk sinuuy de paay ru dòh Ki'òòr Yesus tibiaaq nu engkeeq keranaaq Keeq ya Bipetetap ya Jenaang dè'a Kijadiiq Kristus nu engkeeq semuwaaq. ²¹ Yesus mesti Kigeey ku sergaaq ley imasè Jenaang Kipuléh di'dic ajeh jadiiq paay, bagéy de ya Kifirman manah entem melalu'i Inabi-nabi de suchiiq. ²² Nabi Musa pernah ki'uròq, ‘Tuhan Jenaang engkeeq dòh Ki'utos ha engkeeq numòm nabi bagéy èñ^l ju engkap li'engkeeq. Cherngaayleh di'dic I'engròq nu engkeeq ku kateh di'dic hal. ²³ Booq-booq de pèq kita'at nu engròq nabi ajeh keeq dòh bibinasaaq ju di'dic ibangsaaq.’

²⁴ Di'dic nabi de nayperley gah ju Jenaang, kimulaaq ju Samuel ru telaas keeq, ennaay ajeh naypasal ha jaman adèh^m. ²⁵ Engkeeq adèhleh kenoon-chenòòq nabi-nabi ajeh. Ru ya engkeetrimaaq ma de ya biperley ya nabi-nabi kateh jenañjiiq de Kibeh ya Jenaang ru jenaang raaq hiiq. Keeq Kibefirman nu Abraham, ‘Di'dic bangsaaq ku duniyaaq dòh biberkat ya kenoon-chenòòq hèèqⁿ.’ ²⁶ Bagéy ajehleh Jenaang Kipiléh Ihambe Yesus. Keeq ya Ki'utos Yesus chanuuq nu engkeeq

^j3.16 *ipechayaaq nu Yesus* Harfiah: ipechayaaq nu muh Yesus

^k3.18 *di'dic Inabi* Harfiah: lentaak di'dic nabi

^l3.22 *bagéy èñ* ataw “bagéy Keeq Ki'utos èñ”

^m3.24 *jaman adèh* Imaksot ‘sejaq Kristus Kitibaaq nu bumiiq ley di'dic ma dòh kitejadiiq, temasoq tenibaaq Yesus’

ⁿ3.25 *kenoon-chenòòq hèèq* Harfiah: benéh hèèq

3.13 Kel 3.15 3.14 Mat 27.15-23; Mrk 15.6-14; Luk 23.13-23; Yoh 19.12-15

3.22 Ul 18.15, 18 3.23 Ul 18.19 3.25 Kej 22.18

Kaha-berkat engkeeq semuwaaq, ichare Kibeh jap-jap engkeeq betobat jupadè sinuuy jenghat li'engkeeq.”

Petrus ru Yohanes ku Ngaar Mahkamah Agame

4¹ Tengah Petrus ru Yohanes lekat baybelwal nu seng'òòy jeng'òòy, ra'naaq-ra'naaq imam^o, ketuwe de bejagaaq Deek Jenaang ru memeriip maay Saduki nayterbuuq nu ubaay. ² Ennaay ihat naybri'nòòs nu Petrus ru Yohanes keranaaq bay'ajar maay jeng'òòy ru baypergah bahawe kisos Yesus kipebukti Jenaang dòh Kiberkos maay dat ju danan. ³ Keranaaq ajeh ennaay chap Petrus ru Yohanes. Ubaay biterhan ku kateh jél ley ihupeer niic, keranaaq i'ariiq ya duuy. ⁴ Tapiiq engkap seng'òòy de naycherngaay ha ne'ajar ubaay ajeh je'òòy seng'òòy naypechayaaq nu Yesus. Jeng'òòy ennaay ya betambah ley limaaq ribuuq urak, pèq temasoq kerdoor ru sangèèt.

⁵ Ku ihupeer niic, maay pemimpén bangsaaq Yahudi, ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi ru guru Tawrat naybekumpol ku Yerusalem. ⁶ Ku pajeh mòng jugaaq Imam Agong Hanas besamaaq Kayafas, Yohanes^p, Aleksander ru di'dic seng'òòy kileeq temasoq ju pringaaq Imam Agong. ⁷ Ennaay òòr Petrus ru Yohanes dè'a bayjiñjek ku ngaar ennaay, laluuq naytanyaaq, “Ru kuwasaaq ma ataw ju kuwasaaq booq jerkeebèh hal ajeh?”

⁸ Petrus, de bipimpén ya Kelook Santén, kiberlaak, “Engkeeq pemimpén bangsaaq Yahudi ru ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi! ⁹ Yah adèh engkeeq tanyaaq nu jaar ha hal de bòòr de jarbeh ru bagéyharòq seng'òòy lumpoh adèh kibòòr. ¹⁰ Tuwan-tuwan ru di'dic maay bangsaaq Israel, hòòtleh engkeepanèy bahawe seng'òòy de kijiñjek ku ngaar engkeeq adèh ya kibòòr ya kuwasaaq Yesus Kristus, maay Nazaret de engkeesalép ajeh. Tapiiq Jenaang ya Kiberkos Keeq ju Idanan. ¹¹ Yesus ajehleh mòng bi'uròq ku kateh firman adèh,

‘Batuq de bipéc ya engkeeq maay bahbeh deek,
tapiiq hunen ya kijadiiq batuq de paléng penténg.’

¹² Yesus taleh de buléh Kipeselamat manusiyaaq! Keranaaq pèq mòng seng'òòy kileeq ku duniyaaq adèh de buléh kipeselamat hiiq, hat ku Yesus taleh de mòng kuwasaaq Kipeselamat hiiq jupadè dosaaq-dosaaq.”

¹³ Anggote-anggote Mahkamah Agame^q nayhiran bilè naynèèng Petrus ru Yohanes ihat beraniiq ru naypanèy seng'òòy ajeh maay biyasaaq taleh de pèq besekulah. Laluuq ennaay sedar ubaay ajeh murép Yesus. ¹⁴ Tapiiq ennaay pèq

^o4.1 *ra'naaq-ra'naaq imam* Ku kateh memeriip kebeeq bop manah: imam-imam

^p4.6 *Yohanes* Seng'òòy adèh pèq rasul Yohanes.

^q4.13 *Anggote-anggote Mahkamah Agame* Maay pemimpén bangsaaq Yahudi, ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi ru guru Tawrat

buléh naybuwal ma-ma, keranaaq ya naynèèng seng'òòy de ya biperbòòr ajeh kijiñjek besamaaq-samaaq Petrus ru Yohanes. ¹⁵ Telaas ennaay òòr Petrus ru Yohanes dè'a bayhool ju deek mahkamah ajeh, laluuq ennaay pen naybebinchang besamaaq-samaaq. ¹⁶ Ennaay betanyaaq, “Ma de patot hibeh nu ubaay adèh? Di'dic seng'òòy de gigeey ku Yerusalem naypanèy ha mujizat de luwar biyasaq ya baybeh ajeh. Hiiq pèq buléh hiha-petidak ha hal adèh. ¹⁷ Tapiiq bòòrleh hi'òòk amaran taleh nu ubaay dè'a pèq bay'uròq ma-ma niic nu booq-booq pen kateh muh Yesus, ley hal adèh pèq bipergah nu maay jeng'òòy.”

¹⁸ Laluuq ennaay chereek Petrus ru Yohanes dè'a baymuuc niic, ru naygèèt ubaay aguuq seboot muh Yesus ataw baybe'ajar ku kateh Imuh niic.

¹⁹ Tapiiq Petrus ru Yohanes bayberlaak, “Pikèrleh ya li'engkeeq belòòq de bòòr ku ngaar Jenaang: Ta'at nu engkeeq atawpen ta'at nu Jenaang? ²⁰ Jaar pèq buléh jarbrentiiq belwal ha ma de ya jarnèèng ru jarcherngaay.” ²¹ Anggote-anggote Mahkamah Agame pèq buléh naykèèq senalah nayha-hukom Petrus ru Yohanes. Jadiiq ennaay pen nay'òòk amaran de ihat keras niic, laluuq nayterlaas ubaay keranaaq di'dic seng'òòy naypateh ha Jenaang ha hal ajeh. ²² Seng'òòy de ya kibòòr ya mujizat ajeh i'umor lebéh ju empat puloh tahot.

Do'a Semmaan Beraniiq nu Jenaang

²³ Telaas Petrus ru Yohanes biterlaas, ubaay jok nu kekawat ubaay ru baycheritè di'dic ma de ya bi'uròq ya ra'naaq-ra'naaq imam ru ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi.

²⁴ Telaas kekawat ubaay naycherngaay ha hal ajeh, ennaay pen naybedo'a besamaaq-samaaq nu Jenaang, “Tuhan, Jen ya Jenpejadiiq langét, bumiiq, lawot ru di'dic i'isiiq. ²⁵ Ru Kelook Santén, pernah Jen befirman melalu'i jenaang raaq jiiq, Daud hambe Jen,

‘Yama seng'òòy bangsaaq kileeq naybri'nòòs?

Yama seng'òòy jeng'òòy naybeh neranchang de siyaaq-siyaaq?

²⁶ Rajaaq-rajaaq ku duniyaaq nayse'yap nayha-beperak,

ru penguwasaaq ennaay bekumpol nayha-lawan Tuhan ru Peselamat de

Bi'utos ya Keeq.’

²⁷ Mimang betol Herodes ru Pontius Pilatus baybeburuuq ku Yerusalem adèh besamaaq bangsaaq kileeq ru seng'òòy Israel nayha-lawan Yesus Hambe-Jen de suchiiq, de ya Jen urapi ajeh. ²⁸ Ennaay besamaaq nayha-beh ma de ya Jen petetap manah entem jeh. Di'dic ajeh Jen petetap ya kuwasaaq ru he'nòòt Jen. ²⁹ Tapiiq hunen, Tuhan, nèèngleh bagéyharòq ennaay ancham jiiq. Tulokleh jiiq, hambe-hambe Jen, dè'a jiperley gah Jen ru sengiiq de ihat beraniiq. ³⁰ Pernèèngleh

4.24 Kel 20.11; Neh 9.6; Mzm 146.6 4.25-26 Mzm 2.1-2

4.27 Mat 27.1-2; Mrk 15.1; Luk 23.1, 7-11; Yoh 18.28-29

kuwasaaq Jen dè'a maay nyiiq biperbòòr. Hòòtleh tandaaq-tandaaq ajayép ru hal-hal luwar biyasaq belakuuq ru kuwasaaq Yesus^r, Hambe Jen de suchiiq.”

³¹ Telaas ennaay bedo'a, tempat ajeh kiyahyoh. Di'dic li'naay bikuwasaq ya Kelook Santén, ru mulaaq nayperley gah ju Jenaang ru sengiiq de ihat beraniiq.

Sinuuy Maay Pechayaaq

³² Di'dic seng'òòy de nayjooy Kristus naysuuy ku kateh naneq sengiiq ru samaaq penikér. Pèq mòng numòm pen nay'anggap ma de haq ennaay ajeh haq li'naay sendiriiq. Ennaay rataaq naybekongsi. ³³ Ru kuwasaq de entooy, rasul-rasul ajeh naybesaksi ha kisnos Tuhan Yesus. Jenaang ihat Kiberkat ennaay. ³⁴ Pèq mòng numòm pen de kurang ju ennaay. Booq imaay de mòng tiq ataw deek, nayjuwal hartaq li'naay, laluuq nayserah hasél jengwal ajeh nu rasul-rasul. ³⁵ Duwét ajeh bibahgiiq ku rataaq li'naay jooy keperluan memasék.

³⁶ Bagéy ajeh jugaaq ku Yusuf, seng'òòy ju kenoon-chenòòq Lewi ju Siprus. Rasul-rasul nayseboot keeq Barnabas (imaksot Penggalaq^s). ³⁷ Keeq kijuwal nupenadak tiq haq ileey, laluuq ki'èèn ru ki'òòk iduwét ajeh nu rasul-rasul.

Ananias ru Safira

5 ¹ Mòng numòm keraal bermuh Ananias. Keeq ru ikenah de bermuh Safira bayjuwal nupenadak tiq haq li'ubaay. ² Ananias kidèèq engleek ju duwét jengwal ajeh ha ileey, ru ikenah pen kisetujuuq ha hal ajeh. Ilembéh duwét ajeh bay'òòk nu rasul-rasul. ³ Tapiiq Petrus ki'uròq, “Ananias, yama habiyar sengiiq hèèq bikuwasaq ya Setan ley halengloot nu Kelook Santén ru hadèèq engleek ju duwét jengwal tiq ajeh? ⁴ Pèqka tiq ajeh haq hèèq, sebelum hajuwal? Ya telaas hajuwal, iduwét pen haq hèèq jugaaq. Yama habeh bagéy ajeh? Hèèq pèq halengloot ha manusiyaaq, tapiiq halengloot nu Jenaang!” ⁵ Telaas Ananias kicherngaay ha bengwal ajeh, keeq teros kikòl ru kidat. Di'dic seng'òòy de naycherngaay ha hal ajeh naysengòh. ⁶ Laluuq memoriip urak keraal nyeñnyam nayhool ru naybalot mayat Ananias teros nay'èèn nu luwar ru naychoop.

⁷ Lebéh kurang tigè jam ju kenjeh, kenah Ananias kimuuc ru pèq kipanèy ma de ya belakuuq ku pajeh. ⁸ Petrus ki'uròq nu keeq, “Pasalleh nu èñ, adèh talehka hasél jengwal tiq de jerkeek?”

“Hò'òh,” kiberlaak, “ajehleh rimdic ileey.”

⁹ Petrus ki'uròq, “Yama jerkeeq bepakat jerkeechubaaq ha Kelook Tuhan? Nèègleh, memoriip urak keraal nyeñnyam de paay naychoop gengsiir hèèq ajeh, ennaay mòng ku ngaar pintuuq. Hèèq dòh jugaaq ennaay gandar nu luwar.” ¹⁰ Ku

^r4.30 *kuwasaq Yesus* Harfiah: muh Yesus

^s4.36 *Penggalaq* Harifiah: kenoon Penggalaq

sariiq jijeh, kenah Ananias pen kikòl ru kidat ku ngaar Petrus. Maay nyeñnyam de mòng ku pajeh naymuuc ru naynèèng Safira ya kidat. Keranaaq ajeh, ennaay èèn imayat nu luwar ru naychoop keeq bèèk igengsiir. ¹¹ Di'dic jema'at ru seng'òòy de cheringaay ha hal ajeh ihat naysengòh.

Tandaaq-tandaaq Ajayép ru Mujizat

¹² Je'òòy tandaaq-tandaaq ajayép ru hal-hal luwar biyasaq de naybeh ya rasul-rasul ku engkap maay jeng'òòy. Ru naneq sengiiq di'dic seng'òòy de pechayaaq nu Yesus selaluuq naybekumpol ku Serambi Salomo. ¹³ Pèq mòng maay kileeq pen de nayberaniiq nayha-bekumpol besamaaq pengikot Yesus ajeh, hamapen di'dic seng'òòy nayhormat ha ennaay. ¹⁴ Hamapen bagéy ajeh, ya gujeng'òòy keraal ru kerdoor naypechayaaq nu Tuhan. ¹⁵ Keranaaq rasul-rasul naybeh mujizat, maay de nyiiq bi'èèn nu nòòng ru biperdaq ku tilam ru cheruuq, dè'a wòòk Petrus kikenaaq gèq pen pèq ma nu ennaay semasè kilaluuq ku pajeh. ¹⁶ Je'òòy seng'òòy ju kote-kote ku engkap Yerusalem nayhool ru nay'èèn maay nyiiq ru maay de bisangrok ya nyaniiq. Di'dic maay ajeh pen biperbòòr.

Pengikot Yesus Bisiksaaq

¹⁷ Tapiiq Imam Agong ru di'dic ipengikot temasoq maay Saduki mulaaq naybetindak keranaaq ennaay ihat nay'iriiq sengiiq ha rasul-rasul ajeh. ¹⁸ Ennaay chap rasul-rasul ajeh ru naypermuuc nu kateh jél. ¹⁹ Tapiiq ku ikelèm, numòm malikat Tuhan kibukaaq pintuuq-pintuuq jél ajeh laluuq ki'èèn ennaay hool nu luwar ru ki'uròq, ²⁰ “Etleh, jiñjek ku Deek Jenaang ru perleyleh di'dic gah ha sinuuy de ley ditechjeh adèh nu maay jeng'òòy.” ²¹ Rasul-rasul ajeh pen nayjooy ernòòr malikat ajeh. Ku iperpegelap ennaay et nu Deek Jenaang ru ennaay pen mulaaq naybe'ajar.

Imam Agong ru di'dic ipengikot naypangél semuwaaq pemimpén Yahudi nayha-beh mesyuarat Mahkamah Agame. Telaas ju kenjeh, ennaay òòk printah dè'a rasul-rasul ajeh biperhool ju jél ru bi'èèn nu ngaar ennaay. ²² Tapiiq semasè pegawéy-pegawéy nay'et nu jél, naynèèng rasul-rasul walah ku pajeh. Laluuq naylòòs ru naylapor hal ajeh nu Mahkamah Agame. ²³ Ennaay uròq, “Jinèèng pintuuq jél lekat bòòr bekunchi ru maay bejagaaq pen lekat nayjagaaq ku pintuuq. Tapiiq bilè jibukaaq ipintuuq, pèq mòng numòm pen ku pajeh.” ²⁴ Semasè ra'naaq-ra'naaq imam ru ketuwe jenagaaq Deek Jenaang naycherngaay ha nelapor ajeh, ennaay pen naybingung ma de belakuuq dòh. ²⁵ Laluuq mòng numòm keraal kimuuc ru kipasal nu ennaay, “Seng'òòy de engkeechap ru engkeejél ajeh, hunen tengah naybe'ajar nu maay jeng'òòy ku Deek Jenaang!” ²⁶ Keranaaq ajeh, ketuwe jenagaaq Deek Jenaang ru ipengikot nay'èèn rasul-rasul ajeh niic. Tapiiq ennaay pèq naypaksaq, keranaaq naysengòh dòh bipéc ru batuuq ya maay jeng'òòy.

²⁷ Ennaay èèn rasul-rasul ajeh nu ngaar anggote-anggote Mahkamah Agame. Lалуq Imam Agong ki'uròq, ²⁸ “Pèqka ya jipasal ru tegas nu engkeeq, wees aguuq be'ajar nu maay jeng'òòy kateh muh Seng'òòy ajeh? Tapiiq hunen nèngleh, ma de ya engkeebèh! Engkeeq perley ne'ajar ha Seng'òòy ajeh nu di'dic Yerusalem, ru engkeeha-tudoh jiiq dè'a jibetanggongjawab ha Idanan!”

²⁹ Petrus ru rasul-rasul de kileeq nayberlaak, “Lebéh bòòr jita'at nu Jenaang jupadè manusiyyaq! ³⁰ Yesus, de ya engkeesalép ajeh, ya Bipersuuy jupadè Idanan ya Jenaang de bisembah ya jenaang raaq hiiq. ³¹ Keeq ajehleh de bi'angkét nu sergaaq ku englaak kentòp Jenaang, Kijadiiq Pemimpén ru Peselamat dè'a maay Israel mòng peluwang naybetobat ru dosaaq ennaay bi'ampon. ³² Jiiqleh saksi ha di'dic hal adèh, ru jugaaq Kelook Santén de bi'òòk ya Jenaang nu di'dic seng'òòy de ta'at nu Keeq.”

³³ Apebilè anggote-anggote Mahkamah Agame naycherngaay ma de bibuwal ajeh, ennaay ihat naybri'nòòs ley nayha-perdat ha rasul-rasul ajeh. ³⁴ Tapiiq ku engkap Mahkamah Agame mòng numòm maay Farisi de bermuh Gamaliel. Keeq guru Tawrat de ihat bihormat ya di'dic seng'òòy. Keeq kijiñjek lалуq ki'òòr èèn rasul-rasul ajeh nu luwar sekejap. ³⁵ Lалуq ki'uròq nu Mahkamah Agame ajeh, “Sesedaraaq seng'òòy Israel! Bejagaaq-jagaaqleh bagéyharòq engkeeha-beh nu di'dic seng'òòy adèh dòh. ³⁶ Keranaaq memeriip tahot chanuuq jeh, Teudas kihool ru ki'anggap ileey pemimpén de entooy. Mòng kiraaq-kiraaq empat ratos urak de jijooy ha keeq. Tapiiq ipenyudah keeq biperdat lалуq ipengikot naychera'lah ru di'dic ikreñjaq pen nyep. ³⁷ Telaas ajeh Yudas, maay ju Galilea pen kihool ku masè benanchi. Keeq kihat ha seng'òòy je'òòy, tapiiq keeq jugaaq biperdat lалуq ipengikot naychera'lah. ³⁸ Keranaaq ajeh, hunen ngnasihah nu engkeeq, aguuq beh ma-ma nu ennaay. Biyarleh ennaay dè'a nay'et, keranaaq amen neranchang ru kerjaq ajeh hool jupadè manusiyyaq, semuwaq dòh kinyep bagéy jijeh taleh. ³⁹ Tapiiq amen hal ajeh kihool ju Jenaang, engkeeq dòh tentuuq pèq buléh engkeeha-gèèt ha ennaay. Jadiiq bejagaaq-jagaaqleh ma de engkeebèh dè'a pèq engkeelawan Jenaang.”

Mahkamah Agame naytrimaq ha nasihat Gamaliel ajeh. ⁴⁰ Rasul-rasul ajeh pen bichereek hòòt muuc niic nu dèwan mahkamah. Lалуq ennaay pen bipeet ru bigèèt be'ajar niic nu booq-booq pen ku kateh muh Yesus. Telaas ajeh ennaay pen biterlaas. ⁴¹ Apebilè nayhool ju Mahkamah Agame, rasul-rasul ajeh naybesukaaq keranaaq Jenaang Ki'anggap ennaay layaq naytrimaq seniksaaq keranaaq muh Yesus. ⁴² Tiyap-tiyap ariiq ku Deek Jenaang hòòtpen ku deek-deek seng'òòy, ennaay pèq berentiiq naybe'ajar ru nayperley ha Yesus sebagéy Kristus.

Tujuh Urak Maay Bipiléh

6¹ Pèq liiw ju kenjeh, pengikot Yesus ya gujeng'òòy. Ku masè ajeh, maay Yahudi de naybelwal engròq Yunani nayraròòq ha maay Yahudi de naybelwal engròq Ibrani, keranaaq baluuq ennaay bibiyar pèq naykep cha'naaq ru duwét tenulok ha ennaay ku tiyap ariiq. ² Keranaaq ajeh, duwè blas urak rasul ajeh pen naykumpol rimdic pengikot Yesus ru nay'uròq, “Pèq bòòr amen jiperdic masè jiha-uros ha hal cha'naaq ru duwét. Tapiiq jiiq patot jiperley engròq Jenaang. ³ Keranaaq ajeh, lebéh bòòr engkeeq piléh tujuh urak rataaq li'engkeeq de ihat bihormat ru bikuwasaaq ya Kelook Jenaang sertaina cherdék, dè'a buléh nay'uros ha hal adèh. ⁴ Ru chare ajeh, jiiq buléh jigunaaq masè jiha-bedo'a ru jiha-perley gah Jenaang.”

⁵ Di'dic seng'òòy ku pajeh naysetujuuq ha chenadang rasul-rasul ajeh. Lалуq ennaay piléh Stefanus, numòm de ihat kipechayaaq nu Yesus ru bikuwasaaq ya Kelook Santén. Mòng jugaaq naypiléh Filipus, Prokhorus, Nikanor, Timon, Parmenas ru Nikolaus ju Antiokhia. Nikolaus ajeh seng'òòy bangsaaq kileeq de ya kimuuc agame Yahudi. ⁶ Tujuh urak seng'òòy ajeh bi'èèn nu ngaar rasul-rasul. Lалуq rasul-rasul pen naybedo'a ru naydèèq tek ennaay ku kuuy maay ajeh dè'a naybeh kerjaq ajeh.

⁷ Bagéy ajehleh hal prenggah gah Jenaang ya gucheep ley jeng'òòy pengikot Yesus ku Yerusalem ya guje'òòy. Je'òòy imam jugaaq naypechayaaq nu Yesus.

Stefanus Bichap

⁸ Stefanus ihat biberkat ru bi'òòk kuwasaaq ya Jenaang. Kibeh hal-hal luwar biyasaaq ru tandaaq-tandaaq ajayép ku engkap maay jeng'òòy. ⁹ Tapiiq mòng memeriip urak seng'òòy de naytentang ha keeq. Maay ajeh anggote Deek Sembahyang Maay Bébas^t. Ennaay ajeh maay Yahudi ju Kirene, Aleksandria, Kilikia ru Asia. ¹⁰ Tapiiq Kelook Jenaang Ki'òòk cherendék ku bengwal Stefanus, ley ennaay pen pèq buléh nayha-sangkal ha ibengwal ajeh. ¹¹ Keranaaq ajeh ennaay rasuwah memeriip urak seng'òòy ru nay'òòr dè'a nay'uròq, “Jiiq jicherngaay keeq kihinaaq ha Musa ru Jenaang!” ¹² Bagéy ajehleh ennaay hasot ha maay jeng'òòy, ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi ru guru-guru Tawrat. Lалуq Stefanus bichap ru bi'èèn nu ngaar Mahkamah Agame. ¹³ Telaas ajeh nay'èèn memeriip urak dè'a nay'òòk saksi palsu ha Stefanus. Ennaay uròq, “Seng'òòy adèh selaluuq kihinaaq ha Deek Jenaang de suchiiq ru kihinaaq ha Tawrat Musa. ¹⁴ Mòng jugaaq jicherngaay keeq ki'uròq Yesus ju Nazaret ajeh dòh Kipetateeh Deek Jenaang ru Ki'ubah rimdic adat de ya hitrimaaq jupadè Musa!” ¹⁵ Di'dic

^{t6.9} *Maay Bébas* Maay Bébas ajehleh kenoon-chenòòq maay Yahudi de bi'èèn sebagéy maay tawanan perak ya maay Romawi ku tahot 63 S.M., de bijuwal sebagéy hambe, tapiiq ipenyudah biterlaas. Ennaay mòng deek sembahyang ku Yerusalem.

seng'òòy de naygeey ku Mahkamah Agame ajeh nayleet nu Stefanus ru naynèèng renees Stefanus bagéy renees malikat.

Bengwal Stefanus

7¹ Telaas ajeh, Imam Agong kitanyaaq nu Stefanus, “Betolka semuwaaq tenudoh maay ajeh?”

² Stefanus kiberlaak, “Sesedaraaq, cherngaayleh ma de ngha-buwal! Sebelum jenaang raaq hiiq Abraham kijeek nu Haran, Jenaang de bihormat Kipernèèng Iley nu keeq ku Mesopotamia. ³ Jenaang Ki'uròq nu keeq, ‘Deeqleh lengriiq hèèq ru pringaaq hèèq. Etleh nu lengriiq de Ngternyòòl nu hèèq dòh.’ ⁴ Abraham pen kideeq ju lengriiq maay Kasdim laluuq kigeey ku Haran. Telaas i'apaq ya dat, Jenaang Ki'èèn keeq ju kenjeh nu lengriiq de higeey hunen. ⁵ Ku masè ajeh, Jenaang pèq Ki'òòk gèq pen tiq nu Abraham sebagéy haq keeq. Tapiiq Jenaang ya Kijañjiiq Kaha-òòk tiq ajeh nu Abraham Kaha-pejadiiq haq keeq ru ikenoon-chenòòq. Ku masè ajeh, Abraham pè'sék kibeknoon. ⁶ Tapiiq Jenaang Kibefirman nu keeq, ‘Knoon-chenòòq hèèq dòh naygeey ku lengriiq maay, ru ennaay dòh biphambe ru bitindas iluniiw ley empat ratos tahot. ⁷ Tapiiq Èñ dòh Nghukom bangsaaq de naypehambe ha ennaay. Knoon-chenòòq hèèq dòh nayhool ju lengriiq ajeh ru naysembah Èñ ku tempat adèh.’ ⁸ Jenaang Ki'òòk jenañjiiq sunat nu Abraham, ru Kiprintah keeq dè'a kisunat ileey sebagéy tandaaq keeq ya kitrimaaq jenañjiiq ajeh. Abraham jugaaq kisunat Ishak bilè umor ikenoon ajeh lapan ariiq. Ishak pen kisunat ikenoon de bermuh Yakub. Yakub niic kisunat duwè blas urak ikenoon keraal de nayjadiiq jenaang raaq bangsaaq hiiq.

⁹ Jenaang raaq bangsaaq hiiq naydengkiiq ha Yusuf ru nayjuwal keeq sebagéy hambe ku Mesir. Tapiiq Jenaang Kibesertaaq keeq, ¹⁰ ru Kipeselamat keeq ju di'dic isenusah. Apebilè Yusuf kibehadap rajaaq Mesir^u, Jenaang Ki'òòk keeq cherendék ru Kibeh rajaaq Mesir puwas isengiiq ha Yusuf. Kees bilantéq ya rajaaq Mesir jadiiq gabenor ku lengriiq ajeh ru kibekuwasaaq ku Mesir ru seluroh istane.

¹¹ Telaas ajeh mòng chengwaak ku lengriiq Mesir ru Kanaan de kibeh sinuuy seng'òòy ku pajeh ihat teroq. Jenaang raaq hiiq pen pèq naykep cha'naaq. ¹² Bilè Yakub kicherngaay mòng gandom ku Mesir, keeq ki'òòr ikekenoon, jenaang raaq hiiq, dè'a nay'et nu Mesir pertame kaliq. ¹³ Semasè che'niip keduwè ennaay, Yusuf kipasal nu itenèq-menang, ileey ajehleh Yusuf. Ju kenjehleh rajaaq Mesir

^u7.10 *rajaaq Mesir* Harfiah: Firaun. Firaun ajeh genglar ha muh rajaaq Mesir.

kipanèy ha pringaaq Yusuf. ¹⁴ Telaas ajeh Yusuf kibesat ha i'apaq dè'a nayjeek besamaaq ru rimdic ipringaaq nu Mesir. Ijeng'òòy pringaaq ajeh mòng tujoh puloh limaaq urak. ¹⁵ Jadiiq Yakub ru ipringaaq pen nayjeek nu lengriiq Mesir. Ku pajehleh keeq ru jenaang raaq hiiq naydat. ¹⁶ Mayat ennaay bi'èèn nu kote Sikhem ru bichoop ku tiq penep de ya kibeliq ya Abraham. Keeq kibayaan je'òòy duwét péraq nu kekenoon Hamor ku Sikhem.

¹⁷ Bilè ya reeq imasè Jenaang Kaha-pegenap Ijenañjiiq nu Abraham, bangsaaq hiiq ku Mesir ya gujeng'òòy. ¹⁸ Tapiiq telaas ajeh mòng numòm rajaaq paay de pèq kikenal ha Yusuf mulaaq kiprintah ku Mesir. ¹⁹ Rajaaq ajeh kitipuuq bangsaaq hiiq ru kipesiksaaq jenaang raaq hiiq. Keeq kipaksaaq maay dè'a naybuwang ru naybiyar sangèèt paay yòòs ajeh ley naydat. ²⁰ Ku masè ajehleh Musa kiyòòs, numòm sangèèt de bòòr ku mat Jenaang. Keeq bibelaaq ku deek ipringaaq ley niq geñchèèq. ²¹ Apebilè keeq tepaksaaq bibuwang, kenoon kerdoor rajaaq Mesir kikòòt ru kijagaaq Musa bagéy kenoon ileey. ²² Musa bi'ajar ha di'dic ilmu bangsaaq Mesir ley kipanèy belwal ru cherdék ku ibahneh.

²³ Apebilè i'umor ya empat puloh tahot, isengiiq pen tegeraq kaha-suwèèk ha isesedaraaq, maay bangsaaq Israel. ²⁴ Keeq kinèèng numòm ju maay Israel tengah bi'aniyaye ya seng'òòy Mesir. Musa pen kitulok seng'òòy de bi'aniyaye ajeh ru kiperdat maay Mesir ajeh. ²⁵ Musa kiserngiiq ibangsaaq naypaham Jenaang dòh Kigunaaq keeq ha terenglaas ennaay, tapiiq ennaay pèq naypaham. ²⁶ Ku ihupeer niic, keeq kinèèng naar urak seng'òòy Israel tengah baybelawan, ru keeq kichubaaq kaha-pedamay ha ubaay. Ki'uròq, 'Jerkeeq adèh besedaraaq. Yama jerkeebelawan?' ²⁷ Tapiiq seng'òòy de kipeet ikawat ajeh nèh kitulaq Musa nu tepiiq, laluuq ki'uròq, 'Booq de pejadiiq hèèq pemimpén ru hakém jaar?' ²⁸ Mòngka haperdat èñ bagéy haperdat maay Mesir kelèmnèèq?' ²⁹ Bilè Musa kicherngaay ha engròq ajeh, keeq kijar ju Mesir laluuq kigeey ku lengriiq Midian. Ku pajeh keeq kikep naar urak kenoon keraal.

³⁰ Ya telaas empat puloh tahot ju kenjeh, numòm malikat kipernèèng ileey nu Musa ku kateh semaq jerlaaq de ber'òòs, ku padak gueron bèèk Loot Sinai. ³¹ Musa kihiran kinèèng ha hal ajeh, laluuq kipereeq nu semaq ajeh dè'a buléh kinèèng lebéh biiq niic. Tapiiq keeq kicherngaay suwaraaq Tuhan Kibefirman, ³² 'Èñleh Jenaang de bisembah ya jenaang raaq hèèq, Abraham, Ishak ru Yakub.' Musa kikeròk keranaaq kisengòh ru pèq kiberaniiq kaha-nèèng semaq ajeh niic. ³³ Laluuq Tuhan Kibefirman niic, 'Tekleh kasot hèèq, keranaaq tiq de hajiñjek ajeh suchiiq. ³⁴ Èñ ya Ngnèèng ru Ngpratiiq hat itengroq seniksaaq umat Èñ ku

7.14 Kej 45.9-10, 17-18, 46.27 **7.15** Kej 46.1-7, 49.33

7.16 Kej 23.3-16, 33.19, 50.7-13; Yos 24.32 **7.17-18** Kel 1.7-8 **7.19** Kel 1.10---11.22

7.20 Kel 2.2 **7.21** Kel 2.3-10 **7.23-29** Kel 2.11-15 **7.29** Kel 18.3-4 **7.30-34** Kel 3.1-10

Mesir. Èñ ya Ngcherngaay jennaam ennaay, ru ya Ngcheleh Ngha-terlaas ennaay. Hunen, béyleh! Èñ Ngha-utos hèèq nu Mesir.’

³⁵ Musa adèhleh de pèq bitrimaaq ya bangsaaq Israel. Ennaay uròq, ‘Booq de pejadiiq hèèq pemimpén ru hakém jiiq?’ Tapiiq keeq ajehleh de bi'utos ya Jenaang, dè'a kijadiiq pemimpén ru peselamat ju tenulok malikat de kipernèèng ileey nu keeq ku semaq jerlaaq de ber'òòs ajeh. ³⁶ Musa adèhleh de kipimpén bangsaaq Israel nayhool ju Mesir ru kibeh je'òòy hal-hal luwar biyasaq ru tandaaq-tandaaq ajayép ku Mesir, ku Laut Merah ru ku padak guon selamè empat puloh tahot. ³⁷ Musa adèhleh de ki'uròq nu bangsaaq Israel, ‘Jenaang dòh Ki'utos numòm nabi nu engkeeq bagéy Keeq ya Ki'utos èñ^v. Nabi ajeh Kipiléh ya Iley ju bangsaaq li'engkeeq sendiriiq.’ ³⁸ Musa adèhleh de mòng besamaaq ru maay Israel semasè naybekumpol ku padak guon. Ku pajeh Musa kibesamaaq ru jenaang raaq hiiq. Keeq jugaaq kibesamaaq ru malikat de kiperley gah nu keeq ku Loot Sinai. Keeq ajehleh de kitrimaaq gah sinuuy ju Jenaang kaha-perley nu hiiq.

³⁹ Tapiiq jenaang raaq hiiq naynyèq pèq nayha-ta'at nu keeq. Ennaay tulaq keeq ru nayha-lòòs niic nu Mesir. ⁴⁰ Ennaay uròq nu Harun^w, ‘Behleh ha jiiq patong behalaaq de buléh kipimpén hiiq. Keranaaq pèq hipanèy ma de ya belakuuq ku Musa de ki'èèn hiiq hool ju Mesir!’ ⁴¹ Lалуuq ennaay beh patong kenoon lembuuq, ru naybeh jenamuuq korban ha behalaaq ennaay ajeh. Ennaay besukaaq ha bahneh ju tek li'naay sendiriiq. ⁴² Keranaaq ajeh Jenaang Kideeq ru Kibiyar ennaay sembah ha mat'ariiq, gechèèq ru perlooy-perlooy de kileeq ku langét. Hal ajeh bagéy ma de bichòòt ku kateh kitab nabi-nabi,

‘Engkeeq seng'òòy Israel,

pèq ha Èñ engkeegòòc ru engkeekorban binatak selamè empat puloh tahot ku padak guon. ⁴³ Kèmah behalaaq Molokh^x ajehleh de engkeeq gandar, ru patong Refan^y, perlooy behalaaq engkeeq; ajehleh behalaaq de engkeebèh ru engkeesembah.

Keranaaq ajeh Èñ dòh Ngpéc engkeeq nyaaq nu englaak lengriiq Babel.’

^v7.37 bagéy Keeq ya Ki'utos èñ ataw “bagéy èñ”

^w7.40 Harun Harun ajehleh tenèq Musa. Jenaang Kigunaaq keeq ru Musa Kaha-pimpén maay Israel hool jupadè bipehambe ku Mesir (Kejadian 3:14). Harun kijadiiq imam entooy maay Israel de pertame.

^x7.43 Molokh Molokh ajehleh dèwe langét ru mat'ariiq (planet Venus) de bisembah ya maay Kanaan ru maay Fenisia. Ennaay pesembah kenoon ennaay sebagéy korban nu keeq.

^y7.43 Refan Refan ajehleh planet Saturnus de bisembah sebagéy dèwe ya maay Mesir.

7.35 Kel 2.14 7.36 Kel 7.3, 14.21; Bil 14.33 7.37 Ul 18.15, 18

7.38 Kel 19.1---20.17; Ul 5.1-33 7.40 Kel 32.1 7.41 Kel 32.2-6 7.42-43 Am 5.25-27

⁴⁴ Jenaang raaq hiiq mòng Kèmah Saksi besamaaq ennaay ku padak guon. Kèmah ajeh bibeh bagéy de ya Ki'òòr ru Kiternyòòl ya Jenaang nu Musa.

⁴⁵ Lалуq, kèmah ajeh bi'èèn ya jenaang raaq hiiq ku masè nayjooy Yosua naykòòt tiq bangsaaq-bangsaaq kileeq. Jenaang Kihalaw bangsaaq-bangsaaq ajeh ku ngaar ennaay, ru kèmah ajeh mòng ku pajeh ley ku jaman Daud. ⁴⁶ Daud kipesenang sengiiq Jenaang ru kisemaañ kaha-beh naneq deek ha Jenaang de kisembah ya Yakub ajeh^z. ⁴⁷ Tapiiq Salomoleh de bahbeh deek ajeh ha Jenaang.

⁴⁸ Tapiiq Jenaang de Maha Entooy pèq Kigeey ku kateh deek de bibeh ya manusiyaaq,

bagéy ku kateh kitab nabi mòng bichòòt, ⁴⁹ ‘Langét ajeh takhta Èñ, ru bumiiq adèh nelapéq jok Èñ.

Deek makah de engkeeha-beh ha Èñ?

Ku belòòqka tempat Èñ berihat? ⁵⁰ Pèqka Li'èñ de pejadiiq di'dic adèh?’

⁵¹ Di'dic li'engkeeq hat idenggél ley pèq engkeeta'at nu Jenaang ru engkeenyèq cherngaay ha Ifirman! Engkeeq bagéy jenaang raaq li'engkeeq, selaluuq engkeelawan Kelook Santén! ⁵² Nabi belòòq de pèq bi'aniyaye ya jenaang raaq engkeeq? Manah entem ennaay perdat di'dic ne'utos ju Jenaang de beperley ha gah tenibaaq Kristus, Hambe de Kita'at nu Jenaang. Hunen ya engkeekhiyanat ru engkeeperdat Keeq. ⁵³ Engkeeq ya engkeetrimaaq Tawrat Jenaang de biperley ya malikat-malikat, tapiiq pèq engkeejooy ha Tawrat ajeh!”

Stefanus Bipéc ru Batuq ley Kidat

⁵⁴ Bilè di'dic anggote Mahkamah Agame naycherngaay ma de ya kibuwal ya Stefanus, ennaay ihat naybri'nòòs ha keeq. ⁵⁵ Tapiiq Stefanus de bikuwasaq ya Kelook Santén, Kiche'ook nu langét ru kinèèng menggah Jenaang ru kibakeeq Yesus Kijiñjek ku englaak kentòp Jenaang. ⁵⁶ Ki'uròq, “Nèèngleh! Èñ ngbakeeq sergaaq ya kitebukaaq ru Kenoon Manusiyaq Kijiñjek ku englaak kentòp Jenaang!”

⁵⁷ Lалуq di'dic anggote Mahkamah Agame ajeh nayhay sambél naytutop entak ru nayserak Stefanus serentaq. ⁵⁸ Ennaay saheer keeq nu luwar kote ru naypèc keeq ru batuq nayha-perdat keeq. Seng'òòy de nayjadiiq saksi ha hal ajeh naydèèq jubah ennaay bèèk jok numòm nyeñnyam de bermuh Saulus. ⁵⁹ Sementare ennaay pèc Stefanus ru batuq, Stefanus kibedo'a, “Tuhan Yesus, trimaaqleh kelook èñ!” ⁶⁰ Lалуq keeq kibelutot ru kichereek ru suwaraaq kuwat, “Tuhan, amponleh dosaaq ennaay!” Telaas kibuwal bagéy ajeh, keeq pen kidat.

^z7.46 Jenaang de kisembah ya Yakub ajeh Memeriip kebeeq bop manah: bangsaaq Israel

7.44 Kel 25.9, 40 7.45 Yos 3.14-17 7.46 2 Sam 7.1-16; 1 Taw 17.1-14

7.47 1 Raj 6.1-38; 2 Taw 3.1-17 7.49-50 Yes 66.1-2 7.51 Yes 63.10

Saulus Kipesiksaaq Jema'at Gereja ku Yerusalem

8¹ Saulus kisetujuuq ha Stefanus biperdat.

Ku masè ajeh jugaaq, jema'at ku Yerusalem mulaaq bi'aniyaye ru ihat kejam. Kechuwaliiq rasul-rasul, di'dic pengikot Yesus tepaksaq naychera'lah nu di'dic da'èrah Yudea ru Samaria. ²Memeriip urak seng'òòy de nayta'at ha Jenaang naychoop Stefanus. Ennaay jaap ha keeq ru ihat sedéh. ³Tapiiq Saulus kikere'wat kaha-pebinasaaq ha jema'at ajeh. Keeq ki'et nu jap-jap deek ru kisaheer pengikot Yesus nu luwar, pèq kikiraaq keraal atawpen kerdoor, laluuq kipermuuc ennaay nu kateh jél.

Gah Bòòr ju Jenaang Bipergah ku Samaria

⁴Pengikot Yesus de ya naychera'lah ajeh nayperley ha Gah Bòòr ju Jenaang ku di'dic tempat. ⁵Filipus ki'et nu kote de entooy^a ku Samaria ru kipasi nu seng'òòy ku pajeh ha Kristus. ⁶Semasè maay jeng'òòy ku pajeh naycherngaay Filipus kibelwal ru naynèèng keeq kibeh tandaaq-tandaaq ajayép, ennaay pratiq betol-betol ma de ki'uròq ya keeq ajeh. ⁷Nyaniiq-nyaniiq pen nayhool sambél naywiik ju seng'òòy de bisangrok. Je'òòy maay lumpoh ru maay chapék pen biperbòòr. ⁸Keranaaq ajeh seng'òòy ku kote ajeh ihat naykra'meeq.

⁹Ku kote ajeh mòng numòm keraal bermuh Simon, de ya liiw kibeh maay Samaria naypechayaaq ha i'ilmu sihér. Keeq ki'akuuq ileey ajeh seng'òòy de luwar biyasaq. ¹⁰Keranaaq ajeh di'dic seng'òòy jupadè maay nyeñnyam ley maay engraaq, naypratiq ha ibengwal ru nay'uròq, “Adèhleh seng'òòy ju Jenaang de biseboot ‘Kuwasaaq de Entooy’ ajeh.” ¹¹Ennaay jooy ha keeq keranaaq keeq ya liiw kipekagom ennaay ru i'ilmu sihér. ¹²Tapiiq semasè Filipus kiperley Gah Bòòr ha pemerintahan Jenaang ru ha muh Yesus Kristus, ennaay pen naypechayaaq ru bibaptis pèq kiraaq kerdoor atawpen keraal. ¹³Simon jugaaq kipechayaaq ha gah de kiperley ya Filipus. Telaas keeq bibaptis, keeq pen kijooy Filipus. Simon kikagom bilè kinèèng ha tandaaq-tandaaq ajayép ru mujizat-mujizat de kibeh ya Filipus.

¹⁴Semasè rasul-rasul ku Yerusalem naycherngaay ha gah bahawe maay Samaria ya naytrimaaq ha firman Jenaang, ennaay utos Petrus ru Yohanes et nu majeh. ¹⁵Bilè ya ubaay ley nu majeh, baybedo'a ha maay Samaria dè'a naytrimaaq Kelook Santén, ¹⁶keranaaq pèq mòng nu'urak pen ju maay Samaria ajeh bikuwasaaq ya Kelook Santén, tapiiq ennaay ya bibaptis kateh muh Tuhan Yesus taleh. ¹⁷Laluuq baydèèq tek ubaay ku kuuy maay Samaria, ru ennaay pen naytrimaaq Kelook Santén.

^a8.5 *kote de entooy* Ku memeriip kebeeq bop: kote

¹⁸ Simon kinèèng Kelook Santén bi'òòk nu maay apebilè rasul-rasul ajeh baydèèq tek ubaay ku kuuy maay. Keranaaq ajeh keeq kitawar duwét nu Petrus ru Yohanes, ¹⁹ laluuq ki'uròq, “Òòkleh kuwasaaq ajeh nu èñ dè'a amen ngdèèq tek-ng ku booq-booq taleh, seng'òòy ajeh dòh kitrimaaq Kelook Santén.”

²⁰ Tapiiq Petrus kiberlaak, “Achelakaaqleh hèèq ru duwét hèèq! Hapikér kurniya Jenaang buléh bibeliq ru duwétka? ²¹ Hèèq pèq berhaq hajooy ku kateh pelayanan jiiq, keranaaq sengiiq hèèq pèq ikhlas ku ngaar Jenaang. ²² Keranaaq ajeh betobadleh ju he'nòòt hèèq de jehat, ru bedo'aleh, enggamaq dòh Tuhan Ki'ampon hèèq ju penikér hèèq de ni'nèc ajeh. ²³ Ngpanèy hèèq ihat ha'iriiq ha maay kileeq ru hèèq bipehambe ya dosaaq.”

²⁴ Laluuq Simon ki'uròq nu Petrus ru Yohanes, “Semaañleh tulok nu Tuhan ha èñ dè'a pèq tejadiiq hal-hal de jerkeebuwal ajeh nèh.”

²⁵ Telaas Petrus ru Yohanes bay'òòk kesaksiyan ha Yesus ru bayperley firman Tuhan, ubaay lòòs niic nu Yerusalem. Semasè ku kateh che'niip, ubaay perley Gah Bòòr ajeh nu kampok-kampok ku da'èrah Samaria.

Filipus ru Pegawéy Entooy ju Etiopia

²⁶ Malikat Tuhan Ki'uròq nu Filipus, “Kosleh ru chiipleh nu selatan^b ku nòòng de teros kitermuuq ju Yerusalem nu kote Gaza.” (Nòòng ajeh kilaluuq padak guron^c.) ²⁷⁻²⁸ Filipus pen kichiip laluuq kiburuuq numòm sida-sida^d, pegawéy entooy ju lengriiq Etiopia. Keeq kijagaaq ha kenayaaq Kandake^e, ratu lengriiq ajeh. Pegawéy ajeh ya ksembah Jenaang ku Yerusalem ru hunen keeq ku kateh iche'niip kaha-jok. Keeq kigeey ku kateh kritè kudaaq sambél kibachaaq kitab nabi Yesaya. ²⁹ Kelook Jenaang Ki'uròq nu Filipus, “Pereeqleh nu kritè kudaaq ajeh.” ³⁰ Jadiiq Filipus pen kipereeq nu kritè kudaaq ajeh, laluuq kicherngaay pegawéy entooy ajeh kibachaaq kitab nabi Yesaya. Filipus kitanyaaq nu keeq, “Jen pahamka ma de jenbachaaq ajeh?”

³¹ Pegawéy entooy ajeh kiberlaak, “Bagéyharòq ngha-paham amen booq hentòq de ha pejelas nu èñ?” Keeq pen kipakat Filipus tebòt besamaaq ru keeq. ³² Adèhleh ayat de ya kibachaaq ya keeq ajeh nèh,

“Keeq bisaheer bagéy dombe de baha-gòòc;

bagéy kenoon dombe de pèq kibe'engròq semasè isentòl bilòòc;

bagéy ajehleh pèq Kibuwal ma-ma pen.

^b8.26 nu selatan ataw “ku dijiis”

^c8.26 Nòòng ajeh kilaluuq padak guron ataw “nòòng ajeh sunyiiq”

^d8.27-28 sida-sida Sida-sida ajehleh numòm keraal de ya bikasi iselnèl ley ituwan pèq kikuwáter ha keeq dòh kibèèt ru ikenah ataw ipetriiq.

^e8.27-28 Kandake Kandake ajeh pèq muh petriiq tapiiq muh genral ha petriiq Etiopia

³³ Keeq bihinaaq ru pèq bi'òòk ne'adél.

Pèq mòng numòm pen de buléh nayha-cheritè ha hal kenoon-chenòòq Keeq, keranaaq Inyawaaq ya bikòòt ju bumiiq adèh.”

³⁴ Pegawéy entooy ajeh ki'uròq nu Filipus, “Ngtanyaaq nu hèèq. Ha booqka nabi ajeh de kimaksot, ha ileey ataw ha maay kileeq?” ³⁵ Lалуq ju ayat ajeh Filipus ki'òòk panèy nu pegawéy ajeh ha Gah Bòòr Yesus.

³⁶ Semasè ubaay ku kateh che'niip, bayley nu naneq tempat de mòng teew. Pegawéy ajeh ki'uròq, “Nèèngleh, ku pajeh mòng teew! Booqka de gèèt èñ jupadè bibaptis?” [³⁷ Filipus ki'uròq, “Amen jenpechayaaq nu Yesus ru segenap sengiiq, jen buléh bibaptis.” Pegawéy entooy ajeh kiberlaak, “Èñ ngpechayaaq Yesus Kristus ajeh kenoon Jenaang.”]^f

³⁸ Lалуq keeq ki'òòr kritè kudaaq ajeh kiberentiiq. Telaas ajeh ubaay cheleh nu mateew, ru Filipus pen kibaptis keeq. ³⁹ Telaas bayhool ju teew, Kelook Tuhan Kinyòòng Filipus ju kenjeh. Pegawéy entooy ajeh pèq kibakeeq Filipus niic, lалуq kipeteros iche'niip ru sengiiq de sukaa. ⁴⁰ Aleh-aleh Filipus kisedar keeq ya ku kote Asdod. Keeq kipeteros iche'niip sambél kiperley Gah Bòòr Yesus nu di'dic kote ley keeq kiley ku kote Kaisarea.

Saulus Kibetobat

(Kis 22:6-16; 26:12-18)

9 ¹ Sementare ajeh, Saulus lekat ki'ancham kaha-perdat pengikot Tuhan Yesus. Keeq ki'et nu Imam Agong ² ru kisemaañ surat kuwasaaq kaha-pernèng nu maay pemimpén deek sembahyang maay Yahudi ku kote Damsyik, dè'a amen kibakeeq pengikot Yesus, pèq kiraaq kerdoor atawpen keraal, keeq dòh kichap ru ki'èèn ennaay nu Yerusalem.

³ Ku kateh che'niip nu Damsyik, apebilè ya reeq nu kote ajeh, aleh-aleh mòng chahayaaq ju langét kisok nu sekelilé Saulus. ⁴ Keeq kijeer nu matiiq ru kicherngaay mòng suwaraaq bibuwal nu keeq, “Saulus, Saulus! Yama ha'aniyaye ha Èñ?”

⁵ Saulus kitanyaaq, “Booqka Jen adèh?”

Suwaraaq ajeh Kiberlaak, “Èñleh Yesus, Ileey de ha'aniyaye. ⁶ Tapiiq hunen kosleh ru muucleh nu kote Damsyik. Ku pajeh dòh bipasal nu hèèq ma de patot habeh.”

⁷ Seng'òòy de jijooy besamaaq Saulus naysengòh ley pèq buléh naybuwal ma-ma keranaaq pèq naybakeeq numòm pen seng'òòy ju suwaraaq ajeh. ⁸ Lалуq Saulus kikos ru kibukaaq imat, tapiiq keeq pèq kibakeeq ma-ma pen. Ipengikot

^f8.37 [...]: Ayat adèh pèq mòng ku kateh memeriip bop manah.

pen naychap itek ru naypeek keeq muuc nu kote Damsyik. ⁹ Niq ariiq keeq pèq buléh kinengnèng, pèq kicha'chaaq ru pèq kinge'ngòt.

¹⁰ Ku Damsyik ajeh mòng numòm pengikot Yesus bermuh Ananias. Ku kateh inengnèng, Tuhan Ki'uròq nu keeq,

“Ananias!”

Ananias kiberlaak, “Ma, Tuhan?” ¹¹ Tuhan Ki'uròq, “Etleh nu deek Yudas ku Nòong Tegak. Ku pajeh, kèèqleh numòm seng'òòy de bermuh Saulus ju kote Tarsus. Keeq tengah kibedo'a, ¹² ru keeq kibakeeq kateh inengnèng ajeh mòng numòm keraal bermuh Ananias kitibaaq nu keeq ru kidèèq itek ku keeq dè'a buléh kinengnèng niic.”

¹³ Ananias kiberlaak, “Tuhan, ya je'òòy seng'òòy naypasal nu èñ ha seng'òòy adèh. Keeq adèhle de ya kibeh hal jenghat nu umat Jen ku Yerusalem. ¹⁴ Hunen keeq mòng ku padèh kitibaaq ru surat kuwasaaq jupadè maay ra'naaq-ra'naaq imam kaha-chap di'dic seng'òòy de naypechayaaq nu Jen.”

¹⁵ Tapiiq Tuhan Ki'uròq nu Ananias, “Etleh, keranaaq Èñ ya Ngpiléh keeq kijadiiq hambe Èñ, dè'a kiperley muh Èñ nu bangsaaq-bangsaaq kileeq, rajaaq-rajaaq ru umat Israel. ¹⁶ Keranaaq Èñ dòh Ngternyòòl nu keeq bagéyharòq ihat je'òòy seniksaq de patot kitrimaaq ha muh Èñ.”

¹⁷ Lалуq Ananias ki'et ru kimuuc nu deek Yudas ru kidèèq itek ku Saulus. Ki'uròq, “Saulus, Tuhan Yesus ya Ki'utos èñ. Yesus de ya Kipernèng Iley semasè ku che'niip hèèq nu madèh ya Ki'utos èñ dè'a buléh hanengnèng niic ru bikuwasaaq ya Kelook Santén.” ¹⁸ Ku sariiq jijeh jugaaq mòng bagéy siséq kaaq jeer ju mat Saulus, ru keeq buléh kinengnèng niic. Lалуq keeq kikos ru bibaptis. ¹⁹ Telaas keeq ya kicha'chaaq, keeq kijadiiq kuwat.

Saulus Kibe'ajar ku Damsyik

Saulus kigeey memeriip ariiq ku Damsyik besamaaq ru pengikot Yesus. ²⁰ Keeq terus ki'et nu deek-deek sembahyang ru mulaaq kiperley gah ha Yesus ajehleh Kenoon Jenaang.

²¹ Maay jeng'òòy nayhiraan ha bengwal Saulus ajeh. Ennaay belwal rataaq li'naay, “Pèqka keeq ajehleh ileey de kaha-perdat di'dic seng'òòy de naysembah ha Yesus? Pèqka keeq kihool nu madèh kaha-chap ru kaha-èèn pengikot Yesus nu maay ra'naaq-ra'naaq imam?”

²² Tapiiq pengaroh Saulus ya gukuwat. Bukti-bukti de kiperley ya keeq ajeh betol ha Yesusleh Peselamat de Bi'utos ya Jenaang, ley maay Yahudi ku Damsyik naykedéy ma nayha-buwal niic.

²³ Telaas memeriip ariiq ju kenjeh, maay Yahudi nayranchang nayha-perdat Saulus. ²⁴ Tapiiq neranchang ennaay ajeh bipanèy ya Saulus. Kelèm yah ennaay

pòòc nayha-perdat keeq ku pintuuq kote. ²⁵ Tapiiq ku naneq kelèm, pengikot Saulus naycherleh keeq ku kateh ragaaq ju engkap lubang dinék kote nu matiiq.

Saulus ku Yerusalem

²⁶ Saulus ki'et nu Yerusalem ru kikere'wat kaha-besamaaq ru pengikot Yesus ku pajeh. Tapiiq ennaay sengòh ha keeq, keranaaq pèq naypechayaaq keeq ya betol-betol kijadiiq pengikot Yesus. ²⁷ Tapiiq Barnabas kisamot keeq ru ki'èèn keeq nu rasul-rasul. Barnabas kipasal nu ennaay, Saulus ya kinèèng Tuhan semasè ku kateh iche'niip nu Damsyik, ru Tuhan ya Ki'uròq nu keeq. Barnabas jugaaq kipasal bagéyharòq Saulus kiberaniiq be'ajar kateh muh Yesus ku Damsyik. ²⁸ Keranaaq ajeh Saulus kigeey ru ennaay, kiberaniiq be'ajar ku di'dic Yerusalem kateh muh Tuhan. ²⁹ Keeq jugaaq kibelwal ru kibelawan engròq ru maay Yahudi de naygunaaq engròq Yunani, tapiiq ennaay chubaaq nayha-perdat keeq. ³⁰ Apebilè pengikot Yesus pen naypanèy ha hal ajeh, nay'èèn Saulus nu Kaisarea laluuq nayngeeng keeq nu Tarsus.

³¹ Sementare ajeh jema'at ku di'dic Yudea, Galilea ru Samaria naysuuy kateh ne'aman. Jema'at ku pajeh nayhormat nu Tuhan. Keranaaq tenulok ju Kelook Santén, ennaay jugaaq ya gukuwat ru ya gujeng'òòy.

Petrus ku Lida ru Yope

³² Sementare Petrus ki'et nu jap-jap tempat, ku naneq ariiq keeq kisuwèèk ha maay pechayaaq de mòng ku kote Lida. ³³ Ku pajeh keeq kiburuuq numòm keraal bermuh Eneas de lumpoh ru pèq buléh kikos ju katél, iluniiw ya lapan tahot. ³⁴ Petrus ki'uròq nu keeq, “Eneas, Yesus Kristus Kiperbòòr hèèq. Kos ru siyapleh tempat da'naq hèèq.” Ku sariiq jijeh jugaaq Eneas kikos. ³⁵ Di'dic seng'òòy de naygeey ku Lida ru Dataran Saron naynèèng Eneas, laluuq ennaay jadiiq pechayaaq nu Tuhan.

³⁶ Ku kote Yope mòng numòm kerdoor bermuh Tabita. Keeq pen pengikot Yesus. (Kateh engròq Yunani imuh Dorkas, imaksot ‘rusaaq.’) Keeq selaluuq kibeh hal-hal de bòòr ru kitulok ha maay hajap. ³⁷ Semasè Petrus mòng ku kote Lida, Dorkas kinyiiq laluuq kidat. Ya telaas ennaay permuh, imayat naydèèq ku biléq kemiil. ³⁸ Yope ajeh pèq nyaaq ju Lida. Jadiiq bilè pengikot Yesus ku Yope naycherngaay Petrus mòng ku Lida, nayngeeng naar urak et nu Petrus ru naybesat bagéy adèh, “Hool aderas nu madèh.”

³⁹ Petrus teros kikos ru kijooy ubaay. Bilè kiley nu majeh, keeq bi'èèn nu biléq kemiil. Di'dic baluuq de mòng ku pajeh nayperee nu Petrus ru jennaam sambél naypernèèng bajuuq ru abat de kichiik ya Dorkas ha ennaay semasè keeq lekat kisuuy. ⁴⁰ Petrus ki'òòr ennaay hool nu luwar, laluuq keeq kibelutot ru kibedo'a. Telaas ajeh kiperee nu mayat ajeh ru ki'uròq, “Tabita, kosleh!” Laluuq Tabita kibukaaq imat ru bilè keeq kibakeeq Petrus, keeq pen teros kigigeey. ⁴¹ Petrus

kichap tek Tabita dè'a buléh kijiñjek. Telaas ajeh Petrus kichereek semuwaag baluuq ru pengikot Yesus, ru kipernèeng Tabita de ya suuy ajeh nu ennaay.

⁴² Gah ajeh biperley nu di'dic tempat ku Yope, ley je'òòy maay naypechayaaq nu Tuhan. ⁴³ Petrus kigeey memeriip ariiq niic ku Yope ku deek Simon, numòm pekerjaq de kibeh geteeq binatak.

Petrus ru Kornelius

10 ¹ Ku Kaisarea mòng numòm keraal bermuh Kornelius. Keeq ajeh ketuwe aska Roma de biseboot pasukan Italia. ² Kornelius ru ipringaaq nayta'at ru nayhormat ha Jenaang. Keeq jugaaq selaluuq kitulok maay Yahudi de hajap, ru keeq sentiyase kibedo'a nu Jenaang. ³ Ku naneq ariiq, masè pukol tigè duuy, kateh inengnèeng kibakeeq biiq malikat Jenaang kiderleh nu keeq ru ki'uròq, “Kornelius!”

⁴ Kornelius kinèeng nu malikat ajeh ru isengngòh laluuq kitanyaaq, “Ma, jen?” Malikat ajeh kiberlaak, “Jenaang ya Kipekenan ru Kitrimaaq ha do'a ru menenghaar sengiiq hèèq. ⁵ Hunen òòrleh memeriip urak et nu Yope ru pangél numòm de bermuh Simon Petrus. ⁶ Keeq ajeh kigeey ku deek seng'òòy bermuh Simon de kibeh geteeq binatak ru kigeey bèèk lawot.” ⁷ Telaas malikat ajeh ki'et, Kornelius kichereek naar urak ihambe de bekerjaq ku ideek ru numòm pengawal pribadi de ta'at nu Jenaang. ⁸ Keeq kipasal nu ennaay ma de ya belakuuq laluuq ki'òòr ennaay et nu Yope.

⁹ Ku ihupeer niic, semasè ennaay lekat ku kateh che'niip ru kaha-mereeq nu Yope, kiraaq-kiraaq tengah ariiq Petrus kihuuc nu kemiil pelook kaha-bedo'a. ¹⁰ Semasè Petrus kibedo'a, keeq kirasaaq kichuwaak ru kaha-cha'chaaq. Sementare kipooc cha'naaq tengah bisediyaag, keeq kikep naneq nengnèeng. ¹¹ Keeq kibakeeq langét tebukaaq ru nuhengléy bagéy abat libar bicherleh nu bumiiq, de bigantong ku i'empat-empat penjuru. ¹² Ku kateh abat ajeh mòng di'dic jenis binatak de berjok empat, binatak bagéy tijiij ru geriik, ru chèèp-chèèp de ches. ¹³ Laluuq mòng suwaraaq de ki'uròq nu keeq, “Petrus, kosleh! Gòòcleh binatak ajeh ru chaaqleh!”

¹⁴ Petrus kiberlaak, “Èñ pèq buléh, Tuhan! Èñ pèq pernah ngchaaq ma-ma pen cha'naaq de haram ataw de bigèèt ya Hukom Tawrat.”

¹⁵ Tapiiq suwaraaq ajeh Ki'uròq niic, “Ma-ma de ya bipejelas ya Jenaang buléh hachaaq, hèèq pèq buléh ha'anggap ajeh haram.” ¹⁶ Hal ajeh kube'ulak ley niq kaliq, laluuq abat ajeh pen terangkét niic nu langét.

¹⁷ Petrus kibingung kipikér ma maksot inengnèeng ajeh. Ku masè ajeh jugaaq seng'òòy ernòòr Kornelius naybetanyaaq nu maay ru ya naybakeeq deek Simon, ru ennaay pen nayjiñjek ku ngaar pintuuq deek ajeh. ¹⁸ Ennaay chereek ru nanyanyaaq, “Mòngka tenglòh bermuh Simon Petrus kigeey ku padèh?”

¹⁹ Sementare Petrus lekat kibepikér kaha-panèy ma maksot inengnèng ajeh, Kelook Jenaang Ki'uròq nu keeq, “Petrus, mòng niq urak^g tengah naykèèq ha hèèq. ²⁰ Kosleh ru chelehleh aderas nu keròòp ru aguuq pikér je'òòy. Jooyleh ennaay keranaaq ya Èñleh de Er'òòr ennaay hool nu madèh.” ²¹ Petrus pen kicheleh nu keròòp ru ki'uròq nu ennaay, “Èñleh iseng'òòy de engkeekèèq. Yama engkeehool madèh?”

²² Ennaay berlaak, “Numòm ketuwe aska bermuh Kornelius ki'òòr jiiq et nu madèh. Keeq seng'òòy bòòr ru kisengòh ha Jenaang. Keeq ihat bihormat ya di'dic maay Yahudi. Malikat Jenaang ki'òòr keeq nyòòng ha hèèq nu imadeek dè'a keeq buléh kicherngaay ma de habuwal nu keeq dòh.” ²³ Lалуq Petrus kipelawè ennaay bèèt ku pajeh.

Ku ipegelap hupeer, Petrus kikos ru ki'et besamaaq ennaay. Memeriip urak pengikot Yesus ju Yope pen nayjooy keeq. ²⁴ Ku ihupeer niic, ennaay ley nu Kaisarea. Ku pajeh ennaay ya bipòòc ya Kornelius besamaaq-samaaq ipitaq ru ikekawat de ya kijempot. ²⁵ Bilè Petrus kiley nu majeh, Kornelius kisamot ru kisujot ku ingaar. ²⁶ Tapiiq Petrus kiberkos Kornelius sambél ki'uròq, “Kosleh, èñ pen manusiyaaq jugaaq.”

²⁷ Semasè kibelwal ru Kornelius, Petrus pen kimuuc nu kateh deek. Keeq kinèèng ya mòng je'òòy seng'òòy naybekumpol ku pajeh. ²⁸ Petrus ki'uròq nu ennaay, “Sesedaraaq, ya engkeepanèy maay Yahudi bigèèt ya agame li'naay bekumpol besamaaq ataw naysuwèèk ha bangsaaq kileeq. Tapiiq Jenaang ya Kiternyòòl, èñ pèq buléh ng'anggap booq-booq pen haram atawpen de pèq buléh bipakat bekumpol besamaaq. ²⁹ Keranaaq ajehleh èñ pèq ngnya'nyèq bilè èñ bijempot hool nu madèh. Hunen ngha-panèy yama ha'òòr èñ et nu madèh?”

³⁰ Kornelius kiberlaak, “Niq ariiq chanuuq jeh, lebéh kurang pukol tigè duuy semasè tengah ngbedo'a^h ku padeek, aleh-aleh mòng numòm keraal kijiñjek ku ngaar èñ, ile'nòk bechahayaaq. ³¹ Keeq ki'uròq, ‘Kornelius! Jenaang ya Kicherngaay do'a hèèq, ru ya Ki'ingat ha menenghaar sengiiq hèèq. ³² Jadiiq òòrleh memeriip urak et nu Yope, ru pangélleh seng'òòy de bermuh Simon Petrus. Keeq kigeey ku deek Simon, ikereñjaq kibeh geteeq binatak ru ideek ku bèèk lawot.’ ³³ Keranaaq ajehleh èñ deras ng'òòr maay pangél hèèq nu madèh. Ihat bòòr sengiiq hèèq keranaaq hahool nu madèh. Hunen jibekumpol ku ngaar Jenaang, jiha-cherngaay ma-ma taleh de haperley nu jiiq bagéy ma de Kiprintah ya Tuhan.”

§10.19 *niq urak* Ku kateh memeriip kebeeq bop manah: Memeriip urak; Ku naneq bop: Duwè urak

^h10.30 *bedo'a* Memeriip kebeeq bop manah: bedo'a ru bepuwasè

Ne'uchap Petrus

³⁴ Lалуq Petrus ki'uròq, “Hunen ya ngpanèy Jenaang Kilayan di'dic seng'òòy samaaq taleh. ³⁵ Booq-booq taleh de kihormat ru kibeh he'nòòt Jenaang, keeq bitrimaaq ya Jenaang, pèq kiraaq ju ma-ma ibangsaaq pen. ³⁶ Sesedaraaq ya engkeepanèy gah de Jenaang Kiperley nu bangsaaq Israel. Ajehleh Gah Bòòr ha hal damay ju Yesus Kristus, Tuhan di'dic manusiyaaq. ³⁷ Ya engkeepanèy ma de ya Kibeh ya Yesus ku seluroh Yudea mulaaq ju Galilea. Hal ajeh belakuuq telaas Yohanes Pembaptis kiperley ha gah benaptis. ³⁸ Engkeeq jugaaq engkeepanèy Jenaang ya Kipiléh Yesus maay Nazaret ajeh, ru Keeq jugaaq bi'òòk Kelook Santén ru kuwasaaq. Yesus Ki'et nu belòòq-belòòq tempat, Kibeh hal bòòr ru Kiperbòòr seng'òòy de bikuwasaaq ya Iblis, keranaaq Jenaang mòng besamaaq ru Keeq.

³⁹ Jiiqleh Isaksi ha di'dic hal de ya Kibeh ku lengriiq maay Yahudi ru Yerusalem. Ennaay pesalép ru nayperdat Keeq. ^{40–41} Tapiiq ku iniq ariiq Jenaang Kiberkos Yesus ju Idanan, ru Jenaang Kipernèng Keeq pèq nu maay jeng'òòy, tapiiq hat jiiq de ya Bipiléh ya Jenaang taleh dè'a jijadiiq Isaksi. Telaas Keeq Kikos ju Idanan, jicha'chaaq ru jinge'ngòòt ru Keeq. ⁴² Keeq Ki'òòr jiiq perley Gah Bòòr ajeh nu di'dic manusiyaaq ru besaksi Keeqleh de Bi'utos ya Jenaang ha jadiiq hakém ha maay suuy ru maay de ya dat. ⁴³ Di'dic nabi naybenubuwat ha Keeq bahawe di'dic manusiyaaq de pechayaaq nu Yesus, idosaaq dòh bi'ampon ju Ikuwasaaqⁱ.”

Bangsaaq Kileeq Naytrimaq Kelook Santén

⁴⁴ Semasè Petrus lekat kibelwal, Kelook Santén Kicheleh ru Kikuwasaaq di'dic seng'òòy de cheringaay ha gah ajeh. ⁴⁵ Maay Yahudi de pechayaaq nu Yesus de nayjooy Petrus ju Yope, ihat nayhiran naynèng Jenaang Ki'òòk Kelook Santén nu bangsaaq kileeq jugaaq. ⁴⁶ Keranaaq ennaay cherngaay seng'òòy bangsaaq kileeq ajeh naybelwal kateh bebagéy engròq ru naypateh ha Jenaang. Lалуq Petrus ki'uròq, ⁴⁷ “Nèèngleh, di'dic seng'òòy adèh ya naytrimaq Kelook Santén bagéy hiiq. Booqka de ge'gèèt ennaay jupadè bibaptis ru teew?” ⁴⁸ Keranaaq ajeh Petrus ki'òòr ennaay bibaptis ku kateh muh Yesus Kristus. Telaas ajeh ennaay semaañ dè'a Petrus kigeey memeriip ariiq niic ru li'naay.

Laporan Petrus nu Jema'at ku Yerusalem

11 ¹ Rasul-rasul ru pengikot Yesus ku di'dic Yudea ya naycherngaay seng'òòy bangsaaq kileeq pen ya naytrimaq firman Jenaang. ² Apebilè Petrus kilòòs

ⁱ10.43 *Ikuwasaaq* Harfiah: Imuh

niic nu Yerusalem, maay Yahudi de naypechayaaq nu Yesus lekat naypegak ha adat sunat, naypersèeq ha Petrus. ³ Ennaay uròq, “Hèèq hageey ku deek seng'òòy de pèq besunat ru hacha'chaaq ru ennaay!”

⁴ Keranaaq ajeh Petrus kipejelas tiyap hal nu ennaay ma de ya belakuuq ju imulaaq. ⁵ “Tengah ngbedo'a ku kote Yope, ngkep naneq nengnèeng. Ngnèeng bagéy abat libar bicherleh ju langét, bigantong ku empat penjuru, laluuq kiberentiiq ku englaak èñ. ⁶ Bilè ngperatiiq nu ikateh, ngbakeeq binatak berjok empat, binatak de ches, binatak bagéy tijiiq ru geriik, ru chèèp-chèèp de ches. ⁷ Laluuq ngcherngaay suwaraaq kibuwal nu èñ, ‘Kosleh, Petrus! Gòòcleh binatak ajeh ru chaaqleh!’ ⁸ Tapiiq ngberlaak, ‘Èñ pèq buléh, Tuhan! Èñ pèq pernah ngchaaq ma-ma cha'naaq de haram ataw de bigèèt ya Hukum Tawrat.’ ⁹ Suwaraaq ajeh ki'uròq niic ju langét, ‘Aguuqleh ha'anggap haram ma de ya Kipejelas halal ya Jenaang!’ ¹⁰ Hal ajeh kijadiiq niq kaliiq ru ipenyudah di'dic terangkét niic nu langét.

¹¹ Ku sariiq ajeh jugaaq, niq urak seng'òòy ju Kaisarea de bi'utos nu èñ, naytibaaq nu deek tempat de nggeey^j. ¹² Kelook Jenaang Ki'òòr èñ jooy ennaay ru pèq ngpikér je'òòy. Ennam urak sedaraaq se'iman ju Yope adèh besamaaq ru èñ nu Kaisarea, ru di'dic lijiiq jimuuc nu kateh deek Kornelius. ¹³ Kornelius kipasal nu jiiq keeq ya kinèeng naneq malikat kijiñjek ku ideek ru ki'uròq, ‘Òòrleh seng'òòy nu Yope dè'a naynyòong numòm keraal bermuh Simon Petrus. ¹⁴ Keeq dòh kiperley gah de buléh kipeselamat hèèq ru pringaaq hèèq.’ ¹⁵ Semasè èñ mulaaq ngbelwal, Kelook Santén Kikuwasaaq ennaay, samaaq bagéy ku hiiq imulaaq entem. ¹⁶ Laluuq ngingat ha engròq Tuhan de pernah Ki'uròq, ‘Yohanes kibaptis maay ru teew, tapiiq engkeeq dòh bibaptis ru Kelook Santén.’ ¹⁷ Jenaang Ki'òòk kurniya nu hiiq telaas hipechayaaq nu Tuhan Yesus. Amen Ki'òòk kurniya de samaaq nu ennnay, booqka èñ ngha-gèèt ha Keeq?”

¹⁸ Bilè seng'òòy de naypegak ha adat sunat naycherngaay ha hal ajeh, ennaay pen naykra'diiq. Laluuq ennaay pateh ha Jenaang ru nay'uròq, “Amen bagéy ajeh, Jenaang jugaaq Ki'òòk peluang nu seng'òòy bangsaaq kileeq naybetobat dè'a buléh naykep sinuuy de ley ditehjih!”

Jema'at ku Antiokhia

¹⁹ Telaas Stefanus biperdat, di'dic pengikot Yesus bi'aniyaye ley naychera'lah. Maay engleek nayjar ley nu Fenisia, Siprus ru Antiokhia. Ennaay perley gah ju Jenaang hat nu maay Yahudi taleh. ²⁰ Tapiiq ku engkap ennaay ajeh mòng memeriip urak ju Siprus ru Kirene naytibaaq nu Antiokhia nayperley Gah Bòòr

^j11.11 *nggeey* Ku kateh memeriip bop manah: jigeey

ha Tuhan Yesus nu seng'òòy bangsaaq kileeq^k. ²¹ Kuwasaaq Tuhan kibesertaaq ru ennaay ley je'òòy seng'òòy naypechayaaq ha engròq ennaay ru nayserah diriiq li'naay nu Tuhan.

²² Jema'at ku Yerusalem naycherngaay ha gah ajeh. Keranaaq ajehleh ennaay utos Barnabas nu Antiokhia. ²³ Bilè kitibaaq nu Antiokhia ru kinèng Jenaang Kiberkat seng'òòy ku pajeh, keeq ihat kikra'meeq. Lалуuq kinasihat dè'a di'dic li'naay sunggoh-sunggoh setiye nu Tuhan. ²⁴ Barnabas numòm seng'òòy de bòòr, bikuwasaaq ya Kelook Santén ru ihat kipechayaaq nu Tuhan. Ru ya gujeng'òòy seng'òòy nayjooy ha Tuhan.

²⁵ Lалуuq Barnabas ki'et nu Tarsus kaha-kèèq Saulus. ²⁶ Bilè ya kiburuuq Saulus, Barnabas ki'èèn keeq nu Antiokhia. Ennaay geey selamè nutenahot ru jema'at ku pajeh sambél naybe'ajar nu seng'òòy jeng'òòy. Ku Antiokhia, pengikot Yesus kaliq pertame biseboot Kristian.

²⁷ Ku masè ajeh, memeriip urak nabi ju Yerusalem naytibaaq nu Antiokhia. ²⁸ Numòm jupadè ennaay bermuh Agabus, kijiñjek ru kuwasaaq Kelook Jenaang kibenubuwat mòng chengwaak de teroq dòh kibelakuuq ku seluroh duniyaaq. (Chengwaak ajeh mimang belakuuq ku masè Kaisar Klaudius kimemerintah.) ²⁹ Di'dic pengikot Yesus ku pajeh naybesetujuuq nayha-kirép tenulok nu sesedaraaq se'iman de naygeey ku Yudea, ennaay òòk hat belòòq de naymampuuq. ³⁰ Ennaay beh hal ajeh, lалуuq nay'utos Barnabas ru Saulus ha ennèèn duwét ajeh nu pemimpén-pemimpén jema'at ku Yerusalem.

Jema'at ya Gusiksaaq

12 ¹ Ku masè ajeh Rajaaq Herodes^l mulaaq kipe'aniyaye memeriip seng'òòy jupadè jema'at. ² Keeq ki'òòr i'aska dè'a nayperdat rasul Yakobus, tenèq Yohanes, ru pedang. ³ Bilè kinèng maay Yahudi naykra'meeq ru ma de kibeh ajeh, keeq kichap Petrus niic. (Hal adèh belakuuq ku masè Rayaaq Ruti Pèq Beragiiq.) ⁴ Telaas Petrus bichap, keeq bipermuuc nu kateh jél. Ku pajeh keeq bijagaaq ya empat kumpulan aska. Ku tiyap kumpulan ajeh mòng empat urak aska niic. Rajaaq Herodes kiranchang bilè Rayaaq Paskah ya dic, keeq kaha-pecharaaq Petrus ku ngaar maay jeng'òòy. ⁵ Keranaaq ajeh Petrus biterhan ku jél, tapiiq maay jema'at tekon naybedo'a nu Jenaang ha Petrus.

^k11.20 *seng'òòy bangsaaq kileeq* Memeriip kebeeq bop manah: seng'òòy Yahudi de naygunaaq engròq Yunani; ataw seng'òòy de belwal engròq Yunani.

^l12.1 *Rajaaq Herodes* Rajaaq ajeh Herodes Agripa I, rajaaq seluroh lengriiq Palestina

Petrus Biterlaas ju Jél

⁶ Ku kelèm sebelum Rajaaq Herodes ki'èèn Petrus nu maay jeng'òòy, Petrus kibèèt sambél bibek ya rantéy ku engkap naar urak aska. Aska-aska kileeq pen mòng nayjagaaq ku pintuuq jél ajeh. ⁷ Aleh-aleh malikat Tuhan kijiñjek ku pajeh ru ichahayaaq law ku kateh bilék jél ajeh. Malikat ajeh kiberyool Petrus ru ki'òòr kos. Ki'uròq, “Kos aderas!” Ku sariiq jijeh jugaaq yòòkleh rantéy ju tek Petrus.

⁸ Malikat ajeh ki'uròq, “Bek be'nat wòk ru lòkleh kasot hèèq.” Petrus pen kibeh bagéy ajeh. Lалуq malikat ajeh ki'uròq niic, “Lòkleh jubah hèèq ru jooyleh èñ.”

⁹ Petrus kijooy malikat ajeh hool ju jél. Tapiiq Petrus pèq kipanèy ma de kibeh ya malikat ajeh betol-betol belakuuq atawpen tòq. Keeq kisangkaa di'dic ajeh naneq nengnèèng taleh. ¹⁰ Telaas ubaay lалуq tempat jenagaaq de pertame ru keduwè, ipenyudah bayley ku pintuuq besiiq de kitujuuq nu bandar. Pintuuq ajeh kitebukaaq ya ileey, lалуq ubaay hool. Ubaay jooy naneq lurong, aleh-aleh malikat ajeh kideeq Petrus.

¹¹ Baruuqleh Petrus kisedar ma de ya belakuuq ku ileey. Keeq ki'uròq, “Hunen ya ngpanèy di'dic adèh betol-betol belakuuq. Tuhan ya Kikirép Imalikat Kahaterlaas èñ jupadè kuwasaaq Rajaaq Herodes ru di'dic de bibeh ya maay Yahudi nu èñ dòh.”

¹² Bilè Petrus kisedar ha ikada'an ajeh, keeq ki'et nu deek Maria, amèèq Yohanes Markus. Je'òòy seng'òòy naybekumpol ku pajeh ru tengah naybedo'a. ¹³ Bilè Petrus kigadoq pintuuq luwar, mòng numòm hambe kerdoor bermuh Rode kitibaaq kaha-bukaaq pintuuq ajeh. ¹⁴ Keeq kikenal ha suwaraaq Petrus, tapiiq keranaaq ihat kakra'meeq keeq deras-deras kimuuc niic nu kateh ru pèq kibukaaq pintuuq. Keeq kipasal mòng Petrus kijiñjek ku luwar. ¹⁵ Ennaay uròq, “Hèèq ya hagilaaq!” Tapiiq Rode lekat kigalah ru ki'uròq seng'òòy ajeh Petrus. Keranaaq ajeh ennaay uròq, “Ajeh imalikat!”^m

¹⁶ Petrus teros kigadoq pintuuq. Apebilè ennaay bukaaq pintuuq ajeh, ennaay ihat nayhiran naynèèng ha Petrus. ¹⁷ Petrus ki'òòk ne'uta ru itek dè'a ennaay kra'diiq sengèq. Lалуq keeq kicheritè bagéyharòq Tuhan ya Ki'èèn keeq hool ju jél. Keeq pen ki'uròq, “Pasal hal adèh dòh nu Yakobusⁿ ru sesedaraaq de kileeq.” Telaas ajeh keeq kideeq ju tempat ajeh ru ki'et nu tempat kileeq.

¹⁸ Ku ipegelap hupeer niic, belakuuqleh seniboq ku engkap maay aska ajeh. Ennaay betanyaaq rataaq li'naay ma de ya belakuuq ku Petrus. ¹⁹ Rajaaq Herodes ki'òòr i'aska naykèèq ha Petrus, tapiiq pèq ennaay bakeeq keeq. Rajaaq Herodes ki'òòk printah dè'a aska-aska ajeh biso'al siyasat lалуq bihukom dat.

^m**12.15** Ku jaman ajeh, je'òòy maay naypechayaaq setiyap seng'òòy mòng numòm malikat de serupaaq irenees ru kijagaaq ha seng'òòy ajeh.

ⁿ**12.17** *Yakobus* Yakobus de biseboot ku padèh ajehleh sedaraaq Yesus, keeq ajeh pemimpén jemaat ku Yerusalem.

Telaas ajeh Rajaaq Herodes kideeq ju Yudea laluuq kigeey ku Kaisarea memeriip iluniiw niic.

Rajaaq Herodes Kidat

²⁰ Rajaaq Herodes ihat kibri'nòòs ha seng'òòy Tirus ru Sidon. Keranaaq ajeh ennaay bepakat nayha-hadap Rajaaq Herodes. Mulaaq-mulaaq naypujoq Blastus, ketuwe pegawéy istane ajeh, ley keeq kibepihaq nu ennaay. Laluuq ennaay pen naybehadap Rajaaq Herodes ru naysemaanñ bedamay, keranaaq naykep cha'naaq ju lengriiq Rajaaq Herodes.

²¹ Ku ariiq de ya bipetetap, Rajaaq Herodes kilòk penakéy miwah laluuq kigeey ku takhta ru ki'òòk ne'uchap nu ira'yat. ²² Seng'òòy jeng'òòy de cheringaay ha ne'uchap Rajaaq Herodes naychereek, “Ajeh suwaraaq dèwe de belwal, pèq manusiyaaq!” ²³ Ku sariiq jijeh, malikat Tuhan kihukom Rajaaq Herodes, keranaaq keeq pèq kihormat ha Jenaang. Keeq kidat bichaaq ya chachék.

²⁴ Sementare ajeh, firman Jenaang ya guley nu majeh-manen, ru je'òòy seng'òòy naypechayaaq nu Yesus.

²⁵ Apebilè tugas Barnabas ru Saulus ya selesèy ku Yerusalem, ubaay lòòs nu Antiokhia, ru bay'èèn Yohanes Markus besamaaq.

Barnabas ru Saulus Bipetetap ru Bi'utos

13 ¹ Ku engkap jema'at ku Antiokhia mòng memeriip urak nabi ru guru: Barnabas, Saulus, Simeon de biseboot Bel'ak, Lukius ju Kirene, ru Menahem de bibelaaq besamaaq Gabenor Herodes^o. ² Tengah ennaay sembahyang nu Tuhan ru naybepuwasè, Kelook Santén Ki'uròq nu ennaay, “Petetapleh Barnabas ru Saulus ha Èñ, dè'a baybeh tugas de ya Ngsediyaaq ha ubaay.”

³ Telaas ennaay bepuwasè ru naybedo'a, naydèèq tek ennaay ku kemiil kuuy Barnabas ru Saulus, laluuq nay'utos ubaay.

Barnabas ru Saulus Bayburuuq Bar-Yesus ku Siprus

⁴ Barnabas ru Saulus bay'et nu kote Seleukia keranaaq bi'utos ya Kelook Santén. Ju kenjeh ubaay belayar nu pulaw Siprus. ⁵ Bilè ubaay ley ku kote Salamis, ubaay perley firman Jenaang ku deek sembahyang maay Yahudi. Yohanes Markus kitulok ubaay ku kateh kerjaq ajeh.

⁶ Ennaay chiip nu di'dic tempat ku pulaw ajeh, ley naytibaaq ku kote Pafos. Ku pajeh ennaay buruuq numòm seng'òòy Yahudi de bermuh Bar-Yesus. Keeq ajeh ahli sihér ru nabi palsu. ⁷ Keeq kawat Sergius Paulus, numòm gabenor ku pulaw ajeh de cherdék. Gabenor ajeh kipangél Barnabas ru Saulus, keranaaq

^o13.1 *Gabenor Herodes* Herodes Antipas de kiprintah ku Galilea (Nèèng Luk 3.1)

kaha-cherngaay ha firman Jenaang. ⁸ Tapiiq ahli sihér ajeh de bermuh Elimas (ajehleh muh Bar-Yesus kateh engròq Yunani) kitentang ha Barnabas ru Saulus, keeq kichubaaq kaha-gèèt ha gabenor ajeh pechayaaq nu Yesus.

⁹ Tapiiq Saulus, de biseboot jugaaq Paulus, bikuwasaaq ya Kelook Santén, ru kileet nu mat ahli sihér ajeh, ¹⁰ laluuq ki'uròq, “Hèèq kenoon Iblis! Hèèq hatentang semuwaaq hal de bòòr. Hèèq seng'òòy de nè'lennòn ru nè'bahneh hal de jehat. Berhentiiqleh jupadè pesesat ha ne'ajar Tuhan^p de betol! ¹¹ Hunen nèèngleh, Tuhan dòh Kihukom hèèq ley hajadiiq butaaq ru pèq buléh hanèèng lunaw mat'ariiq selamè memeriip ariiq iluniiw.”

Ku sariiq jijeh, kabos de guwèèr kitutop mat Elimas, ley keeq kibelapeer kaha-kèèq seng'òòy de buléh bipeek ha keeq. ¹² Bilè gabenor ajeh kinèèng ma de ya belakuuq, keeq pen kipechayaaq nu Yesus, keranaaq keeq ihat kikagom ha ne'ajar Tuhan.

Paulus Ki'òòk Nasihat ku Deek Sembahyang ku Antiokhia

¹³ Paulus ru ikekawat naybelayar ju Pafos nu kote Perga ku da'èrah Pamfilia. Ku pajeh Yohanes Markus kideeq ennaay laluuq kilòòs nu Yerusalem. ¹⁴ Paulus ru Barnabas pen baypeteros che'niip ubaay ju Perga nu kote Antiokhia ku da'èrah Pisidia. Ku ariiq Sabat, bay'et nu deek sembahyang laluuq baygeey ku pajeh. ¹⁵ Telaas Tawrat Musa ru kitab nabi-nabi bibachaaq, pemimpén-pemimpén deek sembahyang ajeh nay'òòr maay uròq nu ubaay, “Sesedaraaq, amen jerkeeq mòng nasihat ha seng'òòy ku padèh, perleyleh!”

¹⁶ Paulus kijiñjek laluuq ki'òòk ne'uta ru itek, ru ki'uròq, “Sesedaraaq bangsaaq Israel ru di'dic sedaraaq bangsaaq de kileeq ku padèh de ta'at nu Jenaang, cherngaayleh! ¹⁷ Jenaang maay Israel ya Kipiléh jenaang raaq hiiq ru Kipejadiiq ennaay bangsaaq de entooy, semasè naygeey ku Mesir sebagéy seng'òòy luwar. Ru kuwasaaq de entooy, Jenaang Ki'èèn ennaay hool ju Mesir. ¹⁸ Selamè empat puloh tahot iluniiw Keeq Kibesabar ha^q kelakuuq ennaay ku padak guon. ¹⁹ Jenaang Kipebinasaaq tujuh bangsaaq ku tiiq Kanaan, laluuq tiiq ajeh Ki'òòk nu maay Israel dè'a tiiq ajeh kijadiiq haq ennaay. ²⁰ Di'dic ajeh kibelakuuq iluniiw ley 450 tahot.

^p13.10 *ha ne'ajar Tuhan* Harfiah: ha nòòng Tuhan

^q13.18 *Keeq Kibesabar ha* Memeriip kebeeq bop manah: Keeq kijagaaq

13.17 Kel 1.7, 12.51 13.18 Bil 14.34; Ul 1.31 13.19 Kel 1.7, 12.51

13.20 Hak 2.16; 1 Sam 3.20

Telaas ajeh^r Jenaang Ki'òòk nu ennaay hakém-hakém^s ley masè nabi Samuel. ²¹ Lалуq maay Israel naysemaan numòm rajaaq nu Jenaang, ru Keeq Ki'òòk Saul kenoon Kish, jupadè suku Benyamin. Keeq kijadiiq rajaaq ennaay selamè empat puloh tahot. ²² Telaas Jenaang Kibuwang keeq ju itakhta, Jenaang Kipejadiiq Daud niic sebagéy rajaaq ennaay. Adèhleh de Ki'uròq ya Jenaang ha Daud, 'Èñ Ngpanèy Daud kenoon Isai numòm de kipesenang sengiiq Èñ. Keeq dòh kibeh di'dic he'nòòt Èñ.' ²³ Ju kenoon-chenòòq Daud ajehleh Jenaang Kisediyaaq Peselamat ha bangsaaq Israel, bagéy de ya Kijañjiiq. Keeq ajehleh Yesus. ²⁴ Semasè Yesus pè'sék Kimulaaq Itugas, Yohanes kipergah nu di'dic seng'òòy Israel dè'a naybetobat ju dosaaq ru bibaptis. ²⁵ Bilè tugas Yohanes ya kaha-mereeq seleséy, keeq ki'uròq nu seng'òòy jeng'òòy, 'Booqka èñ adèh ku penikér engkeeq? Èñ pèq seng'òòy de engkeepòòc. Cherngaayleh abòòr! Keeq ajeh dòh Kihool ke'niit, èñ adèh pen pèq layaq ngha-tek ichook kasot.'

²⁶ Sesedaraaq kenoon-chenòòq Abraham, ru sedaraaq bangsaaq kileeq de ta'at nu Jenaang! Gah selamat ajeh ya Kikirép ya Jenaang nu hiiq. ²⁷ Seng'òòy de naygeey ku Yerusalem ru pemimpén-pemimpén ennaay pèq naysedar Keeqleh Peselamat ajeh. Ennaay pèq nayretiiq ha ne'ajar nabi-nabi de bibachaaq ku tiyap ariiq Sabat. Keranaaq ajehleh ennaay hukom Yesus. Tapiiq ju bahneh ennaay ajeh belakuuqleh ma de bi'uròq ya nabi-nabi. ²⁸ Ennaay pèq mòng isebap nayha-hukom dat ha Yesus, tapiiq naysemaan ku Pilatus dè'a Keeq bihukom dat. ²⁹ Telaas ennaay beh bagéy ma de ya bichòòt ku kateh Kitab Suchiiq ha Keeq, ennaay cherleh Imayat ju salép ru naydèèq ku kateh penep. ³⁰ Tapiiq Jenaang ya Kiberkos Keeq ju Idanan. ³¹ Telaas ajeh, mòng memeriip ariiq Yesus Kipernèèng Iley nu ennaay de entem pernah naychiip besamaaq ru Keeq ju Galilea nu Yerusalem. Hunen nayjadiiq Isaksi nu bangsaaq Israel.

³² Keranaaq ajeh, jiiq ku padèh jiha-perley Gah Bòòr nu engkeeq ha jenañjiiq Jenaang nu jenaang raaq hiiq. ³³ Hiiq kenoon-chenòòq ennaay. Jenaang ya Kipegenap Ijenañjiiq ajeh nu hiiq, ju ichare Kiberkos Yesus ju Idanan. Bagéy de bichòòt ku kateh kitab Mazmur pasal duwè,

'Hèèqleh Kenoon Èñ.

Ku ariiq adèh Èñ ya Ngjadiiq Meneeq Hèèq.'

^r13.20 *Telaas ajeh* ataw "Kiraaq-kiraaq 450 niic." Di'dic kibelakuuq iluniiiw ley 450 tahot.

^s13.20 *hakém-hakém* Hakém-hakém adèhleh pemimpén de bipiléh ya Jenaang ha tenulok seng'òòy Israel naype'alah musoh ennaay. Ennaay pèq seng'òòy de naypimpén sidang ru nehakém ha hal.

13.21 1 Sam 8.5, 10.21

13.22 1 Sam 13.14, 16.12; Mzm 89.21 13.24 Mrk 1.4; Luk 3.3 13.25 Mat 3.11; Mrk 1.7; Luk 3.16; Yoh 1.20, 27 13.28 Mat 27.22-23; Mrk 15.13-14; Luk 23.21-23; Yoh 19.15 13.29 Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Luk 23.50-56; Yoh 19.38-42 13.31 Kis 1.3 13.33 Mzm 2.7

³⁴ Jenaang ya Kiberkos Yesus ju Idanan, Keeq dòh pèq Kidat niic. Ha hal adèh Jenaang ya Kibefirman,

‘Èñ dòh Ngberkat Hèèq ru berkat de suchiiq
bagéy de ya Ngjañjiiq nu Daud.’

³⁵ Bagéy ajeh jugaaq kateh ayat kileeq mòng bichòt,

‘Jen dòh pèq Jenbiyar
hambe Jen de setiye ajeh kisòòq ku kateh penep.’

³⁶ Hal ajeh pèq kimaksot ha Daud, keranaaq telaas keeq kibeh he'nòt Jenaang ku masè isinuuy, keeq kidat ru bichoop besamaaq ru ijenaang raaq, ru imayat pen kisòòq. ³⁷ Tapiiq Yesus de Biberkos ya Jenaang ju Idanan pèq Kisòòq.

^{38–39} Keranaaq ajeh, sesedaraaq, hòtleh engkeepanèy ha gah ne'ampon dosaaq melalu'i Yesus ajeh ya biperley nu di'dic li'engkeeq. Seng'òòy de pechayaaq nu Keeq biterlaas ju di'dic dosaaq de pèq buléh bi'ampon ya Tawrat Musa.

⁴⁰ Bejagaaq-jagaaqleh dè'a ma de bipasal ya nabi-nabi adèh pèq kibelakuuq nu di'dic li'engkeeq^t,

⁴¹ ‘Cherngaayleh engkeeq, seng'òòy de engkeehinaaq ha Jenaang!

Dòh engkeeq hiran ru engkeebinasaaq!

Keranaaq ma de Ngbeh ku masè adèh

dòh pèq engkeepechayaaq,

hamapen ya bipeterang nu engkeeq!’ ”

⁴² Bilè Paulus ru Barnabas bayha-deeq ju deek sembahyang ajeh, maay de mòng ku pajeh naysemaañ dè'a bayperley ha hal ajeh nu ennaay niic ku ariiq Sabat de ke'niit. ⁴³ Bilè kenumpol ku deek sembahyang ajeh ya dic, je'òòy maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq de naymuuc agame Yahudi nayjooy Paulus ru Barnabas. Ubaay rasul ajeh bay'òòk nasihat nu ennaay dè'a teros naysuuy ru naybesandar ku ha'noq Jenaang nu manusiyaaq.

⁴⁴ Ku ariiq Sabat de kileeq ajeh, hampér semuwaaq seng'òòy ku kote ajeh naybekumpol nayha-cherngaay ha firman Tuhan. ⁴⁵ Tapiiq maay Yahudi naydengkiiq naynèng ha seng'òòy jeng'òòy ajeh. Lалуq naytentang ha engròq Paulus ru nayhinaaq ha keeq. ⁴⁶ Tapiiq Paulus ru Barnabas bay'uròq ru ihat beraniiq, “Firman Jenaang hòt biperley nu engkeeq chanuuq. Tapiiq engkeeq nyèq ru engkee'anggap diriik li'engkeeq pèq layaq engkeeha-trimaaq sinuuy ley ditehjah. Hunen jiiq jiwees engkeeq ru ji'et nu bangsaaq kileeq. ⁴⁷ Bagéy ajehleh printah Tuhan nu jiiq,

‘Èñ ya Ngpetetap engkeeq jadiiq lunaw ha bangsaaq kileeq
dè'a engkeeq dòh engke'eèn gah selamat ley nu mòl bumiiq.’ ”

^t13.40 nu di'dic li'engkeeq Kateh memeriip kebeeq bop manah, pèq mòng “nu di'dic li'engkeeq.”

⁴⁸ Bilè seng'òòy bangsaaq kileeq naycherngaay ha engròq ajeh, ennaay ihat naykra'meeq ru naypateh ha firman Tuhan. Ennaay de ya bipiléh ya Jenaang ha trimaaq sinuuy ley ditehjah pen naypechayaaq nu Yesus.

⁴⁹ Firman Tuhan ya guley nu di'dic tempat ku da'èrah ajeh. ⁵⁰ Tapiiq maay Yahudi nayhasot ha kekerdoor kayaaq de nayhormat ha Jenaang ru maay bepengaroh ku kote ajeh. Ennaay mulaaq nay'aniyaye ha Paulus ru Barnabas, ru nayper'et ubaay ju da'èrah ajeh. ⁵¹ Rasul-rasul ajeh baytapes haboq ku jok ubaay ku ngaar seng'òòy ku pajeh sebagéy amaran, laluuq ubaay pen bay'et nu Ikonium. ⁵² Tapiiq pengikot-pengikot Yesus ku Antiokhia ihat naykra'meeq ru bikuwasaaq ya Kelook Santén.

Paulus ru Barnabas Baybe'ajar ku Ikonium

14 ¹ Hal de samaaq belakuuq ku Ikonium. Paulus ru Barnabas baymuuc nu deek sembahyang maay Yahudi ru baybe'ajar ley je'òòy maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq naypechayaaq nu Yesus. ² Tapiiq maay Yahudi de pèq naypechayaaq nu Yesus nayhasot ha seng'òòy bangsaaq kileeq dè'a naygetéq ru naytentang ha maay de pechayaaq. ³ Rasul-rasul ajeh baygeey liiw ku pajeh, ru beraniiq baybelwal ha Tuhan. Tuhan pen Kipebukti ha prenggah ennaay ha Iha'noq ajeh betol ju ichare Ki'òòk ennaay kuwasaaq ha bahneh tandaaq-tandaaq ajayép ru hal-hal luwar biyasaq. ⁴ Seng'òòy ku kote ajeh naychera'lah jadiiq naar kelumpok, mòng de naybepihaq nu maay Yahudi ru mòng jugaaq de naybepihaq nu rasul-rasul ajeh.

⁵ Laluuq maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq besamaaq ru pemimpén-pemimpén ennaay, naybepakat nayha-aniyaye ru nayha-péc ru batuuq nayha-perdat ha rasul-rasul ajeh. ⁶ Bilè rasul-rasul ajeh baypanèy ha hal ajeh, ubaay pen bayjar nu kote Listra ru kote Derbe ku da'èrah Likaonia. Ubaay jugaaq bayjar nu da'èrah ku sekeliléq Likaonia. ⁷ Ku pajeh ubaay pen teros bayperley ha Gah Bòòr.

Paulus ru Barnabas Bayha-perley Gah Bòòr ku Listra

⁸ Ku Listra mòng numòm keraal de lumpoh ijok sejaq kiyòòs ru keeq pèq pernah kiche'chiip. ^{9–10} Keeq kigeey ku pajeh ru kicherngaay ha bengwal Paulus. Paulus kipanèy keeq ajeh buléh biperbòòr keranaaq kipechayaaq. Keranaaq ajeh Paulus kinèng ru ki'uròq ru suwaraaq de kuwat, “Jiñjekleh ategaq!” Seng'òòy ajeh kilumpat kijiñjek ru mulaaq kiche'chiip. ¹¹ Bilè seng'òòy jeng'òòy naynèng ma de kibeh ya Paulus, ennaay mulaaq naychereek kateh engròq Likaonia, “Nèèngleh, dèwe-dèwe ya nayhool bagéy manusiyaaq ru ya naycheleh nu

duniyaaq!”¹² Barnabas nayseboot Zeus^u, ru Paulus nayseboot Hermes^v keranaaq keeq ajehleh de belwal. ¹³ Ku luwar kote, mòng deek behalaaq dèwe Zeus. Imam deek behalaaq ajeh kitibaaq ki'èèn memeriip ikor lembuuq ibeeq ru kalong bungaaq nu pintuuq gerbang kote. Keeq ru seng'òòy jeng'òòy nayha-pesembah korban nu rasul-rasul ajeh.

¹⁴ Bilè Barnabas ru Paulus baycherngaay ma de biha-beh ya maay ku pajeh, ubaay pen baychèh le'nòk ubaay laluuq bayjar nu sema'deeq seng'òòy jeng'òòy sambél bayhay, ¹⁵ “Yama engkeebèh bagéy adèh? Jaar pen manusiyaaq bagéy engkeeq semuwaaq jugaaq! Jarhool nu madèh jarha-perley Gah Bòòr nu engkeeq dè'a engkeewees behalaaq de pèq begunaaq ajeh, ru engkeetibaaq nu Jenaang de suuy, de Kibeh langét, bumiiq, lawot ru di'dic de mòng ku ikateh. ¹⁶ Ku masè entem, Jenaang Kibiyar di'dic bangsaaq nayjooy he'nòt li'naay memasék. ¹⁷ Tapiiq Jenaang sentiyase Ki'òòk ibukti ha Idiriiq ru hal-hal de bòòr. Keeq Kikurniya maniiq ju langét ru hasél ju bumiiq ku imusém. Keeq jugaaq Kikurniya engkeeq cha'naaq ru Kipesenang sengiiq engkeeq.” ¹⁸ Hamapen Paulus ru Barnabas bay'uròq bagéy ajeh, ubaay lekat susah bayha-gèèt nu maay jeng'òòy de nayha-pesembah korban nu ubaay.

¹⁹ Memeriip urak maay Yahudi naytibaaq nu Listra ju Antiokhia ku Pisidia ru ju Ikonium, naypengaroh ha seng'òòy jeng'òòy dè'a bibepihaq nu ennaay. Ennaay pèc Paulus ru batuuq nayha-perdat keeq, laluuq naysaheer keeq nu luwar kote. Ennaay sangkaa Paulus ya kidat. ²⁰ Tapiiq bilè pengikot Yesus naykelilé Paulus, keeq pen kikos laluuq kilòòs niic nu kote. Ku ihupeer niic, keeq ru Barnabas bay'et nu Derbe.

Paulus ru Barnabas Baykerlòòs nu Antiokhia ku Siria

²¹ Ku Derbe, Paulus ru Barnabas bayperley Gah Bòòr ru baypejadiiq je'òòy seng'òòy ku pajeh pengikot Yesus. Telaas ajeh baykerlòòs niic nu Listra, laluuq bay'et nu kote Ikonium ru kote Antiokhia. (Antiokhia ajeh mòng ku da'èrah Pisidia.) ²² Ku kote-kote ajeh ubaay pekuwat sengiiq pengikot Yesus ru baype'ingat ha ennaay dè'a tetap naypechayaaq nu Yesus. Rasul-rasul ajeh bay'uròq, “Hiiq hòt hitrimaaq je'òòy seniksaaq dè'a buléh himuuc nu kateh pemerintahan Jenaang.” ²³ Paulus ru Barnabas baylantéq ketuwe-ketuwe ku setiyap jema'at. Telaas ubaay bedo'a ru baybepuwasè, ubaay serah ketuwe-ketuwe ajeh nu Tuhan de ya naypechayaaq.

^u14.12 *Zeus* Zeus ajehleh dèwe penténg maay Yunani. Seng'òòy ajeh naypechayaaq bahawe Zeus kilindok ennaay.

^v14.12 *Hermes* Hermes ajehleh kenoon Zeus ru jurubuwal Zeus ru dèwe-dèwe kileeq. Seng'òòy ajeh naypechayaaq keeq dèwe de buléh kibeh maay panéy belwal ru aman ku kateh che'niip.

²⁴ Telaas ajeh Paulus ru Barnabas baylaluq Pisidia, ru ubaay ley nu Pamfilia. ²⁵ Ubaay perley Gah Bòòr ku kote Perga, laluuq bay'et nu kote Atalia. ²⁶ Ju kenjeh ubaay belayar niic nu kote Antiokhia ku da'èrah Siria. Ku kote ajeh jema'at pernah naydo'a ru nayserah ubaay nu jenagaaq Jenaang ha tugas ubaay de ya baypeseleséy hunen.

²⁷ Bilè ubaay ley ku Antiokhia, baykumpol jema'at ku pajeh ru baycheritè di'dic de Kibeh ya Jenaang melalu'i ubaay. Ubaay pasal bagéyharòq Jenaang ya Kibukaaq nòong ha bangsaaq kileeq dè'a naypechayaaq nu Yesus. ²⁸ Paulus ru Barnabas baygeey liiw ru pengikot Yesus ku pajeh.

Beninjang ku Yerusalem

15 ¹ Memeriip urak ju Yudea naytibaaq nu Antiokhia ru mulaaq naybe'ajar ha pengikot Yesus ku pajeh, “Engkeeq pèq buléh bipeselamat amen engkeeq pèq bisunat bagéy de bi'ajar ya Musa.” ² Tapiiq Paulus ru Barnabas pèq baysetujuuq ru baytentang ha ne'ajar ennaay ajeh. Ipenyudah Paulus, Barnabas ru memeriip seng'òòy kileeq bipiléh dè'a nay'et nu Yerusalem nayha-bebinchang ha hal ajeh ru rasul-rasul ru ketuwe-ketuwe jema'at ku pajeh.

³ Laluuq jema'at ku Antiokhia nayngeeng ennaay nu luwar kote. Tengah ennaay laluuq da'èrah Fenisia ru Samaria, naypasal nu pengikot Yesus ku pajeh bagéyharòq seng'òòy bangsaaq kileeq ya naypechayaaq nu Jenaang. Gah adèh kibeh di'dic ennaay ihat naykra'meeq. ⁴ Bilè ennaay ley ku Yerusalem, ennaay bisamot ya jema'at, rasul-rasul, ru ketuwe-ketuwe jema'at. Laluuq Paulus ru Barnabas baycheritè di'dic de ya Kibeh ya Jenaang melalu'i ubaay. ⁵ Tapiiq memeriip urak maay Farisi de pechayaaq nu Yesus, nayjiñjek ru nay'uròq, “Seng'òòy bangsaaq kileeq de pechayaaq nu Yesus hòòt bisunat ru hòòt nayjooy bagéy Tawrat Musa.”

⁶ Rasul-rasul ru ketuwe-ketuwe jema'at naybekumpol, nayha-bebinchang ha hal ajeh. ⁷ Telaas ya liiw naybebinchang, Petrus pen kijiñjek ru ki'uròq, “Sesedaraaq, tentuuq ya engkeapanèy Jenaang ya Kipiléh èñ entem jupadè engkap engkeeq ha prengley Gah Bòòr nu bangsaaq kileeq, dè'a ennaay pen buléh naycherngaay ru naypechayaaq. ⁸ Jenaang de Kipanèy sengiiq manusiyaaq ya Kiterimaaq seng'òòy bangsaaq kileeq ru Kikurniya Kelook Santén nu ennaay. Kurniya ajeh bagéy de ya Bi'òòk nu hiiq entem. ⁹ Gèq pen Jenaang pèq Kibandéng maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq. Keeq Ki'ampon dosaaq ennaay keranaaq naypechayaaq. ¹⁰ Amen bagéy ajeh, yama engkeeha-chubaaq Jenaang ru engkee'òòk beban de nyeh nu pengikot-pengikot ju bangsaaq kileeq adèh? Jenaang raaq ru lihiiq sendiriiq pen pèq sanggop hiha-beh! ¹¹ Aguuqleh beh bagéy

ajeh! Hipechayaaq bahawe hiiq bipeselamat keranaaq ha'noq Tuhan Yesus de ihat bòòr, bagéy ajehleh ennaay jugaaq bipeselamat ju ha'noq Tuhan.”

¹² Di'dic seng'òòy de naybekumpol ku pajeh naykra'diiq sengèq. Ennaay pen naycherngaay ha nelapor Barnabas ru Paulus ha tandaaq-tandaaq ajayép ru hal-hal luwar biyasaq de Kibeh ya Jenaang ku engkap seng'òòy bangsaaq kileeq melalu'i ubaay. ¹³ Telaas ya dic baylapor, Yakobus pen ki'uròq, “Sesedaraaq, cherngaayleh! ¹⁴ Simon Petrus paay kipasal bagéyharòq Jenaang ku imulaaq Kipernèèng Iha'noq nu seng'òòy bangsaaq kileeq ru Kipiléh naneq kumpulan ju engkap ennaay Kaha-pejadiiq I'umat. ¹⁵ Hal adèh samaaq ru engròq Jenaang de bichòòt ya nabi-nabi bagèy adèh,

¹⁶ ‘Telaas ajeh Èñ dòh Nglòòs niic,
ru Ngbeh niic keraja'an Daud^w de ya tateeh.

Èñ dòh Ngterbòòr itenateeh ajeh
ru Ngpuléh niic,

¹⁷ dè'a di'dic seng'òòy de lekat mòng ajeh dòh naykèèq ha Èñ,
besamaaq di'dic bangsaaq kileeq de ya Ngpangél Ngha-pejadiiq umat Èñ.’

¹⁸ Bagéy ajehleh firman Tuhan de ya kipasal ha hal adèh manah entem.”

¹⁹ Yakobus kipeteros ibengwal, “Ku penikér èñ, hiiq pèq buléh hipesusah ha seng'òòy bangsaaq kileeq de ya pechayaaq nu Jenaang. ²⁰ Tapiiq, hiiq hòòt hichòòt surat nasihat nu ennaay dè'a pèq naychaaq cha'naaq de ya bijamuuq nu behalaaq, ru pèq buléh naychaaq séc binatak de dat bichekèk, ru de lekat mòng ibehiip. Hòòtleh jugaaq naypernyaaq diriiq ennaay ju bahneh zinah. ²¹ Keranaaq sejaq entem, mòng hukom Musa biperley ku tiyap kote ru bibachaaq ku deek sembahyang ku tiyap ariiq Sabat.”

Surat nu Jema'at Bangsaaq Kileeq

²² Telaas ajeh rasul-rasul, ketuwe-ketuwe jema'at ru di'dic jema'at naybeh keputusan nayha-piléh memeriip urak ku engkap ennaay ajeh et nu Antiokhia besamaaq Paulus ru Barnabas. Lалуq ennaay piléh Silas ru Yudas de biseboot Barsabas. Ubaay ajeh ihat bihormat ku engkap sesedaraaq se'iman. ²³ Naneq surat de i'engròq bagéy adèh mòng bikirép besamaaq ru ennaay,

“Nu di'dic sesedaraaq ju bangsaaq kileeq de gigeey ku Antiokhia, Siria ru Kilikia. Salam jupadè jiiq, rasul-rasul, ketuwe-ketuwe jema'at ru di'dic jema'at ku padèh. ²⁴ Jiiq ya jicherngaay memeriip urak jupadè jiiq naypesusah ru naypekeliru ha engkeeq semuwaq ru ne'ajar ennaay. Padehal, jiiq pèq ji'òòr ennaay beh bagéy ajeh. ²⁵ Keranaaq ajeh di'dic lijiiq jibesetujuuq jiha-piléh memeriip urak, jiha-utos nu engkeeq besamaaq ru Barnabas ru Paulus de jihoq.

^w15.16 *keraja'an Daud* Harfiah: kèmah Daud

²⁶ Barnabas ru Paulus ya bay'òòk nyawaaq ubaay nu Tuhan hiiq Yesus Kristus. ²⁷ Jiiq jugaaq ya ji'utos Yudas ru Silas. Ubaay dòh baypasal hal de samaaq bagéy de jichòòt kateh surat adèh. ²⁸ Kelook Santén ru jiiq ya jibesetujuuq ru pèq jihapesusah ha engkeeq ru bahneh hal kileeq, kechuwaliiq hal de mustahaq taleh: ²⁹ Aguuqleh chaaq cha'naaq de ya bijamuuq nu behalaaq, aguuq chaaq behiip, aguuq chaaq séc binatak de dat bichekèk, ru pernyaaqleh diriiq ju bahneh zinah. Amen pèq engkeebèh di'dic hal ajeh, engkeeq ya engkeebèh hal de betol. Hat anen taleh. Abòòr!”

³⁰ Ennaay de bi'utos ajeh nay'et nu Antiokhia. Ku pajeh ennaay kumpol di'dic pengikot Yesus laluuq nayperley surat ajeh. ³¹ Apebilè jema'at naybachaaq surat ajeh, ennaay kra'meeq keranaaq surat ajeh ki'òòk semangat nu ennaay. ³² Yudas ru Silas, ubaay ajeh jugaaq nabi, baybelwal liiw ru bay'òòk nasihat ru semangat nu ennaay. ³³ Telaas Yudas ru Silas baygeey memeriip iluniiw ku pajeh, jema'at ku Antiokhia nayberkat ubaay dè'a bayjok ru aman nu seng'òòy de be'utos ha ubaay. [³⁴ Tapiiq Silas kibeh keputusan kaha-geey ku pajeh.]^x

³⁵ Paulus ru Barnabas pen baygeey memeriip iluniiw ku Antiokhia. Ubaay ru seng'òòy jeng'òòy de kileeq naybe'ajar ru nayperley firman Tuhan besamaaq.

Paulus ru Barnabas Baychera'lah

³⁶ Memeriip iluniiw ju kenjeh Paulus ki'uròq nu Barnabas, “Béyleh harsuwèèk niic sesedaraaq de pechayaaq nu Yesus ku di'dic kote de ya harperley firman Tuhan. Béyleh harnèèng bagéyharòq kada'an ennaay ku pajeh.” ³⁷ Barnabas kaha-èèn Yohanes Markus, ³⁸ tapiiq Paulus pèq kibesetujuuq ha hal ajeh, keranaaq Markus kideeq ubaay ku Pamfilia, ru pèq kibesamaaq ubaay semasè baybeh tugas ajeh. ³⁹ Keranaaq ajeh, Paulus ru Barnabas baybekelahiiq, ipenyudah niic baychera'lah. Barnabas ki'èèn Markus besamaaq ru ileey laluuq baybelayar nu Siprus. ⁴⁰ Tapiiq Paulus kipiléh Silas. Telaas jema'at ku Antiokhia nayserah ubaay nu ha'noq Tuhan, ubaay pen baychiip besamaaq. ⁴¹ Ubaay^y et nu seluroh da'èrah Siria ru Kilikia sambél baypekuwat jema'at ku pajeh.

Timotius Kijooy Paulus ru Silas

16 ¹ Paulus ru Silas baypeteros che'niip ubaay nu Derbe, telaas ju kenjeh bay'et nu Listra. Ku pajeh mòng numòm pengikot Yesus bermuh Timotius. I'amèèq seng'òòy Yahudi de ya kipechayaaq nu Yesus, tapiiq i'apaq seng'òòy Yunani. ² Di'dic pengikot Yesus de naygeey ku Listra ru Ikonium naypateh ha Timotius. ³ Paulus kaha-èèn Timotius ru ileey. Tapiiq di'dic maay Yahudi ku

^x15.34 [...] Ayat adèh mòng ku kateh memeriip kebeeq bop manah.

^y15.41 Ubaay Ku kateh engròq Yunani bichòòt “keeq.”

da'èrah ajeh naypanèy apaq Timotius seng'òòy Yunani. Keranaaq ajeh Paulus kisunat Timotius. ⁴Ku jap-jap kote de naychiip, Paulus, Silas ru Timotius nayperley peraturan de ya bipetetap ya rasul-rasul ru ketuwe-ketuwe jema'at ku Yerusalem. Jema'at binasihad dè'a nayjooy peraturan ajeh. ⁵Keranaaq ajeh iman jema'at ya gukuwat ru tiyap ariiq jeng'òòy jema'at ennaay ya gubetambah.

Ku Troas: Paulus Kinèng Naneq Nengnèng

⁶Kelook Santén pèq Ki'òòk ubaay perley firman Jenaang ku wilayah Asia, jadiiq ubaay pen baychiip nu da'èrah Frigia ru Galatia. ⁷Apebilè ya ubaay ley ku engchòp Misia, bayha-chubaaq muuc nu wilayah Bitinia, tapiiq Kelook Yesus Kigèèt. ⁸Keranaaq ajeh ubaay teros bay'et nu Troas baylaluuq Misia. ⁹Ku kelèm ajeh Paulus kikep naneq nengnèng, mòng numòm seng'òòy Makedonia kijiñjek ku ingaar sambél kisemaan, “Hoolleh nu Makedonia ru tulokleh jiiq!” ¹⁰Telaas Paulus kikep nengnèng ajeh, jiiq^z deras jise'yap jiha-et nu Makedonia, keranaaq jiyakén Jenaang ya Ki'òòr jiiq perley Gah Bòòr nu seng'òòy ku pajeh.

Ku Filipi: Lidia Kipechayaaq nu Jenaang

¹¹Jiiq jideeq Troas laluuq teros jibelayar nu pulaw Samotrake, ru ku ihupeer nu kote Neapolis. ¹²Ju kenjuh teros ji'et nu Filipi, naneq kote ku da'èrah pertame lengriiq Makedonia. Filipi jugaaq ku kateh kuwasaq keraja'an Roma. Ku pajeh jigeey memoriip ariiq. ¹³Ku ariiq Sabat ji'et nu bèèk teew ku luwar pintuuq kote, keranaaq jiserngiiq ku pajeh mòng tempat maay bedo'a. Jigeey ru jibelwal ru kekerdoor de naybekumpol ku pajeh. ¹⁴Numòm ju kekerdoor ajeh bermuh Lidia, kijuwal abat ungu de mahal. Keeq kibe'asal ju Tiatira ru kisembah ha Jenaang. Semasè keeq kicherngaay ha engròq Paulus, Tuhan Kibukaaq ipenikér ley kitrimaaq ha ne'ajar Paulus. ¹⁵Telaas Lidia ru ipringaaq ya bibaptis, keeq kijempot jiiq nu imadeek. Ki'uròq, “Amen engkeeyakén èñ betol-betol ngpechayaaq nu Tuhan, béyleh geey ku deek èñ.” Keeq kikre'wat dè'a ji'et nu imadeek.

Paulus Bijél ku Filipi

¹⁶Ku naneq ariiq, semasè jiiq ji'et nu tempat maay bedo'a, jibakeeq numòm hambe kerdoor de bisangrok ya nyaniiq de kipebuléh kerdoor ajeh kiramal ha hal nu ngaar. Keeq ki'òòk ne'untong de entooy nu ituwan-tuwan ju ineramal ajeh. ¹⁷Kerdoor ajeh kijooy jiiq sambél kihay ru suwaraaq de kuwat, “Ennaay adèh hambe Jenaang de Maha Entooy! Ennaay tibiaaq nayha-pasal bagéyharòq Jenaang Kipeselamat ha engkeeq!” ¹⁸Ya memoriip ariiq kerdoor ajeh teros kibuwal bagéy ajeh, ley Paulus kibri'nòòs, laluuq kichelèèk ru ki'uròq nu nyaniiq ajeh, “Ru

^z16.10 *jiiq* ‘jiiq’ ajehleh kitujuuq nu Paulus, Silas, Timotius, ru Lukas de kichòòt kitab adèh.

kuwasaq Yesus Kristus ngprintah hèèq hool ju kerdoor adèh!” Ku sariiq jijeh nyaniiq ajeh pen kideeq ju kerdoor ajeh. ¹⁹ Bilè maay ituwan naysedar ha chare kennem duwét ennaay ya ti'tòq niic, naychap Paulus ru Silas laluuq naysaheer ubaay nu pekan nayha-èèn ubaay nu ngaar maay de bekuwasaq. ²⁰ Ennaay èèn Paulus ru Silas nu naar urak hakém nay'uròq, “Ubaay adèh seng'òòy Yahudi. Ubaay beh kenachaw ku kote hiiq. ²¹ Ubaay ajar ha adat de sèèq ju hukom hiiq. Hiiq maay Roma pèq buléh hitrimaaq ataw hijooy ha adat ajeh!” ²² Seng'òòy jeng'òòy pen naytentang ha Paulus ru Silas.

Laluuq naar urak hakém ajeh pen bay'òòr pegawéy-pegawéy dè'a naychèh penakèy ubaay ru naypeet ubaay ru tungkat. ²³ Telaas ubaay bipeet je'òòy kaliq, ubaay pen bipermuuc nu kateh jél. Ketuwe jél ajeh bi'òòr dè'a kijagaaq ketat ha ubaay ajeh. ²⁴ Telaas ya kitrimaaq printah, ketuwe jél ajeh kipermuuc ubaay ku biléq de paléng kateh, ru jok ubaay pen bipasong.

²⁵ Kiraaq-kiraaq ya padeeq ariiq Paulus ru Silas baybedo'a ru baydindang laguq penateh nu Jenaang. Seng'òòy kateh jél ajeh naycherngaay ha ubaay. ²⁶ Aleh-aleh tiiq kibegegar ru ihat kuwat, ley deek jél ajeh pen kiya'yòh. Semuwaaq pintuuq jél kitebukaaq, ru rantéy be'nek ku jok maay pen tatek laluuq di'dic seng'òòy naytelaas. ²⁷ Ketuwe jél ajeh kike'jet ru kijagaaq. Bilè kibakeeq pintuuq-pintuuq jél ajeh ya kitebukaaq, keeq kisangkaaq di'dic seng'òòy de bijél ajeh ya nayjar. Keranaaq ajeh keeq kikòòt ipedang kaha-perdat ileey. ²⁸ Tapiiq Paulus ki'uròq ru ihat kuwat, “Aguuq perdat lihèèq! Jiiq semuwaaq lekat mòng ku padèh!”

²⁹ Ketuwe jél ajeh kisemaan lampu laluuq kijar nu kateh jél, ru kikeròk kisujot ku jok Paulus ru Silas. ³⁰ Telaas ajeh ki'èèn hool ubaay ru ki'uròq, “Tuwan-tuwan, ma de patot ngbeh dè'a bipeselamat?”

³¹ Paulus ru Silas bayberlaak, “Pechayaaqleh nu Tuhan Yesus, laluuq hèèq ru pringaaq hèèq pen dòh bipeselamat!” ³² Paulus ru Silas pen baypeterang firman Tuhan nu ketuwe jél ajeh temasoq nu di'dic seng'òòy de mòng ku ipadeek. ³³ Ku kelèm ajeh jugaaq, ketuwe jél ki'èèn ubaay nu naneq tempat ru kiperlaay lukaak ubaay. Laluuq keeq ru ipringaaq pen bibaptis. ³⁴ Telaas ajeh keeq ki'èèn Paulus ru Silas nu imadeek ru ki'òòk ubaay cha'naaq. Ketuwe jél ru ipringaaq ihat naykra'meeq keranaaq ya naypechayaaq nu Jenaang.

³⁵ Ku ipegelap hupeer niic, naar urak hakém ajeh bay'òòr pegawéy-pegawéy nay'et nu jél hòòt perley printah dè'a Paulus ru Silas biterlaas. ³⁶ Ketuwe jél ajeh kipasal nu Paulus, “Chiipleh abòòr, keranaaq hakém-hakém ajeh ya bay'òòk printah dè'a jerkeeq biterlaas.” ³⁷ Tapiiq Paulus ki'uròq nu pegawéy-pegawéy ajeh, “Jaar maay Roma!^a Jaar pèq jarbesalah, tapiiq jaar ya bipeet ku ngaar maay jeng'òòy, telaas ajeh bipermuuc nu kateh jél. Hunen nay'òòr jaar et sera'ngèq!

^a16.37 *Jaar maay Roma!* Wargenegare Romawi pèq buléh bihukom ataw bijél ru pèq bipe'adél ru bukti de sesuwéy.

Tapiiq jarnyèq! Hakém-hakém kote ajeh sendiriiq hòòtleh bayhool nu madèh ru bayterlaas jaar.”

³⁸ Pegawéy-pegawéy ajeh naylapor hal ajeh nu hakém-hakém. Apebilè baycherngaay Paulus ru Silas maay Roma, ubaay pen baysengòh. ³⁹ Keranaaq ajeh ubaay hool baysemaan ma'ap. Lалуq bay'èèn hool Paulus ru Silas ju jél, ru baysemaan dè'a Paulus ru Silas baydeeq ju kote ajeh. ⁴⁰ Paulus ru Silas bayhool ju jél lалуq bay'et nu deek Lidia. Telaas ubaay buruuq pengikot Yesus ku pajeh ru baynasihat ha ennaay, ubaay pen bay'et ju kenjeh.

Kenachaw ku Tesalonika

17 ¹ Paulus ru Silas baypeteros che'niip. Ubaay lалуq Amfipolis ru Apolonia, telaas ajeh baruuqleh bayley ku Tesalonika. Ku pajeh mòng deek sembahyang maay Yahudi. ² Bagéy de kigubeh ya Paulus, keeq ki'et nu deek sembahyang, kibebinchang ru seng'òòy ku pajeh ha firman Tuhan. Keeq kibeh bagéy ajeh ku niq ariiq Sabat beturot-turot. ³ Keeq kipeterang firman Tuhan ru kibukti Peselamat de Bi'utos ya Jenaang ajeh hòòtleh Kitanggong seniksaaq ru Kikos ju Idanan. Paulus ki'uròq, “Yesus de ngpergah nu engkeeq ajehleh Kristus.” ⁴ Memeriip urak engkap ennaay ajeh naypechayaaq ha engròq Paulus lалуq nayjooy Paulus ru Silas. Jeng'òòy seng'òòy Yunani de ta'at ha Jenaang ru je'òòy kerdoor kileeq de bermuh pen naybeh bagéy ajeh jugaaq.

⁵ Tapiiq maay Yahudi nay'iriiq sengiiq, lалуq naykumpol maay de jehat dè'a naybeh kumpulan perusoh. Ennaay beh kenachaw ku seluroh kote ru nayserbuuq deek Yason nayha-kèèq Paulus ru Silas. Nayha-èèn ubaay nu ngaar seng'òòy jeng'òòy. ⁶ Tapiiq bilè pèq naybakeeq Paulus ru Silas, naysaheer Yason ru memeriip urak pengikot Yesus de kileeq nu ngaar maay bekuwasaaq ku kote ajeh, ru naychereek ru ihat kuwat, “Di'dic seng'òòy adèh ya naybeh kenachaw ku jap-jap tempat. Hunen ya naytibaaq nu kote hiiq, ⁷ ru Yason kisamot ennaay ku ideek. Di'dic li'naay pèq nayjooy printah Kaisar Roma, keranaaq nay'uròq mòng rajaaq kileeq de bermuh Yesus.” ⁸ Engròq ennaay ajeh kibeh seng'òòy jeng'òòy ru maay de bekuwasaaq ku kote ajeh ihat nayberi'nòòs. ⁹ Lалуq maay de bekuwasaaq nay'òòr Yason ru pengikot Yesus de kileeq naybayaar duwét jenamin. Telaas ajeh ennaay pen biterlaas.

Seng'òòy ku Berea Naycherngaay ha Gah Yesus

¹⁰ Ku ikelèm ajeh, pengikot Yesus ku kote ajeh nay'òòr Paulus ru Silas bay'et aderas nu Berea. Telaas ya ubaay ley nu majeh, bay'et nu deek sembahyang maay Yahudi. ¹¹ Penikér seng'òòy ku pajeh lebèh tebukaaq jupadè penikér seng'òòy ku Tesalonika. Ennaay ihat nayha-gucherngaay ha gah Yesus. Tiyap-tiyap ariiq naybelajar firman Tuhan ru nayha-panèy ne'ajar Paulus ajeh betol atawpen tòq. ¹² Je'òòy ju engkap ennaay ajeh, temasoq kerdoor de bermuh ru keraal

seng'òòy Yunani, naypechayaaq nu Yesus. ¹³ Apebilè maay Yahudi ku Tesalonika naycherngaay Paulus kipergah firman Jenaang ku Berea, ennaay pen naytibaay ru mulaaq nayhasot ru naybeh maay ku pajeh ihat nayberi'nòòs nu Paulus. ¹⁴ Ku sariiq jijeh pengikot Yesus nayngeeng Paulus nu pantéy, tapiiq Silas ru Timotius lekat baygeey ku Berea. ¹⁵ Telaas nayngeeng Paulus ley nu Atena, pengikot Yesus ju Berea naylòòs niic sambél nay'èèn bengsat ju Paulus dè'a Silas ru Timotius baydalak aderas.

Paulus Ki'uròq ha Hal Yesus ku Atena

¹⁶ Sementare Paulus kipòòc Silas ru Timotius ku Atena, isengiiq ihat sedéh kinèèng ha kote ajeh tebeek ya behalaaq. ¹⁷ Keranaaq ajeh, keeq kibebinchang ku deek sembahyang ru maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq de naysembah ha Jenaang. Jugaaq, tiyap ariiq Paulus kibebinchang ru booq-booq taleh de mòng ku pekan. ¹⁸ Memeriip urak ahli pikér^b de nayjooy ne'ajar Epikuros ru Stoa, naybelawan buwal ru Paulus. Memeriip urak ju engkap ennaay ajeh nay'uròq, “Seng'òòy adèh je'òòy ha ibuwal taleh, tapiiq pèq mahentòq de kipanèy!”

Maay kileeq nay'uròq, “Hicherngaay bagéy kicheritè ha dèwe bangsaaq kileeq.” Ennaay uròq bagéy ajeh keranaaq Paulus ki'uròq ha hal Yesus ru Ikisnos ju danan. ¹⁹ Lалуq ennaay èèn Paulus nu Areopagus^c. Ku pajeh nay'uròq, “Jiha-cherngaay ha ne'ajar paay de hapergah ajeh. ²⁰ Memeriip hal de haperley ajeh ganjél ku cheringaay jiiq. Keranaaq ajeh jiha-panèy imaksot.” (²¹ Ennaay uròq bagéy ajeh keranaaq di'dic seng'òòy Atena ru seng'òòy bangsaaq kileeq de naygeey ku pajeh ihat naygemar ru naykèèq peluwang nayha-cherngaay ru nayha-cheritè ha hal de paay.)

²² Lалуq Paulus kijiñjek ku ngaar maay de bekumpol ku Areopagus ru ki'uròq, “Sesedaraaq seng'òòy Atena! Èñ ngnèèng, engkeeq ihat tekon engkeesembah ha dèwe-dèwe engkeeq kateh di'dic hal. ²³ Semasè ngchiip ku kote, ngbakeeq arap senembah engkeeq semuwaaq, ru ngnèèng naneq mezbah de beche'nòòt, ‘Nu Jenaang De Pèq Bikenal.’ Jenaang de engkeesembah tapiiq pèq engkeekenal, Keeq ajehleh de ngcheritè hunen nu engkeeq semuwaaq. ²⁴ Jenaang de Kipejadiiq duniyaaq adèh ru di'dic i'isiiq, Iley ajehleh Tuhan langét ru bumiiq. Keeq pèq Kigeey ku kateh deek-deek behalaaq de bibeh ya manusiyaaq. ²⁵ Keeq jugaaq pèq Kiperlu tenulok ju manusiyaaq, keranaaq Keeqleh de eng'òòk sinuuy, lehem ru di'dic ajeh nu manusiyaaq. ²⁶ Jupadè numòm seng'òòy, Keeq Kipejadiiq di'dic

^b17.18 *ahli pikér* ‘Ahli pikér’ ajehleh seng'òòy de naygemar bepikér ru betukar penikér ha kebenaran ru tujuwan sinuuy.

^c17.19 *Areopagus* ‘Areopagus’ ajehleh loot Ares/Mars ru dèwan utame kote Atena de biyasaay naybekumpol ku loot ajeh.

bangsaaq de naygeey ku seluroh bumiiq. Jugaaq, Keeq ju imulaaq ya Kipetetap masè ru tempat de buléh naysuuy. ²⁷ Jenaang Kibeh bagéy ajeh dè'a ennaay kèèq ha Keeq. Harap-harap ku kateh ka'nèèq ennaay, ennaay buléh naybakeeq Keeq. Tapiiq Jenaang mimang pèq nyaaq ju hiiq memasék, ²⁸ keranaaq ku kateh Keeq hiiq hisuuy, hibegeraq ru hiiq mòng ku bumiiq adèh. Memeriip urak penya'èr engkeeq pen jugaaq nay'uròq,

‘Di'dic hiiq adèh Ikenoon.’

²⁹ Keranaaq hiiq kenoon Jenaang, hiiq pèq buléh hi'anggap Jenaang ajeh bagéy patong de bibeh ju mas, péraq atawpen batuuy, de bibeh ju cherendék manusiyaaq. ³⁰ Jenaang pèq Kaha-ingat niic hal manah entem semasè pèq hikenal Keeq, tapiiq hunen Keeq Ki'òòr di'dic seng'òòy ku duniyaaq dè'a naybetobat ju chare sinuuy de jehat. ³¹ Bagéy ajehleh ihal keranaaq Keeq ya Kipetetap naneq ariiq Kaha-pehakém seluroh duniyaaq adèh ru ne'adél. Tugas ajeh dòh bibeh ya numòm de ya Kipiléh. Jenaang ya Kiberkos Seng'òòy ajeh ju Idanan dè'a di'dic seng'òòy naypechayaaq ha hal ajeh!”

³² Apebilè seng'òòy ku pajeh naycherngaay Paulus ki'uròq ha hal kisnos ju danan, memeriip urak ju engkap ennaay nayganyeeq ha keeq. Tapiiq maay kileeq nay'uròq, “Jiha-cherngaay ha'uròq ha hal adèh niic.” ³³ Lалуq Paulus kideeq ju kenumpol ajeh. ³⁴ Memeriip urak nayjooy Paulus ru naypechayaaq nu Yesus. Ku engkap ennaay ajeh temasoq Dionisius, anggote mesyuarat Areopagus, ru numòm kerdoor bermuh Damaris ru memeriip seng'òòy kileeq.

Paulus ku Korintus

18 ¹ Telaas ajeh Paulus kideeq Atena ru ki'et nu Korintus. ² Ku pajeh keeq kiburuuy numòm seng'òòy Yahudi bermuh Akhwila ju lengriiq Pontus. Akhwila ru ikenah Priskila paay bayley ju Italia. Ubaay tibiaaq nu Korintus keranaaq Kaisar Klaudius kihalaw di'dic maay Yahudi ju Roma. Paulus kisuwèèk Akhwila ru Priskila, ³ lалуq kigeey ku pajeh ru kikerjaq besamaaq ubaay, keranaaq kereñjaq ubaay ajeh pen tukang bahnèh kèmah. ⁴ Tiyap ariiq Sabat, Paulus kibebinchang ru seng'òòy de naybekumpol ku deek sembahyang, kaha-peyakén maay Yahudi ru maay Yunani ha Yesus.

⁵ Telaas Silas ru Timotius baytibaq ju Makedonia, Paulus kigunaaq di'dic imasè kaha-perley gah ju Jenaang. Keeq ki'òòk kesaksiyan nu maay Yahudi ha Yesus ajehleh Kristus. ⁶ Tapiiq ennaay tentang ru nayhinaaq ha Paulus. Keranaaq ajeh Paulus kitapes haboq ju ile'nòk sebagéy amaran nu ennaay ru ki'uròq, “Amen engkeeq binasaaq, li'engkeeq de betanggongjawab. Èñ pèq ngbetanggongjawab ku hal ajeh. Mulaaq ju hunen èñ ngha-et nu seng'òòy bangsaaq kileeq.” ⁷ Lалуq Paulus kideeq ennaay ru kigeey ku deek numòm bangsaaq kileeq de bermuh Titius Yustus. Keeq ajeh ksembah Jenaang, ru ideek ku englaak deek sembahyang. ⁸ Krispus, ketuwe deek sembahyang ajeh ru

di'dic ipringaaq naypechayaaq nu Tuhan Yesus. Je'òòy seng'òòy kileeq jugaaq ku Korintus naycherngaay gah ju Jenaang, ru naypechayaaq nu Yesus laluuq bibaptis.

⁹ Ku naneq kelèm ku kateh nengnèèng Paulus, Tuhan Kibefirman, “Aguuqleh sengòh! Terosleh belwal ru aguuq berentiiq, ¹⁰ keranaaq Èñ Ngbesamaaq ru hèèq. Pèq mòng numòm pen de buléh pechedere hèèq, keranaaq mòng je'òòy umat Èñ ku kote adèh.” ¹¹ Keranaaq ajeh Paulus kigeey ku Korintus iluniiw nutahot setengah, ru kibe'ajar gah ju Jenaang nu seng'òòy ku pajeh.

¹² Semasè Galio kijadiiq gabenor ku lengriiq Akhaya, maay Yahudi naybepakat laluuq naychap Paulus ru nay'èèn keeq nu ngaar gabenor nayha-pecharaaq. ¹³ Ennaay tudoh ru nay'uròq, “Seng'òòy adèh kichubaaq kaha-pengaroh seng'òòy jeng'òòy dè'a naysembah Jenaang ju chare de sèèq ju hukom jiiq!”

¹⁴ Apebilè Paulus kaha-berlaak, Galio ki'uròq nu maay Yahudi ku pajeh, “Amen hal adèh ha senalah ataw ha bahneh jehat, buléhleh ngbesabar ngcherngaay ha penasal engkeeq ajeh. ¹⁵ Tapiiq engkeeq bekelahiiq ha ne'ajar, ha muh, ru ha hukom li'engkeeq. Keranaaq ajeh hòòtleh engkeepeseleséy hal ajeh ya li'engkeeq. Èñ ngnyèq pèq ngha-pecharaaq ha hal bagéy adèh.” ¹⁶ Laluuq Galio kihalaw ennaay nu luwar. ¹⁷ Telaas ajeh ennaay chap Sostenes, ketuwe deek sembahyang ajeh, laluuq naypeet keeq ku ngaar mahkamah. Tapiiq Galio langsung pèq kibe'iraw ha hal ajeh.

Paulus Kilòòs nu Antiokhia

¹⁸ Paulus kigeey ru pengikot Yesus ku Korintus memeriip ariiq niic. Laluuq ki'et ju kenjeh, kibelayar ru Priskila ru Akhwila nu Siria. Sebelum kichiip, Paulus kilòòc isòòk ku kote pelabuhan Kengkrea^d keranaaq ya kibenazar. ¹⁹ Bilè ennaay tibiaaq ku Efesus, Paulus kideeq Priskila ru Akhwila laluuq kimuuc kihaleey nu deek sembahyang ru kibebinchang ru maay Yahudi. ²⁰ Ennaay semaañ dè'a Paulus kigeey liiw ku pajeh, tapiiq Paulus kinyèq. ²¹ Ku masè kaha-et, Paulus ki'uròq nu ennaay, “Amen adèh he'nòòt ju Jenaang, pigòòy dòh nglòòs niic.” Telaas ajeh kibelayar ju Efesus.

²² Apebilè kiley ku Kaisarea, keeq kipeteros iche'niip nu Yerusalem kaha-perley salam nu jema'at ku pajeh, laluuq ki'et nu Antiokhia. ²³ Telaas memeriip iluniiw kigeey ku Antiokhia, keeq kisuwèèk da'èrah Galatia ru Frigia kaha-pekuwat iman di'dic pengikot Yesus ku pajeh.

^d**18.18** *Kengkrea* Kengkrea ajehleh kote pelabuhan bagéy pintuuq mi'nuuc ru helnool ju kote Korintus melalu'i lawot. Kote ajeh inya'naaq 11 kilometer ku englaak timor Korintus.

Apolos ku Efesus ru Korintus

²⁴ Ku masè ajeh, numòm Yahudi bermuh Apolos de kiyòòs ku Aleksandria, kitibaaq nu Efesus. Keeq kipanèy belwal ru ihat kiretiiq ha firman Tuhan. ²⁵ Keeq ya bi'ajar ha Yesus. Ru ihat besemangat, keeq kibelwal ru kibe'ajar ru betol ha ne'ajar Yesus. Tapiiq keeq kipanèy hat benaptis de bi'ajar ya Yohanes taleh. ²⁶ Ru beraniiq Apolos mulaaq kibelwal ku deek sembahyang. Apebilè Priskila ru Akhwila baycherngaay ha ibengwal, bay'èèn keeq nu madeek. Ubaay pen baypejelas ru lebéh betol bagéyharòq Jenaang Kipeselamat manusiyaaq melalu'i Yesus. ²⁷ Lалуuq Apolos kaha-et nu da'èrah Akhaya. Keranaaq ajeh pengikot Yesus ku Efesus naytulok keeq ru naychòòt nanèq surat nu pengikot Yesus ku Akhaya dè'a naysamot Apolos. Apebilè Apolos kiley ku pajeh, tenulok keeq ihat begunaaq nu seng'òòy de pechayaaq keranaaq ha'noq Jenaang. ²⁸ Ru ihat besemangat Apolos kipe'alah maay Yahudi ku kateh ibengwal ku ngaar maay jeng'òòy. Ru ayat-ayat ju Kitab Suci, keeq kipebukti Yesus ajeh Kristus.

Paulus ku Efesus

19 ¹ Semasè Apolos kigeey ku Korintus, Paulus kichiip nu da'èrah de nyaaq ju bandar^e lалуuq kiley ku Efesus. Ku pajeh keeq kiburuuq memeriip urak maay pechayaaq nu Yesus. ² Keeq kitanyaaq nu ennaay, “Ya engkeeq trimaaqka Kelook Santén ku masè engkepechayaaq nu Yesus?”

Ennaay berlaak, “Pè'sék, jiiq pèq pernah jicherngaay mòng Kelook Santén.”

³ Paulus kitanyaaq, “Amen bagéy ajeh, ru benaptis makah engkeeq bibaptis?”

Ennaay berlaak, “Ru benaptis bagéy de ki'ajar ya Yohanes Pembaptis.”

⁴ Lалуuq Paulus ki'uròq, “Yohanes kibaptis seng'òòy de ya naybetobat jupadè dosaaq. Keeq ki'òòk panèy nu maay Israel dè'a naypechayaaq nu Seng'òòy de Kitibaaq dòh telaas ileey. Keeq ajehleh Yesus.”

⁵ Apebilè ennaay cherngaay hal ajeh, ennaay bibaptis kateh muh Tuhan Yesus.

⁶ Semasè Paulus kidèèq itek ku kemiil kuuy ennaay, Kelook Santén Kikuwasaaq ennaay, lалуuq naybelwal kateh bebagéy engròq ru nayperley gah ju Jenaang.

⁷ Jeng'òòy ennaay mòng kiraaq-kiraaq duwè blas urak keraal.

⁸ Selamè niq geñchèèq Paulus ki'et nu deek sembahyang. Ru beraniiq Paulus teros kibebinchang ru kipeyakén maay ku pajeh ha pemerintahan Jenaang.

⁹ Tapiiq memeriip urak ju ennaay lekat naygaleh pèq nayha-jooy ha ne'ajar ajeh. Ku ngaar di'dic seng'òòy nayhinaaq ru naybuwal nèc ha ne'ajar Jenaang. Keranaaq ajeh Paulus kideeq ennaay, lалуuq ki'èèn memeriip urak pengikot Yesus nu sekulah de kipimpén ya Tiranus. Tiyap ariiq Paulus kibebinchang ku pajeh.

^e19.1 *da'èrah de nyaaq ju bandar* Da'èrah ajeh da'èrah Galatia ru Frigia

19.4 Mat 3.11; Mrk 1.4, 7-8; Luk 3.4, 16; Yoh 1.26-27

¹⁰ Keeq kibeh hal adèh naar tenahot iluniuw ley di'dic maay Yahudi ru bangsaaq kileeq de naygeey ku wilayah Asia naycherngaay ha firman Tuhan.

Kekenoon Skewa

¹¹ Jenaang Kipakéy Paulus Kibeh mujizat-mujizat de ajayép. ¹² Amen abat ge'niit seng'ep ataw abat nelapéq kerjaq Paulus bi'èèn nu seng'òòy de nyiiq, ennaay pen naybòòr ru nyaniiq-nyaniiq ajeh jugaaq nayhool jupadè ennaay. ¹³ Mòng memeriip urak maay Yahudi nay'et nu jap-jap tempat ru nayper'et nyaniiq-nyaniiq. Ennaay chubaaq nayha-per'et nyaniiq-nyaniiq ru muh Tuhan Yesus. Nay'uròq nu nyaniiq-nyaniiq ajeh, “Èñ ngper'et engkeeq ku kateh muh Yesus de bipergah ya Paulus!” ¹⁴ Hal ajeh bibeh ya tujuh urak kenoon keraal Skewa, numòm ketuwe imam Yahudi.

¹⁵ Tapiiq nyaniiq ajeh ki'uròq nu ennaay, “Èñ ngkenal Yesus, Paulus pen ngkenal, tapiiq booqkah engkeeq?”

¹⁶ Lалуq seng'òòy de bisangrok ya nyaniiq ajeh kilumpat ru kijeroop ihat besengngòh ru kipe'alah ennaay. Keeq kikapaac ru kichèèk le'nòk ennaay ley berook ennaay pen lukaag laluuq nayjar berees ju ideek. ¹⁷ Di'dic maay Yahudi ru seng'òòy bangsaaq kileeq de naygeey ku Efesus pen naysengòh apebilè naycherngaay ha hal ajeh. Keranaaq ajeh muh Tuhan Yesus ya bigupateh. ¹⁸ Je'òòy seng'òòy de ya pechayaaq nu Yesus, naytibaaq nu ngaar maay jeng'òòy ru nay'akuuq ha jenghat ennaay ku masè entem. ¹⁹ Ennaay de ya biyasaaq naypakéy ilmu sihé, naychatuuq bop-bop ajeh ru naytòòt di'dic ajeh ku ngaar maay jeng'òòy. Rimdic ihargaag bop ajeh kiraaq-kiraaq limaaq puloh ribuuq kepéq duwét péraq. ²⁰ Ju semuwaag hal de ajayép ajeh, firman Tuhan ya gucheep ru ipengaroh pen ya gukuwat.

Kenachaw ku Efesus

²¹ Telaas hal ajeh belakuuq, Paulus kibeh keputusan kaha-et nu Yerusalem kahalaluuq Makedonia ru Akhaya. Ki'uròq, “Telaas ng'et nu majeh, èñ pen hòòt ng'et nu Roma jugaaq.” ²² Keranaaq ajeh Paulus ki'utos Timotius ru Erastus, naar urak ju ipebantuuq dè'a bay'et chanuuq nu Makedonia. Sementare ajeh Paulus kigeey liiw ku wilayah Asia.

²³ Ku masè ajehleh belakuuq kenachaw de entooy ku Efesus keranaaq ha ne'ajar Yesus. ²⁴ Ku kote ajeh mòng numòm tukang péraq bermuh Demetrius, de kigubeh deek behalaaq machòòt dèwi Artemis. Ju ikereñjaq ajeh keeq kiberkep hasél de entooy ha ipekerjaq-pekerjaq. ²⁵ Keranaaq ajeh kikumpol di'dic ipekerjaq ru tukang péraq de kileeq, laluuq ki'uròq, “Sesedaraaq, ya engkeepanèy hiiq hikep kenayaaq jupadè kereñjaq hiiq adèh. ²⁶ Hunen ya engkeenèng ru engkeecherngaay ma de kibuwal ya Paulus ajeh. Keeq ki'uròq, behalaaq de bibeh ju tek manusiyaaq ajeh pèq dèwe-dèwe betol. Ru ine'ajar ajeh, keeq ya

kipeyakén seng'òòy jeng'òòy pèq ku Efesus taleh, tapiiq jugaaq kaha-mereeq nu di'dic wilayah Asia. ²⁷ Hal ajeh bahaye, ru jengwal hiiq dòh kikep muh de ni'nèc. Pèq ajeh taleh, seng'òòy pen dòh pèq nayhormat ha deek behalaaq dèwi Artemis niic. Menggah Artemis de bisembah ya di'dic seng'òòy ku Asia ru di'dic duniyaaq pen dòh nyep!”

²⁸ Apebilè naycherngaay ha hal ajeh, ennaay ihat nayberi'nòòs ru mulaaq naysuraq, “Amegahleh Artemis, dèwi seng'òòy Efesus!” ²⁹ Kenachaw ajeh ya gucheep nu seluroh kote. Gayus ru Aristarkhus, maay Makedonia de bayperoop ha Paulus ku kateh iche'niip, bichap ya kumpulan perusoh ajeh, laluuq ubaay bisaheer nu stèdiyem kote. ³⁰ Paulus sendiriiq kaha-terbuuq nu seng'òòy jeng'òòy kaha-uròq nu ennaay, tapiiq pengikot Yesus ku pajeh naygèèt ha keeq. ³¹ Memeriip urak pegawéy keraja'an ku da'èrah ajeh, de naybekawat ru Paulus, naybesat nu keeq dè'a pèq kimuuc nu stèdiyem ajeh. ³² Ku masè ajeh, seng'òòy jeng'òòy de bekumpol ku stèdiyem ajeh nayjadiiq kachaw. Ku pajeh, mòng maay de nayhay bagéy adèh ru mòng jugaaq de nayhay bagéy ajeh, keranaaq jeng'òòy ju engkap ennaay ku pajeh pèq naypanèy yama naytibaaq nu majeh. ³³ Memeriip urak jupadè ennaay ajeh naysangkaaq Aleksander de betanggongjawab, keranaaq maay Yahudi nayjulal keeq nu ngaar. Aleksander ki'òòk ne'uta ru itek dè'a bi'òòk peluwang kaha-béle idiriiq ku ngaar seng'òòy jeng'òòy. ³⁴ Tapiiq apebilè naynèng ha keeq ajeh seng'òòy Yahudi, ennaay besamaaq-samaaq naysuraq selamè duwè jam, “Amegahleh Artemis, dèwi seng'òòy Efesus!”

³⁵ Ipenyudah, setiye'usahe kote ajeh ki'òòr seng'òòy jeng'òòy kra'diiq sengèq. Keeq ki'uròq, “Seng'òòy Efesus! Di'dic seng'òòy ya bipanèy Efesusleh kote de bejagaaq deek behalaaq dèwi Artemis de megah ru batuq suchiiq de jeer ju langét. ³⁶ Di'dic maay ya bipanèy hal ajeh betol. Keranaaq ajeh, kra'diiqleh ru aguuq beh ma-ma pekaraaq de pèq engkeeperiksaaq chanuuq. ³⁷ Hamapen pèq baysi'siic ku deek behalaaq atawpen bayhinaaq ha dèwi hiiq, tapiiq engkee'èèn jugaaq ubaay nu madèh. ³⁸ Amen Dimetrius ru ipekerjaq nayha-dakwe ha booq-booq, jiiq ku padèh mòng mahkamah ru hakém. Hòòtleh ennaay èèn hal ajeh nu mahkamah. ³⁹ Tapiiq amen mòng ma-ma niic de engkeeq hòòt, hal ajeh hòòtleh engkeeseleséy kateh mesyuarat seng'òòy jeng'òòy de sah. ⁴⁰ Keranaaq ma de belakuuq ku ariiq adèh, hiiq dòh buléh bitudoh hibeh kenachaw. Hiiq pèq mòng besebab hi'òòk beh kenachaw adèh.” ⁴¹ Telaas ki'uròq bagéy ajeh, setiye'usahe kote ajeh ki'òòr ennaay jok.

Paulus Ki'et nu Makedonia ru Yunani

20 ¹ Telaas kenachaw ku Efesus ya dic, Paulus kikumpol pengikot Yesus ku pajeh laluuq ki'òòk semangat ha ennaay. Keeq kibuwal, “Abòòr,” ru kipeteros niic iche'niip nu da'èrah Makedonia. ² Ku pajeh keeq kipekuwat sengiiq pengikot Yesus ku jap-jap tempat de kisingah. Telaas ajeh keeq ki'et nu

Yunani. ³ Keeq kigeey ku pajeh iluniiw niq geñchèèq. Tengah kise'yap kaha-belayar nu Siria, keeq kicherngaay maay Yahudi naybepakat nayha-perdat ha keeq. Keranaaq ajeh, Paulus kibeh keputusan kaha-lòòs kijooy nòong Makedonia nu arah Siria. ⁴ Sopater kenoon Pirus ju Berea ki'et besamaaq-samaaq ru Paulus, bagéy ajeh jugaaq Aristarkhus ru Sekundus ju Tesalonika, Gayus ju Derbe, Tikhikus ru Trofimus ju da'èrah Asia, ru Timotius. ⁵ Ennaay ya nay'et chanuuq ru naypòòc jiiq ku Troas. ⁶ Telaas Rayaaq Ruti Pèq Beragiiq, jibelayar ju Filipi. Limaq ariiq ju kenjeh jiburuuq ennaay ku Troas. Jigeey ku pajeh iluniiw seminggu.

Sengwèèk Paulus de Ipenyudah ku Troas

⁷ Ku kelèm minggu, jibekumpol jiha-bebahgiiq ruti besamaaq ru maay pechayaaq. Paulus kibe'ajar ha seng'òòy ku pajeh, ru kibelwal ley padeeq ariiq keranaaq ku ihupeer niic keeq kaha-et ju kenjeh. ⁸ Ku kateh bilék ku tingkat kemiil, tempat jibekumpol, mòng je'òòy pelitè biperder. ⁹ Numòm litaw de bermuh Eutikhus mòng kigeey ku tingkap. Paulus pèq berentiiq kibelwal ley sangèèt litaw ajeh kinge'ngEEP laluuq kijeer nu matiiq ju tingkat tigè. Apebilè nay'angkét sangèèt litaw ajeh, naynèèng keeq ya kidat. ¹⁰ Paulus kicheleh nu keròòp, laluuq kiperdaq ileey ku kemiil sangèèt litaw ajeh ru kikawal. Paulus ki'uròq, “Aguuqleh risaw, keeq lekat kisuuy!” ¹¹ Telaas ajeh, Paulus kihuc niic nu kemiil, laluuq kibahgiiq ruti ru kichaaq besamaaq ru maay jeng'òòy. Telaas keeq kibelwal liiw ru ennaay ley pegelap, Paulus pen ki'et ju kenjeh. ¹² Ennaay pen nay'èèn jok sangèèt litaw de suuy ajeh nu imadeek ru ihat naykra'meeq.

Ju Troas nu Miletus

¹³ Jiiq ji'et nu kapal laluuq jibelayar chanuuq nu kote Asos. Ku pajeh jiiq dòh jiha-nyòòng Paulus huuc nu kapal jiiq. Keeq ya ki'òòr jiiq belayar chanuuq keranaaq keeq kiranchang kaha-et nu majeh kijooy nòong darat. ¹⁴ Apebilè Paulus kiley ku Asos, jiiq ji'èèn keeq nu kapal laluuq jibelayar nu kote Metilene. ¹⁵ Ju kenjeh jibelayar niic, ku ihupeer jiley ku tempat de pèq nyaaq ju pulaw Khios. Ku temuteh jiley ku Samos, ru nu'ariiq niic jiley ku Miletus. ¹⁶ Paulus kibeh keputusan pèq kaha-singah ku Efesus, keranaaq pèq kaha-buwang masè ku da'èrah Asia. Keeq kihòòt aderas kaha-ley nu Yerusalem, amen buléh sebelum ariiq Pentakosta.

Paulus Ki'òòk Bengsat nu Efesus

¹⁷ Ju Miletus, Paulus kibesat gah nu Efesus, kihòòt ketuwe-ketuwe jema'at ku pajeh dè'a nayterbuuq keeq. ¹⁸ Apebilè ya ennaay ley, Paulus ki'uròq, “Ya engkeepanèy chare sinuuy èñ semasè èñ ru engkeeq, sejaq imulaaq ngley ku da'èrah Asia. ¹⁹ Ngpehambe diriik èñ nu Tuhan ru rendah sengiiq ru teew mat,

ru je'òòy seniksaaq ya neranchang jehat ju maay Yahudi. ²⁰ Engkeeq panèy èñ pèq pernah ngkerdiiq ma taleh hal de begunaaq nu engkeeq, semasè ngperley engròq Tuhan ataw ngbe'ajar ku tempat maay jeng'òòy atawpen ku jap-jap deek. ²¹ Ng'òòk amaran pèq kiraaq nu maay Yahudi atawpen nu bangsaaq kileeq, dè'a naybetobat ju dosaaq-dosaaq ru nayjok nu Jenaang ru naypechayaaq nu Yesus, Tuhan hiiq. ²² Hunen ha tena'at printah Kelook Jenaang, èñ ng'et nu Yerusalem walawpen pèq ngpanèy ma de belakuuq nu èñ dòh ku pajeh. ²³ Hat de ngpanèy, Kelook Santén ya Kipasal nu èñ, ku jap-jap kote de ngchiip, èñ dòh ngkenaaq seniksaaq ru bijél. ²⁴ Tapiiq pèq ng'iraw ha nyawaaq li'èñ, asal buléh ngpeseleséy tugas de bi'òòk ya Tuhan Yesus. Tugas ajeh prengley Gah Bòòr ha ha'noq Jenaang de ihat bòòr.

²⁵ Èñ ya ngsuwèèk engkeeq semuwaaq ru ya ngperley ha pemerintahan Jenaang. Hunen ngpanèy pèq mòng numòm pen jupadè engkeeq dòh engkeeburuuq èñ niic. ²⁶ Keranaaq ajeh, ku ariiq adèh ng'uròq betol-betol: Amen booq-booq ju engkap engkeeq dòh binasaaq, hal ajeh pèq tanggongjawab èñ. ²⁷ Keranaaq, èñ pèq pernah ng'abéy tugas-ng ha prengley di'dic he'nòòt Jenaang nu engkeeq. ²⁸ Hòòtleh engkeeq jagaaq diriiq ru jema'at de ya biserah ya Kelook Santén nu engkeeq. Jagaaqleh jema'at ajeh bagéy gembale de kijagaaq nukenawat dombe, keranaaq Jenaang ya Kipejadiiq jema'at ajeh sebagéy Imiléq melalu'i danan Ikenoon. ²⁹ Ngpanèy telaas ya ng'et dòh, chooq liik de ihat jehat dòh nayhool ku engkap engkeeq ru dòh nayserang engkeeq. ³⁰ Memeriip urak jupadè li'engkeeq dòh nayperley ne'ajar de pèq betol dè'a nayperi'rooc pengikot Yesus ru nayjooy ha ennaay ajeh. ³¹ Keranaaq ajeh bejagaaq-jagaaqleh! Hòòtleh engkee'ingat, selamè niq tenahot iluniiw, kelèm yah ru teew mat, ng'ajar nu jap-jap seng'òòy ku engkap li'engkeeq.

³² Hunen ngserah engkeeq nu Jenaang ru engròq ha Iha'noq de ihat bòòr. Engròq ajeh buléh kipekuwat iman engkeeq ru ki'òòk ma de Jenaang ya Kijañjiiq nu l'umat. ³³ Èñ pèq pernah nghòòt duwét ataw penakéy ju booq-booq pen. ³⁴ Ya engkeepanèy èñ ngbeh kerjaq ru tek li'èñ, ngha-pechukop keperluan li'èñ ru kekawat èñ. ³⁵ Ku di'dic hal ya ngpernèng nu engkeeq, ru kereñjaq kuwat bagéy adèh hiiq hòòt hitulok maay hajap. Ingatleh ha engròq Tuhan Yesus, 'Lebéh bòòr hi'òòk jupadè hitrimaaq.' ”

³⁶ Telaas Paulus kibuwal bagéy ajeh, keeq kibelutot besamaaq ru di'dic seng'òòy laluuq naybedo'a. ³⁷ Sambél nayjaap, ennaay kawal^f Paulus ru naybesat chiip abòòr. ³⁸ Ennaay ihat naysedéh keranaaq Paulus mòng ki'uròq ennaay dòh pèq naybeburuuq ru keeq niic. Laluuq nayngeeng keeq ley nu kapal.

^f20.37 *kawal* Harfiah: nyuuy. Seng'òòy kateh Alkitab naynyuuy nayha-uchap chiip abòòr.

Paulus Ki'et nu Yerusalem

21 ¹ Telaas jichera'lah ru pemimpén-pemimpén jema'at ju Efesus ajeh, jiiq teros jibelayar nu pulaw Kos. Ku ihupeer jiley ku pulaw Rodes, ju kenjuh niic jibelayar nu kote Patara. ² Ku Patara jibakeeq kapal de kaha-belayar nu Fenisia. Jihuuc nu kapal ajeh laluuq jibelayar niic, ³ ley jibakeeq pulaw Siprus ku englaak kengwiil jiiq. Kapal ajeh teros kibelayar nu alaaq selatan nu da'èrah Siria ru jiberentiiq ku kote Tirus, keranaaq ku pajeh kapal ajeh dòh kipungguh i'arap. ⁴ Ku pajeh jisuwèèk memeriip urak pengikot Yesus, jigeey ru ennaay selamè seminggu. Keranaaq penasal Kelook Jenaang, ennaay gèèt ha Paulus et nu Yerusalem. ⁵ Tapiiq bilè ya ley imasè, jiiq pen jipeteros che'niip. Di'dic pengikot Yesus ru kenoon-kenah ennaay, nayngeeng jiiq ley nu luwar kote. Ku tepiiq pantéy di'dic lijiiq jibelutot laluuq jibedo'a. ⁶ Telaas jibesalam ru ennaay, jihuuc nu kapal ru ennaay pen nayjok nu madeek.

⁷ Jipeteros che'niip ru jibelayar ju kote Tirus nu kote Ptolemais. Ku pajeh jiperley salam nu sesedaraaq de pechayaaq nu Yesus. Jigeey ru ennaay hat nu'ariiq taleh. ⁸ Ku ihupeer jibelayar niic, laluuq jiley ku Kaisarea. Ku pajeh jigeey ku deek numòm penginjél de bermuh Filipus. Keeq numòm jupadè tujuh urak de bipiléh ha tenulok rasul-rasul ku Yerusalem. ⁹ Keeq mòng empat urak ikenoon menalèh ru ennaay buléh naybenubuwat bagéy de Ki'òòk ya Jenaang. ¹⁰ Telaas ya jigeey memeriip ariiq ku pajeh, numòm nabi de bermuh Agabus kitibaaq ju Yudea. ¹¹ Keeq kiterbuuq nu jiiq ru kikòòt be'nek wòk Paulus. Ju be'nek wòk ajeh kibek itek ru ijok laluuq ki'uròq, “Adèhleh de Kipasal ya Kelook Santén: Iley de punyaaq be'nek wòk adèh dòh bibek bagéy adèh ya maay Yahudi ku Yerusalem ru ennaay dòh nayserah keeq nu bangsaaq kileeq.”

¹² Apebilè jicherngaay ha bengwal ajeh, jiiq ru pengikot Yesus de geey ku Kaisarea naysemaan dè'a Paulus pèq ki'et nu Yerusalem. ¹³ Tapiiq Paulus kiberlaak, “Yama engkeejaap bagéy adèh ley engkeebèh sengiiq èñ sedéh? Èñ ya ngbesediyaaq pèq taleh baha-bek ku Yerusalem, tapiiq jugaaq ngha-dat ku pajeh ha Tuhan Yesus.”

¹⁴ Keranaaq Paulus pèq kaha-cherngaay ha engròq jiiq, jiiq pen pèq jibuwal ma-ma niic. Ji'uròq, “Biyarleh he'nòòt Tuhan de belakuuq.”

¹⁵ Telaas memeriip iluniiw jigeey ku pajeh, jise'yap laluuq ji'et nu Yerusalem. ¹⁶ Memeriip urak pengikot Yesus ju Kaisarea nayngeeng jiiq nu deek Manason, keranaaq jiiq dòh jibèèt ku ideek. Manason ajeh ju Siprus ru ya liiw kijadiiq pengikot Yesus.

Paulus Kisuwèèk Yakobus

¹⁷ Apebilè jiley ku Yerusalem, pengikot Yesus ku pajeh naysamot jiiq ru kremmeeq. ¹⁸ Ku ihupeer niic Paulus ki'et ru jiiq keranaaq jiha-suwèèk Yakobus^g, ru di'dic ketuwe-ketuwe jema'at pen mòng ku pajeh. ¹⁹ Telaas Paulus ki'òòk salam nu ennaay, laluuq kipasal ha di'dic hal ju ikereñjaq de ya Kibeh ya Jenaang ku engkap seng'òòy bangsaaq kileeq. ²⁰ Telaas naycherngaay ha penasal Paulus, di'dic li'naay naypateh ha Jenaang. Laluuq nay'uròq nu Paulus, “Sedaraaq Paulus, cherngaayleh! Ku padèh mòng beribuuq urak maay Yahudi de ya naypechayaaq nu Yesus, nayta'at ru setiye ha Tawrat Musa. ²¹ Tapiiq ennaay ya bipasal ha ne'ajar hèèq nu maay Yahudi de naygeey ku engkap bangsaaq kileeq dè'a pèq nayjooy Tawrat Musa, ru kekenoon ennaay pèq bisunat atawpen pèq nayjooy ha adat maay Yahudi. ²² Makah de hiha-beh hunen? Tentuuq dòh naycherngaay hèèq ya haleq ku padèh. ²³ Jadiiq jihòòt hèèq habeh ma de jipasal nu hèèq. Ku padèh mòng empat urak de ya naybejañjiiq nu Jenaang. ²⁴ Ènleh ennaay ru behleh upachare senuchiiq besamaaq ru ennaay. Ru tanggongleh ha benayaar korban dè'a buléh naylòòc sòòk ennaay^h. Ju chare bagéy ajeh, di'dic seng'òòy dòh naypanèy ma de naycherngaay ha hèèq ajeh pèq betol, keranaaq hèèq pen hata'at ha Tawrat Musa. ²⁵ Tapiiq ha seng'òòy bangsaaq kileeq de naypechayaaq nu Yesus, jiiq ya jingeeng naneq surat keputusan lijiiq nu ennaay. Ennaay pèq buléh naychaaq cha'naaq de ya bijamuuq nu behalaaq, ataw naychaaq behiip, ataw naychaaq séc binatak de bichekèk, ru ennaay jugaaq dè'a naypernyaaq diriip ju bahneh zinah.”

²⁶ Keranaaq ajeh, ku ihupeer niic Paulus ru empat urak seng'òòy ajeh nay'et, ru naybeh upachare senuchiiq besamaaq. Telaas ajeh, Paulus kimuuc nu Deek Jenaang ru kipasal ha upachare ajeh dòh dic memeriip ariiq niic ru korban dòh bipesembah ha ennaay masék-masék.

Paulus Bichap ku Deek Jenaang

²⁷ Apebilè masè tujoh ariiq ya mereeq kaha-dic, memeriip urak maay Yahudi ju da'èrah Asia naybakeeq Paulus ku kateh Deek Jenaang. Ennaay hasot ha seng'òòy jeng'òòy laluuq naychap Paulus. ²⁸ Ennaay chereek ru ihat kuwat, “Seng'òòy Israel, tulok jiiq! Adèhleh iseng'òòy de ki'et nu jap-jap tempat ru ki'ajar ha di'dic seng'òòy dè'a naytentang bangsaaq Israel, Tawrat Musa, ru Deek Jenaang adèh. Keeq jugaaq hunen ya ki'èèn seng'òòy bangsaaq kileeq nu kateh Deek Jenaang! Keeq ya kipechemar tempat de suchiiq adèh!” (²⁹ Ennaay uròq bagéy

^g21.18 *Yakobus* Yakobus ajeh menang Tuhan Yesus.

^h21.24 *naylòòc sòòk ennaay* Nèèng 18.18

ajeh, keranaaq ya naybakeeq Trofimus seng'òòy Efesus besamaaq ru Paulus ku Yerusalem. Ennaay sangkaa Paulus ya ki'èèn keeq nu kateh Deek Jenaang.)

³⁰ Seluroh kote ajeh kijadiiq kachaw. Di'dic seng'òòy nayjar nu Paulus, naychap ru naysaheer keeq hool ju Deek Jenaang. Ku sariiq jijeh semuwaaq pintuuq Deek Jenaang pen bitutop. ³¹ Semasè perusoh ajeh nayha-perdat Paulus, komanden pasukan Roma pen bipasal ha kenachaw ku seluroh Yerusalem. ³² Sariiq jijeh komanden ki'èèn memeriip urak ketuwe aska ru i'aska-aska, laluuq nay'et nu tempat de kachaw ajeh. Bilè seng'òòy jeng'òòy ajeh naynèèng ha komanden ru i'aska-aska, ennaay pen nayberentiiq pe'neet ennaay ha Paulus. ³³ Komanden ajeh kipereeq nu Paulus laluuq kichap keeq, ru ki'òòr Paulus bibek ru naar rantéy. Komanden ajeh pen kitanyaaq, “Booqka seng'òòy adèh, ru ma de ya kibeh?” ³⁴ Maay engleek nayhay bagéy adèh, ru maay engleek niic nayhay bagéy ajeh. Tempat ajeh ihat kachaw ley komanden ajeh pèq kipanèy ma de ya betol-betol kibelakuuq ku pajeh. Laluuq keeq ki'òòr i'aska-aska nay'èèn Paulus nu kateh kubuuq. ³⁵ Bilè ya ley nu rangkal, aska-aska ajeh tepakaaq naygulap Paulus keranaaq seng'òòy jeng'òòy de merusoh ajeh ihat nayberi'nòòs. ³⁶ Perusoh ajeh nayjooy sambél nayhay, “Perdat keeq!”

Paulus Bi'òòk Belwal

³⁷ Apebilè Paulus baha-èèn muuc nu kubuuq, keeq ki'uròq nu komanden ajeh, “Buléhka ngbelwal ru hèèq nòòq?”

Komanden ajeh ki'uròq, “Buléhka habelwal engròq Yunani? ³⁸ Amen bagéy ajeh, hèèq adèhka maay Mesir de entem kipemulaaq kenachaw ru kipimpén empat ribuuq urak maay jehat de besenjataaq ru nay'et nu padak guron?”

³⁹ Paulus ki'uròq, “Tòq! Èñ adèh seng'òòy Yahudi ju kote Tarsus, seng'òòy kote de penténg ajeh ku da'èrah Kilikia. Òòkleh ngbelwal nu seng'òòy jeng'òòy adèh.”

⁴⁰ Bilè komanden ajeh ki'òòk keeq belwal, Paulus kijiñjek ku rangkal, laluuq ki'òòk ne'uta ru itek dè'a seng'òòy jeng'òòy naykra'diiq sera'ngèq. Bilè ya sengèq, Paulus pen kibelwal nu ennaay kateh engròq Ibrani.

Paulus Kibelwal nu Seng'òòy Yahudi ku Yerusalem

22 ¹ Paulus ki'uròq, “Sesedaraaq, cherngaayleh! Èñ ngha-béle diriiq li'èñ.” ² Apebilè naycherngaay Paulus kibelwal kateh engròq Ibrani, ennaay pen naykra'diiq ru ihat sera'ngèq. Paulus kipeteros niic ibengwal,

³ “Èñ seng'òòy Yahudi, biperyòòs ku Tarsus ku da'èrah Kilikia, bibelaaq ku Yerusalem ru ngjadiiq murép Gamaliel, numòm guru Tawrat. Èñ bi'ajar ihat chermat ha Tawrat jenaang raaq hiiq, ru ngpehambe diriiq-ng nu Jenaang bagéy sesedaraaq ku ariiq adèh. ⁴ Èñ ya ng'aniyaye seng'òòy de nayjooy ha

ne'ajar Tuhan, ru ngbeh ennaay bihukom dat. Ngchap keraal ru kerdoor, laluuq ngpermuuc ennaay nu kateh jél. ⁵ Imam Agong ru di'dic anggote Mahkamah Agame pen buléh nay'òòk kesaksiyan ha èñ. Èñ ya ngtrimaaq surat ju ennaay, surat ajeh ngpernèng nu maay Yahudi ku Damsyik. Ru surat ajeh èñ mòng kuwasaq ngha-chap seng'òòy de nayjooy ha ne'ajar Tuhan ru ng'èèn ennaay nu Yerusalem biha-hukom.”

Paulus Kicheritè ha Ipengalaman

(Kis 9.1-19, 26.12-18)

⁶ “Semasè èñ ku kateh che'niip ru kaha-mereeq nu Damsyik, rilah ku dijiis, aleh-aleh mòng चाहयाaq ju langét kisok ku sekelilé èñ. ⁷ Ngjeer nu matiiq laluuq ngcherngaay suwaraaq ki'uròq nu èñ, ‘Saulus, Saulus! Yama ha'aniyaye Èñ?’ ⁸ Laluuq ngtanyaaq, ‘Booqka Jen ajeh?’ Kiberlaak, ‘Èñ Yesus maay Nazaret de ha'aniyaye.’ ⁹ Di'dic seng'òòy de besamaaq ru èñ naybakeeq ha चाहयाaq ajeh, tapiiq pèq naypaham ha suwaraaq de Kibelwal nu èñ. ¹⁰ Ngtanyaaq niic, ‘Makah de Jen hòt èñ ngbeh?’ Tuhan Kiberlaak, ‘Kos ru muucleh nu Damsyik. Ku pajeh hèèq dòh bipasal di'dic de ya bipetetap ya Jenaang, ru hèèq dòh hòt habeh.’ ¹¹ Èñ ngbutaaq keranaaq ya चाहयाaq law ajeh. Kekawat de samaaq che'niip ru èñ naychap tek èñ ru naypimpén èñ muuc nu Damsyik.

¹² Ku pajeh mòng numòm de bermuh Ananias. Keeq kihooq ha Jenaang ru kita'at ha hukom Tawrat. Keeq ihat bihormat ya di'dic maay Yahudi de naygeey ku Damsyik. ¹³ Keeq kihool ru kijiñjek ku bèèk èñ, laluuq ki'uròq, ‘Sedaraaq Saulus, hèèq buléh hanengnèng niic!’ Ku sariiq jijeh jugaaq èñ buléh ngnengnèng niic, laluuq èñ pen ngnèng ha keeq. ¹⁴ Keeq ki'uròq, ‘Jenaang de bisembah ya jenaang raaq hiiq ya Kipilé hèèq dè'a hapanèy Ihe'nòt. Hèèq ya habakeeq ru hacherngaay ha suwaraaq Yesus de Kibeh he'nòt Jenaang. ¹⁵ Keranaaq hèèq dòh hajadiiq Isaksi ha prengley ma de ya hanèng ru hacherngaay nu di'dic seng'òòy. ¹⁶ Hunen, aguuq pòèc liiw niic. Kosleh ru òòkleh diriik lihèèq bibaptis. Chereekleh nu Tuhan dè'a dosaaq hèèq bi'ampon.’ ”

Tuhan Ki'òòr Paulus Perley Gah Bòòr nu Bangsaaq Kileeq

¹⁷ “Bilè nglòòs niic nu Yerusalem ru tengah ngbedo'a ku Deek Jenaang, ngkep naneq nengnèng. ¹⁸ Kateh nengnèng ajeh Tuhan Ki'uròq nu èñ, ‘Agéc deeq ju Yerusalem, keranaaq seng'òòy ku padèh pèq nayha-trimaaq ma de haperley ha Èñ.’ ¹⁹ Ngberlaak, ‘Tuhan, li'naay ya naypanèy èñ pernah ngmuuc nu deek sembahyang ngha-chap seng'òòy de pechayaaq nu Jen ru ngpermuuc ennaay nu kateh jél dè'a bisiksaq. ²⁰ Apebilè saksi Jen Stefanus bipéc ru batuuq ley kidat, èñ mòng ku pajeh ru ngsetujuuq ha prendat ajeh. Ru ngjagaaq le'nòk di'dic seng'òòy

de pre'dat ha keeq.' ²¹ Tapiiq Tuhan Ki'uròq niic, 'Etleh, keranaaq Èñ dòh Ng'utos hèèq nu tempat de nyaaq, nu seng'òòy bangsaaq kileeq.' "

²² Seng'òòy jeng'òòy lekat naycherngaay ha engròq Paulus. Tapiiq bilè naycherngaay ha engròq de terakhér ajeh ennaay pen mulaaq nayhay ru ihat kuwat, "Perdat keeq! Keeq pèq layaq kisuuy ku kemiil bumiiq adèh!" ²³ Ennaay hay sambél naykayer haboq ku le'nòk ennaay nu suwiik. ²⁴ Komanden pasukan Roma kiprintah i'aska-aska nay'èèn Paulus nu kateh kubuuq. Ki'òòr dè'a ennaay priksaaq Paulus ru keras, kaha-panèy yama maay Yahudi nayhay ha keeq bagéy ajeh. ²⁵ Tapiiq semasè Paulus bibek baha-rempét ru chook, Paulus ki'uròq nu ketuwe aska de kijiñjek ku pajeh, "Buléhka seng'òòy Roma birempét sebelum keeq bipecharaaq?"

²⁶ Apebilè ketuwe aska ajeh kicherngaay ha hal ajeh, keeq ki'et nu komanden ru ki'uròq, "Ma de ya jenbeh? Keeq adèh maay Roma!"

²⁷ Komanden ajeh ki'et nu Paulus ru kitanyaaq, "Pasalleh, betolka hèèq adèh maay Roma?"

Paulus kiberlaak, "Hò'òh." ²⁸ Komanden ajeh ki'uròq niic, "Èñ ngbayaar ru duwét de ihat je'òòy keranaaq ngha-jadiiq maay Roma."

Paulus kiberlaak, "Tapiiq èñ ya biperyòòs sebagey seng'òòy Roma." ²⁹ Sariiq jijeh jugaaq aska-aska de nayha-so'al ha Paulus nayjeleet. Komanden ajeh pen kisengòh bilè kipanèy Paulus ajeh maay Roma, keranaaq keeq ya kirantéy ha Paulus.

Paulus ku Ngaar Anggote Mahkamah Agame

³⁰ Tapiiq komanden ajeh kaha-panèy ma isebap maay Yahudi naytudoh ha Paulus. Ku ihupeer niic komanden ajeh kiterlaas Paulus laluuq kikumpul ketuwe-ketuwe imam ru di'dic anggote Mahkamah Agame. Telaas ajeh Paulus bi'èèn nu ngaar ennaay.

23 ¹ Paulus kinèèng ha anggote Mahkamah Agame ajeh laluuq ki'uròq, "Sesedaraaq! Ley ku ariiq adèh, èñ ngrasaaq pèq ngpesalah ha sinuuy li'èñ ku ngaar Jenaang." ² Imam Agong Ananias pen ki'òòr seng'òòy de jiñjek ku bèèk Paulus ajeh dè'a naytampar empaak Paulus. ³ Paulus ki'uròq nu keeq, "Hèèq seng'òòy de bepуре-pureⁱ, Jenaang dòh Kitampar lihèèq. Hèèq hageey ku pajeh ru hahakém èñ hajooy Tawrat, tapiiq lihèèq sendiriiq halanggar ha Tawrat bilè ha'òòr seng'òòy kitampar ha èñ!"

⁴ Memeriip urak de mòng ku englaak Paulus nay'uròq nu keeq, "Hèèq hahinaaq Imam Agong Jenaang!"

ⁱ23.3 *bepure-pure* Harfiah: dinèk de beyèèk. Timboq de kaha-tateeh tapiiq binèèng lekat bòòr keranaaq ya bichat biyèèk

⁵ Paulus kiberlaak, “Sesedaraaq, èñ pèq ngpanèy keeq ajeh Imam Agong. Mimang ku kateh firman Jenaang mòng bichòt, ‘Aguuqleh hinaaq pemimpén bangsaaq hiiq.’ ”

⁶ Paulus kipanèy mòng engleek jupadè anggote Mahkamah Agame ajeh maay Saduki ru maay Farisi. Keranaaq ajeh keeq kibeseruuq nu anggote Mahkamah Agame, “Sesedaraaq, èñ adèh maay Farisi, apaq èñ pen maay Farisi. Èñ bipecharaaq ku padèh keranaaq ngpechayaaq ha maay dat dòh biberkos ju danan.”

⁷ Telaas Paulus ki'uròq bagéy ajeh, maay Farisi ru maay Saduki mulaaq naybekelahiiq, laluuq kenumpol ennaay ajeh naychera'lah jadiiq naar kumpulan.

⁸ Hal ajeh belakuuq keranaaq maay Saduki pèq naypechayaaq ha kisos maay dat, ru pèq naypechayaaq mòng malikat atawpen kelook. Tapiiq maay Farisi naypechayaaq ku semuwaaq pekaraaq ajeh. ⁹ Laluuq belakuuqleh kelahiiq de ihat entooy. Memeriip urak maay Farisi de nayjadiiq guru Tawrat nayjiñjek ru naytentang ru ihat keras, “Seng'òòy adèh gèq pen pèq kibesalah! Jigamaq mimang mòng kelook ataw malikat de belwal nu keeq!”

¹⁰ Kelahiiq ajeh kijadiiq ihat entooy ley komanden ajeh kisengòh amen Paulus dòh biserbuuq ya maay jeng'òòy. Keeq ki'òòr i'aska-aska naynyòòng Paulus ju engkap maay jeng'òòy ru nay'èèn keeq nu kubuuq.

¹¹ Ku kelèm ajeh, Tuhan Kijiñjek ku englaak Paulus ru Ki'uròq, “Pekuwatleh sengiiq hèèq! Hèèq ya ha'òòk kesaksiyan ha Èñ ku Yerusalem. Hòòtleh ha'òòk jugaaq kesaksiyan ajeh ku Roma.”

Penakat ha Prendat Paulus

¹² Ku iperpegelap, memeriip urak maay Yahudi naybekumpul ru naybepakat. Ennaay besumpah pèq nayha-cha'chaaq ru pèq nayha-nge'ngòt ley nayperdat Paulus. ¹³ Ku kateh penakat ajeh mòng lebéh jupadè empat puloh urak seng'òòy.

¹⁴ Ennaay et nu ra'naaq-ra'naaq imam ru ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi, laluuq nay'uròq, “Jiiq ya jibesumpah pèq jiha-cha'chaaq ru pèq jiha-nge'ngòt ley jiperdat Paulus. ¹⁵ Keranaaq ajeh sesedaraaq ru anggote-anggote Mahkamah Agame, hòòtleh engkee'òòk bingsat nu komanden Roma, ru engkeesemaañ dè'a nay'èèn Paulus nu ngaar engkeeq, behleh bagéy engkeeha-priksaaq ha ipekaraaq ajeh ru ihat cherimat niic. Jiiq dòh jibesediyaq jiha-perdat keeq sebelum kiley nu madèh.”

¹⁶ Tapiiq kenoon keraal menang kerdoor Paulus kicherngaay ha gah penakat ajeh. Keranaaq ajeh keeq kimuuc nu kubuuq ru kipasi nu Paulus ha hal ajeh.

¹⁷ Laluuq Paulus kipangél numòm ketuwe aska ru ki'uròq nu keeq, “Èènleh litaw adèh nu komanden keranaaq litaw adèh kaha-pasal gah nu keeq.” ¹⁸ Ketuwe aska

ajeh ki'èèn litaw ajeh nu komanden ru ki'uròq, “Paulus de bijél ajeh ya kipangél èñ. Keeq ki'òòr èñ èèn litaw adèh nu jen, keranaaq keeq kaha-pasal gah nu jen.”

¹⁹ Komanden kichap tek litaw ajeh, laluuq ki'èèn keeq nu i'englaak ru kitanyaaq, “Maka de hahòòt pasal nu èñ?”

²⁰ Litaw ajeh kiberlaak, “Maay Yahudi ya naybepakat nayha-semaań dè'a jen èèn Paulus nu ngaar Mahkamah Agame hupeer dòh, ya naybepakat bagéy nayha-priksaaq ha ipekaraaq ru ihat cherimat niic. ²¹ Aguuqleh pechayaaq nu ennaay, keranaaq lebéh jupadè empat puloh urak seng'òòy nayha-kerep ha keeq. Ennaay ya naybesumpah pèq nayha-cha'chaaq ru pèq nayha-nge'ngòòt ley nayperdat Paulus. Hunen ya naybesediyaq ru tengah naypòòc keputusan ju jen.”

²² Komanden ajeh pen ki'uròq, “Aguuq pasal nu booq-booq pen bahawe hèèq ya hapasal nu èñ adèh.” Laluuq ki'òòr litaw ajeh et ju kenjeh.

Paulus Bingeeng nu Feliks

²³ Telaas ajeh komanden pen kipangél naar urak ketuwe aska ru ki'uròq, “Seryap duwè ratos urak aska, tujuh puloh urak aska de bekudaaq, ru duwè ratos urak de bepanah. Hòòtleh nay'et nu Kaisarea pukol sembilan kelèm adèh jugaaq. ²⁴ Hòòtleh nayseryap jugaaq memeriip ikor kudaaq ha Paulus, ru nayjagaaq ha ikeselamatan dè'a kiley nu gabenor Feliks.” ²⁵ Laluuq komanden ajeh pen kichòòt naneq surat bagéy adèh:

²⁶ “Gabenor Feliks de bihormat. Salam jupadè Klaudius Lisias. ²⁷ Maay Yahudi ya naychap seng'òòy adèh. Bilè nayha-perdat ha keeq, èñ ng'èèn pasukan jiha-selamat keeq, keranaaq ngpanèy keeq ajeh maay Roma. ²⁸ Èñ ngha-panèy yama naytudoh ha keeq, sebab ajeh ng'èèn keeq nu Mahkamah Agame ennaay. ²⁹ Ngpanèy tenudoh ennaay ajeh bekayét ru hukom li'naay. Keeq adèh pèq kibeh ma-ma senalah de patot bihukom dat atawpen bijél. ³⁰ Apebilè ngcherngaay maay Yahudi ya naybepakat nayha-perdat ha keeq, sariiq jijeh jugaaq ngngeeng keeq nu jen. Èñ ya ng'òòr maay de betudoh ajeh dè'a naypasal tenudoh ennaay nu jen.”

³¹ Jadiiq, aska-aska ajeh naybetugas ru nay'èèn Paulus nu kote Antipatris ku ikelèm jijeh jugaaq. ³² Ku ihupeer aska-aska de naychiip jok naylòòs niic nu kubuuq, tapiiq aska de bekudaaq naypeteros che'niip ennaay ru Paulus. ³³ Apebilè ya nayley ku Kaisarea, nayperley surat ajeh nu gabenor ru nayserah Paulus nu keeq. ³⁴ Keeq kibachaaq surat ajeh laluuq kitanyaaq nu Paulus ju belòòq i'asal. Telaas kipanèy Paulus kihool ju Kilikia, ³⁵ keeq pen ki'uròq, “Hò'òhle! Èñ dòh ngpriksaaq ha hal hèèq bilè maay de betudoh nayley madèh.” Laluuq gabenor ki'òòk printah dè'a Paulus biterhan ku kateh istane de kibeh ya Rajaaq Herodes entem.

Paulus Bidakwe ya Maay Yahudi

24 ¹ Telaas limaaq ariiq ju kenjeh, Imam Agong Ananias ru memeriip urak ra'naaq-ra'naaq Yahudi ru numòm peguwam bermuh Tertulus nay'et nu Kaisarea. Ennaay behadap nu Gabenor Feliks ru naydakwe Paulus ku ngaar keeq. ² Apebilè Paulus bipangèl nu ngaar, Tertulus kitudoh Paulus bagéy adèh, “Jen de bihormat! Keranaaq ya penimpén jen de ihat panèy, jiiq teros jikep ne'aman. Ru je'òòy hal paay de bòòr ku lengriiq adèh pen ya belakuuq. ³ Jitrimaaq di'dic ajeh ru jibesyukur nu jen. ⁴ Tapiiq pèq jiha-buwang masè jen, jisemaañ dè'a jencherngaay penasal jiiq de ringkas adèh.

⁵ Jipanèy seng'òòy adèh kibeh kenachaw ku engkap maay Yahudi ru ku di'dic duniyaaq. Keeq adèh pemimpén kumpulan maay Nazaret. ⁶ Keeq jugaaq kaha-pechemar Deek Jenaang de suchiiq, keranaaq ajeh jichap keeq. Jiha-pecharaaq keeq ru hukom lijiiq. ⁷ Tapiiq komanden Lisias kirampas keeq jupadè jiiq. ⁸ Keeq ki'òòk printah dè'a maay betudoh ajeh nayterbuuq nu jen. Amen jen priksaaq ku seng'òòy adèh, dòh jen panèy ha di'dic dakwa'an jiiq ajeh betol.” ⁹ Maay Yahudi ku pajeh jugaaq naydakwe Paulus ru naysetujuuq ha di'dic de ki'uròq ya Tertulus ajeh betol.

Paulus Kibéle Idiriiq ku Ngaar Feliks

¹⁰ Gabenor ajeh ki'òòk ne'uta nu Paulus dè'a keeq pen buléh kibelwal. Paulus ki'uròq, “Ngpanèy jen ya betahot jen jadiiq hakém ku lengriiq adèh. Keranaaq ajeh ngkra'meeq èñ buléh ngbéle diriiq-ng ku ngaar jen. ¹¹ Jen buléh jenselidék ya li'enjen sendiriiq ha hal adèh, pèq lebéh ju duwè blas ariiq de chanuuq, èñ ng'et nu Yerusalem ngha-sembahyang. ¹² Maay Yahudi sendiriiq pèq naybakeeq èñ ngkelahiiq ru booq-booq ataw ngbeh kenachaw ku kateh Deek Jenaang, ku deek sembahyang, ataw ku belòòq-belòòq tempat ku kote ajeh. ¹³ Ennaay pen pèq buléh nayha-bukti ha dakwa'an ennaay ajeh nu jen. ¹⁴ Tapiiq ng'akuuq ku ngaar jen, èñ ngsembah Jenaang de bisembah ya jenaang raaq jiiq bagéy Ki'ajar ya Yesus, de naysangkaaq sèèq ajeh. Èñ jugaaq ngpechayaaq nu di'dic de bichòòt ku kateh Tawrat Musa ru kitab nabi-nabi. ¹⁵ Bagéy ennaay jugaaq, èñ ngharap nu Jenaang ha di'dic seng'òòy dòh biberkos ju danan, pèq kiraaq seng'òòy bòòr atawpen seng'òòy jehat! ¹⁶ Keranaaq ajeh ngkre'wat dè'a sengiiq èñ dòh sentiyase bersèh ku ngaar Jenaang ru ku ngaar manusiyaaq.

¹⁷ Telaas memeriip tahot ngdeeq Yerusalem, nglòòs niic nu majeh ngha-èèn duwét derme ha bangsaaq li'èñ ru ngha-pesembah korban nu Jenaang. ¹⁸ Semasè ngbeh upachare senuchiiq, ennaay bakeeq èñ ku Deek Jenaang. Ku masè ajeh, pèq je'òòy seng'òòy besamaaq ru èñ, ru pèq mòng kenachaw de belakuuq. ¹⁹ Tapiiq

memeriip urak maay Yahudi ju da'èrah Asia mòng ku pajeh. Amen nayha-dakwe ha èñ, ennaay ajehleh de patot nayterbuuq ru nay'èèn dakwa'an nu jen.²⁰ Atawpen biyarleh di'dic seng'òòy adèh naypasal ha senalah èñ de naypanèy ku masè èñ ku ngaar anggote Mahkamah Agame.²¹ Naypanèy hat naneq hal taleh: Ng'uròq ha hal adèh ku ngaar ennaay, ‘Ariiq adèh èñ bipecharaaq keranaaq ngpechayaaq ha seng'òòy dat dòh biberkos ju danan.’ ”

²² Lалуq Feliks, de ya kipanèy je'òòy ha ne'ajar Yesus, kitanggoh ha pecharaaq ajeh. Ki'uròq, “Bilè komanden Lisias kihool, èñ dòh ngpeseleséy hal adèh.”

²³ Telaas ajeh, keeq kiprintah ketuwe aska de bejagaaq Paulus ajeh dè'a keeq lekat bitahan tapiiq bibenar ikekawat nay'òòk ma de kihòòt.

Paulus ku Ngaar Feliks ru Drusila

²⁴ Memeriip ariiq ju kenjeh, Feliks kihool ru ikenah bermuh Drusila^j, numòm seng'òòy Yahudi. Feliks ki'òòr seng'òòy dè'a nay'èèn Paulus, lалуq keeq kicherngaay Paulus kicheritè ha pechayaaq nu Kristus Yesus.²⁵ Tapiiq bilè Paulus kipeteros ibengwal ha hal de bòòr, ha jenagaaq diriik, ru ha ariiq nehukom dòh, Feliks pen kisengòh lалуq ki'uròq, “Hèèq buléh ha'et hunen. Amen mòng masè dòh ngpangèl hèèq niic.”²⁶ Feliks jugaaq kibeharap Paulus ki'òòk duwét nu keeq. Keranaaq ajeh je'òòy kaliik kipangél Paulus ru kibelwal ru keeq.

²⁷ Telaas naar tenahot, Perkius Festus kigantiiq Feliks sebagéy gabenor. Keranaaq Feliks kaha-kòòt sengiiq maay Yahudi, keeq teros kibiyar Paulus kigeey ku kateh jél.

Paulus Kisemaan Bipecharaaq ya Kaisar

25¹ Niq ariiq telaas Gabenor Festus kiley ku da'èrah Yudea, keeq ki'et nu Yerusalem ju Kaisarea.² Ku pajeh ketuwe imam ru pemimpén maay Yahudi naytudoh Paulus ku ngaar Festus. Ennaay semaañ ju Festus dè'a³ kingeeng Paulus nu Yerusalem, keranaaq ennaay ya naybepakat nayha-perdat keeq ku kateh iche'niip.⁴ Tapiiq Festus kiberlaak, “Paulus biterhan ku Kaisarea ru èñ dòh pen nglòòs niic nu majeh.⁵ Biyarleh maay bekuwasaaq ku engkap engkeeq ajeh nay'et ru èñ nu Kaisarea, dè'a naydakwe keeq amen keeq kibesalah.”

⁶ Festus kigeey ku Yerusalem kiraaq-kiraq lapan ataw sepuluh ariiq niic, telaas ajeh kijok nu Kaisarea. Ku ihupeer keeq kijadiiq hakém ku mahkamah ru ki'òòk printah dè'a Paulus bi'èèn nu ingaar.⁷ Bilè Paulus kiley, maay Yahudi de naytibaq ju Yerusalem nayjiñjek ku isekeliléku ru mulaaq nayperhool tenudoh de nyeh, de

^j24.24 *Drusila* Feliks ki'òòr Drusila kicheréy igengsiir pertame ru kipejadiiq keeq ikenah de ketigè.

pèq buléh naypebukti ya li'naay. ⁸ Tapiiq Paulus kibéle idiriiq ru ki'uròq, “Èñ pèq ngbesalah nu Tawrat Musa, Deek Jenaang, atawpen nu Kaisar Roma.”

⁹ Tapiiq Festus kaha-kòòt sengiiq maay Yahudi. Keranaaq ajeh keeq kitanyaaq nu Paulus, “Hòòtka hèèq ha'et nu Yerusalem dè'a buléh ngpecharaaq hèèq ku peteh?”

¹⁰ Paulus kiberlaak, “Èñ ngjiñjek ku ngaar mahkamah Kaisar Roma, ku padèhleleh nghòòt bipecharaaq. Jen sendiriiq ya jenpanèy èñ pèq ngbesalah nu maay Yahudi. ¹¹ Amen ngbesalah ru ngbeh hal de patot bihukom dat, èñ sanggop ngdat. Tapiiq amen tenudoh ennaay ajeh pèq betol, booq-booq pen pèq buléh kiserah èñ nu ennaay. Èñ ngsemaań bipecharaaq ya Kaisar Roma!”

¹² Telaas kibelwal ru ipenasihat, Festus kiberlaak, “Keranaaq hahòòt kipecharaaq ya Kaisar Roma, hèèq hòòt hahadap Kaisar.”

Festus Kipasal nu Rajaaq Agripa ha Paulus

¹³ Memeriip ariiq ju kenjeh, Rajaaq Agripa ru imenang kerdoor, Petriiq Bernike, baytibaaq nu Kaisarea bayha-sambot tenibaaq Gabenor Festus. ¹⁴ Semasè memeriip ariiq baygeey ku pajeh, Festus kipejelas ha hal Paulus nu Rajaaq Agripa. Festus ki'uròq, “Ku padèh mòng numòm de kiwees ya Feliks ku jél. ¹⁵ Semasè èñ ku Yerusalem, ra'naaq-ra'naaq imam ru ra'naaq-ra'naaq maay Yahudi nayperley ha tenudoh ennaay ru naysemaań èñ dè'a nghukom keeq. ¹⁶ Tapiiq ngpasal nu ennaay, maay Roma pèq biyasaaq nayserah booq-booq pen sebelum keeq kidedepan ru maay betudoh ru bi'òòk peluwang dè'a kibéle idiriiq. ¹⁷ Apebilè nayhool nu madèh, èñ pèq ngbuwang masè laluuq ku ihupeer niic ngjadiiq hakém ku mahkamah ru ng'òòk printah dè'a seng'òòy ajeh bi'èèn nu ngaar èñ. ¹⁸ Bilè maay betudoh ajeh nayjiñjek ru mulaaq naydakwe, tapiiq pèq mòng naneq pen senalah de nayperhool bagèy de ngsangkaaq. ¹⁹ Ennaay betareh ru keeq ha agame li'naay ru ha numòm bermuh Yesus. Seng'òòy ajeh ya dat, tapiiq Paulus kikre'wat ki'uròq Keeq lekat Kisuuy. ²⁰ Èñ pèq buléh ngbeh keputusan keranaaq hal ajeh pèq jelas. Keranaaq ajeh ngtanyaaq nu Paulus amen keeq kaha-et nu Yerusalem ha ne'adél ku peteh. ²¹ Tapiiq Paulus kisemaań dè'a keeq bipecharaaq ya Kaisar ru biterhan ley dic ihal. Keranaaq ajeh, ng'òòk printah dè'a keeq teros biterhan, ley buléh ngngeeng keeq nu Kaisar.”

²² Agripa ki'uròq nu Festus, “Èñ pen ngha-cherngaay ha seng'òòy ajeh.”
Festus kiberlaak, “Hupeer dòh jencherngaay ha keeq.”

Paulus ku Ngaar Rajaaq Agripa ru Petriiq Bernike

²³ Ku ihupeer Rajaaq Agripa ru Petriiq Bernike baytibaaq laluuq bisamot ru majlès de entooy. Ubaay muuc nu ruwang bicharaaq ru panglime perak ru seng'òòy de bermuh ku kote ajeh. Ru printah Festus, Paulus bi'èèn nu ingaar. ²⁴ Laluuq Festus ki'uròq, “Tuwan Rajaaq Agripa ru seng'òòy de mòng ku padèh!

Seng'òòy ku ngaar èñ adèh bidakwe ya di'dic maay Yahudi, ku Yerusalem hòòtpen ku padèh. Ennaay hay ru nay'uròq, keeq pèq layaq kisuuy liiw niic. ²⁵ Tapiiq èñ pèq ngkep ma-ma senalah de kibeh, de patot bihukom ru nehukom dat. Ya ngkòòt keputusan ngha-ngeeng keeq nu Kaisar keranaaq ya ileey sendiriiq kisemaañ dè'a bipecharaaq ya Kaisar. ²⁶ Tapiiq èñ pèq ngpastiiq ma de buléh ngchòòt ha keeq ku kateh surat nu Kaisar. Ajehleh isebap ng'èèn seng'òòy adèh ku ngaar engkeeq de hool ku padèh, pertame sekaliiq nu Tuwan Rajaaq Agripa! Telaas keeq bipriksaaq, èñ dòh buléh ngchòòt ku kateh surat ajeh. ²⁷ Ku pendapat èñ, pèq patot hinging seng'òòy ru dakwa'an de pèq chukop jelas.”

Paulus Kibéle Idiriiq ku Ngaar Rajaaq Agripa

26 ¹ Rajaaq Agripa ki'uròq nu Paulus, “Hèèq bi'òòk peluang habéle diriik lihèèq.” Paulus ki'angkét itek laluuq kiperley i'engròq bagéy adèh,

² “Tuwan Rajaaq Agripa! Ngrasaaq bòòr keranaaq bi'òòk peluang ngbéle diriik ku ngaar jen ha di'dic tenudoh maay Yahudi, ³ pertame sekaliiq keranaaq jen taleh de jenpahaman ha di'dic adat ru masalah maay Yahudi. Keranaaq ajehleh, ngsemam dè'a jencherngaay ha engròq èñ ru senabar.

⁴ Di'dic maay Yahudi ya naypanèy ha chare sinuuy èñ sejaq nglitaw. Ennaay panèy ju imulaaq, sinuuy èñ ku engkap bangsaaq li'èñ ku Kilikia laluuq ku Yerusalem. ⁵ Ennaay kenal èñ ya liiw. Amen nayhòòt, ennaay buléh nay'òòk panèy sejaq imulaaq ngsuuy sebagéy maay Farisi, ngjooy di'dic ne'ajar agame lijiiq ru setiye. ⁶ Hunen ngjiñjek ku ngaar jen keranaaq neharap ha jenañjiiq de Kibeh ya Jenaang nu jenaang raaq jiiq. ⁷ Jenañjiiq ajehleh de bigupòòc ya duwè blas suku Israel, ley naylayan nu Jenaang kelèm yah. Tuwan, èñ bidakwe ya maay Yahudi keranaaq neharap ajeh. ⁸ Yama engkeeq maay Yahudi pèq buléh engkepechayaaq ha Jenaang Kiberkos maay dat?

⁹ Entem li'èñ pen ngserngiiq mesti ngtentang Yesus maay Nazaret ajeh. ¹⁰ Ajehleh de ya ngbeh ku Yerusalem. Ru surat kuwasaaq ju ketuwe imam, ngjèl je'òòy seng'òòy ku engkap umat Jenaang. Èñ jugaaq ngsetujuuq bilè ennaay bihukom dat. ¹¹ Je'òòy kaliq ngpesiksaaq ennaay ku deek sembahyang, ru ngpakksaaq dè'a pèq naypechayaaq niic nu Yesus. Ihat ngbri'nòòs ha ennaay, ley ng'et nu kote-kote kileeq ru ngpe'aniyaye ha ennaay.”

Paulus Kicheritè Ipengalaman

(Kis 9.1-19, 22.6-16)

¹² “Ajehleh tujuwan èñ ng'et nu Damsyik ru ng'èèn surat kuwasaaq ju ketuwe imam. ¹³ Tuwan, semasè ku che'niip èñ, kiraaq-kiraaq ku itengah ariiq, ngnèèng chahayaaq de lebéh law ju mat'ariiq. Chahayaaq ajeh kihool ju langét ru

kiperlaw ku sekelilék èñ ru ku di'dic seng'òòy de naychiip besamaaq ru èñ. ¹⁴ Di'dic lijiiq jijeer nu matiiq. Lалууq ngcherngaay suwaraaq kibelwal nu èñ kateh engròq Ibrani, 'Saulus, Saulus! Yama ha'aniyaye ha Èñ? Amen teros halawan, hèèq hapernyiiq diriig lihèèq bagéy hatendang tungkat de tajap imòòl.' ¹⁵ Lалууq ngtanyaaq, 'Booqka Jen adèh?' Tuhan Kiberlaak, 'Èñleh Yesus, Iley de ha'aniyaye. ¹⁶ Kosleh ru jiñjekleh! Èñ ya Ngpernèèng diriig Li'èñ nu hèèq keranaaq Ngha-lantéq hèèq hajadiiq hambe Èñ. Hèèq hòòt hapasal nu maay kileeq ma de ya hanèèng ha Èñ^k ku ariiq adèh ru ma de Ngha-pernèèng nu hèèq ku masè Nghool dòh. ¹⁷ Èñ dòh Ngpeselamat hèèq jupadè maay Israel ru bangsaaq kileeq. Hèèq dòh Ng'utos nu ennaay ¹⁸ ha benukaaq mat ennaay, dè'a nayhool ju kenglap ru naymuuc nu chahayaqaq de law, dè'a ennaay biterlaas ju kuwasaaq Setan lалууq bikuwasaaq ya Jenaang. Ru pechayaaq ennaay nu Èñ, dosaaq ennaay dòh bi'ampon ru naykep ma de Kijañjiiq ya Jenaang nu l'umat.' ”

Paulus Kipasal ha Ikerjaq

¹⁹ “Tuwan Rajaaq Agripa! Keranaaq ajehleh èñ sentiyase ngbe'usehe ngha-ta'at nu printah Yesus de ngtrimaaq ju sergaaq. ²⁰ Ngpasal nu seng'òòy jeng'òòy, ennaay patot naybetobat ju dosaaq, lалууq nayserah diriig ennaay nu Jenaang, ru naybeh hal-hal de kipebukti ennaay ya naybetobat. Mulaaq-mulaaq ngperley hal ajeh ku Damsyik ru ku Yerusalem jugaaq, telaas ajeh ku di'dic da'èrah maay Yahudi ru nu bangsaaq kileeq. ²¹ Keranaaq ajeh maay Yahudi naychap èñ semasè èñ ku kateh Deek Jenaang ru nayha-chubaaq perdat èñ. ²² Tapiiq Jenaang selaluuq Kitulok èñ, keranaaq ajeh hunen èñ ngjiñjek ku padèh ngha-besaksi nu di'dic seng'òòy, nu maay entooy atawpen nu seng'òòy biyasaqaq. Ma de ng'uròq samaaq bagéy de bi'uròq ya nabi-nabi ru Musa. ²³ Ennaay ya nay'uròq, Kristus hòòtleh Kikenaq seniksaqaq, ru Kijadiiq seng'òòy pertame de Kikos ju danan. Ru bagéy ajeh Keeq Kiperley gah selamat nu maay Yahudi hòòtpen bangsaaq kileeq. Gah selamat ajeh bagéy lunaw ha ennaay.”

²⁴ Tengah Paulus kibéle idiriiq, Festus kichereek, “Paulus, hèèq ya gilaaqka! Penanèy hèèq de je'òòy ajeh kibeh hèèq hajadiiq gilaaq!”

²⁵ Tapiiq Paulus kiberlaak, “Tuwan de bihormat, èñ pèq nggilaaq. Engròq de ngperley ajeh benar ru kihool ju penikér èñ de betol. ²⁶ Tuwan Rajaaq Agripa, ngberaniiq ng'uròq ku ngaar jen ru teros terang, keranaaq jenretiiq ha di'dic hal ajeh. Ngyakén mesti ya jenpanèy di'dic, keranaaq hal ajeh pèq belakuuq ku tempat de cheneem. ²⁷ Tuwan Rajaaq Agripa, mòngka jenpechayaaq engròq nabi-nabi? Ngpanèy jenpechayaaq!”

^k26.16 ha Èñ Ku kateh memeriip bop manah, pèq mòng “ha Èñ.”

²⁸ Rajaaq Agripa ki'uròq nu Paulus, “Hapikér buléhka hapejadiiq èñ seng'òòy Kristian ku masè de singkat adèh?”

²⁹ Paulus kiberlaak, “Sekejap atawpen liiw, èñ ngbedo'a nu Jenaang dè'a jen ru di'dic seng'òòy de cheringaay ha èñ ku ariiq adèh dòh engkejadiiq bagéy èñ, kechuwaliiq birantéy bagéy èñ.”

³⁰ Lалуq Rajaaq Agripa, gabenor Festus, Petriiq Bernike, ru di'dic seng'òòy de kileeq nayjiñjek. ³¹ Telaas nayhool, naybelwal rataaq li'naay, “Seng'òòy adèh pèq kibeh ma-ma de patot bihukom dat ataw bijél.” ³² Telaas ajeh Rajaaq Agripa ki'uròq nu Festus, “Seng'òòy adèh buléh biterlaas, amen keeq pèq kisemaañ ihal bipecharaaq ya Kaisar.”

Paulus Kibelayar nu Italia

27 ¹ Telaas bi'òòr jiiq et nu Italia, Paulus ru memeriip urak seng'òòy tahanan kileeq biserah nu Yulius, ketuwe aska pasukan Kaisar. ² Jihuuc kapal de kihool ju Adramitium, de kaha-belayar nu memeriip pelabuhan ku da'èrah Asia. Aristarkhus, numòm seng'òòy Makedonia de kitibaaq ju Tesalonika, jugaaq samaaq ru jiiq. ³ Ku ihupeer niic jiley ku Sidon. Yulius kibeh bòòr nu Paulus. Keeq ki'òòk Paulus kisuwèk ikekawat, dè'a buléh nay'òòk ma de kiperlu ya Paulus. ⁴ Ju kenjeh jipeteros che'niip jiiq. Keranaaq pinooy kuwat kilagaaq nu alaaq kapal jiiq, jiiq pen jibelayar ku bèek pulaw Siprus de kikerlak ju pinooy. ⁵ Telaas jilaluq lawot de reeq ru pantéy Kilikia ru Pamfilia, jiley ku kote Mira ku da'èrah Likia. ⁶ Ku pajeh ketuwe aska ajeh kibakeeq kapal de kitibaaq ju Aleksandria ru dòh kibelayar nu Italia. Keranaaq ajeh keeq kiperhuuc jiiq nu kapal ajeh.

⁷ Memeriip ariiq jibelayar ru ihat pelahat, ru senusah jiley ku kote Knidus. Keranaaq pinooy ihat kuwat, jiiq pèq buléh jipeteros che'niip ju kenjeh. Keranaaq ajeh jichiip nu selatan pulaw Kreta jilaluq Tanjong Salmone dè'a bikerlak ju pinooy. ⁸ Ru senusah jibelayar ku sirék pulaw ajeh, ipenyudah jiley ku naneq tempat de bermuh Pelabuhan Indah, de pèq nyaaq ju kote Lasea.

⁹ Jigeey liiw ku pajeh, ru hunen pèq aman jiha-belayar niic. Ku masè ajeh, Ariiq Puwasè maay Yahudi pen ya selesèy. Keranaaq ajeh Paulus kinasihat ha ennaay bagéy adèh, ¹⁰ “Sesedaraaq, ku penikér èñ, mulaaq ju hunen che'niip hiiq ihat bahaye amen hibelayar teros. Pèq arap ru kapal hiiq taleh kikenaaq rusaq teroq, nyawaaq hiiq pen dòh kihilak.” ¹¹ Tapiiq ketuwe aska ajeh lebéh kiyakén nu kapten kapal ru tuwan punyaaq kapal ajeh jupadè engròq Paulus. ¹² Pelabuhan ku pajeh mimang pèq sesuwéy hiha-geey ku musim sengiic. Keranaaq ajeh je'òòy pekerjaq kapal naysetujuuq nayha-belayar teros. Ennaay beharap buléh nayley nu pelabuhan Feniks ru nayha-geey ku pajeh selamè musim sengiic. Feniks ajeh pelabuhan ku pulaw Kreta de kingerngaar nu barat daye ru barat lawot.

Pes ku Lawot

¹³ Ku masè ajeh pinooy ju selatan mulaaq kipooy pelahat, pekerjaq kapal naysangkaaq ennaay buléh naybelayar niic. Keranaaq ajeh ennaay perhuuc sawoh laluuq naybelayar reeq ru pantéy pulaw Kreta. ¹⁴ Tapiiq pèq liiw ju kenjeh pinooy de ihat kuwat, de biseboot pinooy Timor Lawot, kibri'pes ju darat. ¹⁵ Pes ajeh kipeet kapal jiiq. Apebilè kapal jiiq pèq buléh kibelayar kaha-lawan pinooy, jiiq pen jibiyar kapal ajeh kijooy nòng pinooy. ¹⁶ Jiiq bipergeel ley nu englaak selatan pulaw Kauda de machòt. Ku pajeh ru senusah jipeselamat ha perahuuq machòt. ¹⁷ Telaas ennaay perhuuc perahuuq ajeh nu kapal, naybek ru chook nayha-pekuwat kapal ajeh. Laluuq naycherleh layar ru naybiyar kapal ajeh kijooy pinooy, keranaaq ennaay sengòh kapal ennaay se'sòk ku dasar pasir telok Sirtis. ¹⁸ Pinooy teros kibri'pes, ley ku ihupeer arap mengwat ku kapal ajeh mulaaq bipéc nu lawot. ¹⁹ Ku itemuteh niic pekerjaq kapal ajeh jugaaq naypéc memeriip alat kapal nu lawot. ²⁰ Be'ariiq-ariiq jiiq pèq buléh jinèng mat'ariiq ru perlooy, ru pinooy teros kibri'pes. Ipenyudah walahleh neharap jiha-suuy.

²¹ Telaas memeriip ariiq pèq naycha'chaaq, Paulus kijiñjek ku sema'deeq ennaay ru ki'uròq, “Sesedaraaq, amen engkeejooy nasihat èñ ru pèq engkeebelayar ju Kreta, hiiq pèq hikenaaq nerusaq ru nerugiiq bagéy adèh. ²² Tapiiq hunen pekuwatleh sengiiq engkeeq, keranaaq pèq numòm pen dòh kidat, hat kapal adèh taleh de hanchor. ²³ Èñ ng'uròq bagéy ajeh keranaaq kelèm-chinèeq Jenaang de ngsembah ru ngjadiiq Imiléq, Ki'òr Imalikat dè'a kitibaaq nu èñ. ²⁴ Malikat ajeh ki'uròq, ‘Aguuq sengòh, Paulus! Hèeq mesti hahadap Kaisar. Ru di'dic seng'òy de naychiip ru hèeq dòh nayselamat, keranaaq ya bernòr Jenaang nu hèeq.’ ²⁵ Keranaaq ajeh pekuwatleh sengiiq engkeeq. Ngpechayaaq nu Jenaang, di'dic ajeh dòh belakuuq bagéy de Ki'uròq nu èñ. ²⁶ Tapiiq hiiq dòh hise'sòk ku pantéy ku naneq pulaw.”

²⁷ Ku kelèm de ke-empat blas, semasè jiterapong ku Lawot Adria, ku padeeq ariiq, pekerjaq kapal kisingkaaq kapal ajeh ya kaha-mereeq nu darat. ²⁸ Keranaaq ajeh ennaay pék batuuq de bibek ru chook ha ne'ukor jengreek lawot. Ijengreek kiraaq-kiraaq empat puloh mite. Pèq liiw ju kenjeh nay'ukor niic ru naypanèy lawot ku tempat ajeh ijengreek tigè puloh mite. ²⁹ Ennaay sengòh kapal ajeh dòh se'sòk ku batuuq karang. Keranaaq ajeh naycherleh empat kebeeq sawoh ju kapal, laluuq naybeharap dè'a deras yah. ³⁰ Pekerjaq kapal ajeh nayha-jar ju kapal. Ennaay cherleh perahuuq machòt nu lawot laluuq naybeh bagéy nayha-cherleh sawoh ju ngaar kapal. ³¹ Tapiiq Paulus ki'uròq nu ketuwe aska ru aska-aska ku kapal ajeh, “Amen pekerjaq kapal pèq naygeey ku kapal, di'dic li'engkeeq pen pèq buléh engkeeselamat.” ³² Keranaaq ajeh aska-aska naytas chook ku perahuuq machòt laluuq naybiyar perahuuq ajeh kigel.

³³ Sebelum mat'ariiq kihuuc, Paulus kisemaañ dè'a di'dic li'naay naycha'chaaq. Paulus ki'uròq, “Ya empat blas ariiq engkeeq pimpòc ku kateh bahaye, selamè ajeh engkeeq pèq engkeechaaq ma-ma pen. ³⁴ Keranaaq ajeh ngsemaañ engkeecha'chaaq dè'a engkeesuuy. Keranaaq engkeeq semuwaaq dòh engkeeselamat ru pèq engkeechedere.” ³⁵ Telaas ajeh Paulus kikòòt ruti, laluuq ki'uchap syukor nu Jenaang ku ngaar li'naay. Laluuq Paulus kichèh ruti ajeh ru mulaaq kichaaq. ³⁶ Semangat ennaay pen puléh, laluuq ennaay jugaaq naychaaq. ³⁷ Jeng'òòy seng'òòy ku kapal ajeh mòng 276¹ urak. ³⁸ Telaas naycha'chaaq, ennaay pen naypèc mengwat gandom nu lawot, dè'a kapal kijadiiq hanyòk.

Kapal Kihanchor

³⁹ Bilè i'ariiq ya yah, ennaay bakeeq naneq telok de ipantéy rataaq, tapiiq pèq naykenal ha telok ajeh. Laluuq, naybechadang ru naybe'usehe nayha-belaboh ku pajeh. ⁴⁰ Keranaaq ajeh ennaay tas chook-chook sawoh ru naybiyar di'dic sawoh ajeh karap ku lawot. Ennaay jugaaq naybukaaq chook de bibek ku ikenayoh. Laluuq ennaay perhuuc layar ku kapal dè'a kipooy kapal ajeh nu ngaar ru kitujuuq nu pantéy. ⁴¹ Tapiiq kapal ajeh kilagaaq tebék pasér. Ingaar kapal ajeh kise'sòk laluuq pèq buléh kibegeraq, ku ikenooq kapal ajeh mulaaq hanchor bipeet ya umbaq de kuwat.

⁴² Aska-aska ku kapal naybechadang nayha-perdat di'dic seng'òòy tahanan, dè'a ennaay pèq buléh naylòòy nu darat laluuq nayjar. ⁴³ Tapiiq ketuwe aska ajeh kaha-peselamat ha Paulus, jadiiq keeq kigèèt aska-aska naybeh hal ajeh. Keeq ki'òòr di'dic seng'òòy de buléh naylilòòy dè'a naytaaw chanuuq ru naylòòy nu pantéy. ⁴⁴ Maay kileeq de nayjooy ke'niit, naykakòòq ku papat ataw ku cheng'eh kapal ajeh. Ju chare bagéy ajeh di'dic lijiiq selamat jiley nu darat.

Paulus ku Malta

28 ¹ Telaas ya selamat jiley, baruuq jipanèy pulaw ajeh bermuh Malta. ² Seng'òòy de naygeey ku pulaw ajeh ihat bòòr naylayan jiiq. Ennaay ruup òòs ru naysamot jiiq keranaaq maniiq mulaaq kicheleh ru udare kijadiiq sengiic. ³ Paulus kikumpol chaak jehuuq ru kijòp chaak jehuuq ajeh. Aleh-aleh nu'ikor tijiiq kihool keranaaq ya haap òòs ajeh laluuq kikap ru kise'sòk ku itek. ⁴ Bilè seng'òòy de naygeey ku pulaw ajeh naynèng ha tijiiq jeljòòl ku tek Paulus, ennaay belwal rataaq li'naay, “Seng'òòy adèh tentuuq nè'prendat, hamapen keeq ya kiselamat ju bahaye ku lawot tapiiq ne'adél dòh pèq ki'òòk keeq kisuuy.” ⁵ Tapiiq Paulus kitapes tijiiq ajeh ley tijiiq ajeh kiyòòk nu kateh òòs, ru Paulus pen pèq ma-ma. ⁶ Ennaay sangkaa tek Paulus dòh ki'as, ataw keeq dòh tibiaaq-tibiaaq kidat. Telaas naypòc memeriip iluniiw ru pèq mòng ma-ma de luwar

¹27.37 276 Ku kateh memeriip bop manah: 275; de kileeq: kiraaq-kiraaq 76

biyasaaq belakuuq nu keeq, ennaay pen nay'ubah penikér laluuq nay'uròq Paulus ajeh dèwe.

⁷ Pèq nyaaq ju kenjeh mòng tiq haq Publius, pemimpén ku pulaw ajeh. Keeq kisamot jiiq ru bòòr ru selamè niq ariiq jijadiiq itenglòh. ⁸ Ku masè ajeh apaq Publius tengah kinyiiq bengkèèt ru kichirét. Paulus kiterbuuq nu keeq laluuq kibedo'a sambél kidèèq itek ku kemiil keeq ru keeq pen kibòòr. ⁹ Telaas hal ajeh, je'òòy seng'òòy de nyiiq ku pulaw ajeh nayterbuuq nu Paulus, ru di'dic li'naay pen biperbòòr. ¹⁰ Ennaay hormat ha jiiq ru nay'òòk je'òòy hadiyah, ru bilè jiha-belayar ennaay jugaaq nay'èèn di'dic ma de jiperlu.

Ju Malta nu Roma

¹¹ Telaas niq geñchèèq ku pulaw ajeh, jideeq ju kenjeh ru jihuuc kapal de mòng lambang “Dèwe Kerbaar.” Kapal ajeh ju Aleksandria ru ya kiberentiiq ku pulaw ajeh selamè musim sengiic. ¹² Jiley ku kote Sirakusa ru jigeey ku pajeh iluniiw niq ariiq. ¹³ Laluuq jibelayar niic ru jiley ku kote Regium. Ku ihupeer niic pinooy mulaaq kipooy ju selatan, ku temuteh jiley ku kote Putioli. ¹⁴ Ku pajeh jiburuuq memeriip pengikot Yesus, ru naypelawè jiiq geey ru ennaay selamè seminggu. Telaas ajeh ji'et nu Roma. ¹⁵ Pengikot Yesus ku Roma naycherngaay ha gah jiiq. Ennaay tibiaaq nu Pasar Apius nayha-buruuq jiiq. Maay kileeq jugaaq nayburuuq jiiq ku Deek Be'nèèt Niq. Bilè Paulus kiburuuq ennaay, keeq kibesyukor nu Jenaang ru isengiiq pen kijadiiq kuwat.

Paulus Kibelwal ru Seng'òòy Yahudi ku Roma

¹⁶ Apebilè jiley ku Roma, Paulus bi'òòk geey kihaleey ru bijagaaq ya numòm aska.

¹⁷ Telaas niq ariiq, Paulus kipangél pemimpén maay Yahudi ku pajeh. Apebilè ya naybekumpol, keeq ki'uròq nu ennaay, “Sesedaraaq maay Yahudi, èñ pèq ngbeh salah ma-ma pen nu bangsaaq hiiq ataw nglanggar adat de hitrimaaq ju jenaang raaq hiiq. Hamapen bagéy ajeh, èñ tetap bichap ku Yerusalem ru biserah nu maay Roma. ¹⁸ Telaas ennaay priksaaq hal ajeh, maay Roma nayterlaas èñ keranaaq pèq naykep bukti nayha-hukom èñ dat. ¹⁹ Tapiiq maay Yahudi naytentang ha keputusan ajeh, ru tepaksaaq ngsemaan dè'a bipecharaaq ya Kaisar Roma. Hamapen bagéy ajeh, èñ pèq bemaksot nga-aduuq ha bangsaaq li'èñ. ²⁰ Ajehleh isebap nga-buruuq ru nga-belwal nu sesedaraaq semuwaaq. Èñ birantéy bagéy adèh keranaaq ngpechayaaq Kristus de bangsaaq Israel nayharap ajeh.”

²¹ Laluuq ennaay uròq nu keeq, “Jiiq pè'sék jitrimalaq surat ju Yudea ha pekaraaq hèèq ajeh. Pèq mòng numòm pen jupadè ennaay de nay'èèn gah ataw nay'uròq

de nèc ha hèèq. ²² Tapiiq jiha-cherngaay ha pendapat lihèèq, keranaaq ya jipanèy seng'òòy ku jap-jap tempat nayhinaaq ha ne'ajar de hajooy ajeh.”

²³ Keranaaq ajeh ennaay petetap naneq ariiq nayha-beburuuq ru Paulus. Ku masè ajeh jugaaq je'òòy seng'òòy nayhool nu deek gineey Paulus. Mulaaq ju pegelap ley duuy Paulus kipejelas ru kiperley ha ne'ajar tentang pemerintahan Jenaang. Keeq kibe'usehe kaha-peyakén ennaay ha Yesus ru kigunaaq ayat-ayat ju Tawrat Musa ru kitab nabi-nabi. ²⁴ Mòng seng'òòy de naypechayaaq nu ma de ki'uròq ya Paulus, tapiiq mòng jugaaq de pèq naypechayaaq. ²⁵ Ennaay pèq naybesetujuuq rataaq li'naay ru mulaaq naydeeq ju tempat ajeh telaas Paulus ki'uròq, “Mimang benar ma de Ki'uròq ya Kelook Santén melalu'i nabi Yesaya nu jenaang raaq engkeeq! ²⁶ Jenaang Kibefirman,

‘Etleh ru uròqleh hal adèh nu bangsaaq adèh.

Engkeeq dòh teros engkeecherngaay, tapiiq pèq engkeeretiiq.

Engkeeq dòh teros engkeenèèng, tapiiq pèq engkeepanèy,

²⁷ keranaaq sengiiq bangsaaq adèh ya ihat keras,
entak ennaay tuliiq ru mat ennaay pre'bèèt.

Amen ennaay pèq bagéy ajeh, tentuuq mat ennaay buléh naynengnèèng,

entak ennaay buléh naycheringaay,

ru sengiiq ennaay buléh nayretiiq,

ley nayjok niic nu Ëñ,

ru Ëñ dòh Ngperbòòr ennaay.’ ”

²⁸ Ipenyudah Paulus ki'uròq, “Sesedaraaq, hòòtleh engkeepanèy ha gah selamat de Ki'òòk ya Jenaang, hunen gah ajeh ya bipergah nu bangsaaq kileeq. Ennaay dòh jugaaq naycherngaay!” [²⁹ Telaas Paulus ki'uròq bagéy ajeh, maay Yahudi naydeeq ju kenjeh sambél naybekelahiiq rataaq li'naay.]^m

³⁰ Paulus kigeey ku Roma selamè naar tenahot ku deek de kisiwaaq ajeh. Keeq kisamot booq-booq pen de baha-suwèèk ha keeq. ³¹ Ru bébas pèq booq-booq pen de bekachaw, Paulus kiperley ne'ajar ha pemerintahan Jenaang ru ne'ajar ha Tuhan Yesus Kristus.

^m28.29 [...]: Memeriip kebeeq bop manah kitambah ayat adèh.